biblioteca școlarului

DIMITRIE BOLINTINEANU

LEGENDE ISTORICE

Litera Internațional

biblioteca școlarului

Dimitrie

BOLINTINEANU

LEGENDE ISTORICE

Litera
INTERNAȚIONAL
BUCUREȘTI — CHIȘINĂU

Colecție inițiată și coordonată de Anatol Vidrașcu și Dan Vidrașcu
Concepția grafică a colecției: Vladimir Zmeev
Ilustrații: Emil Childescu
Coperta: Isai Cârmu

REFERINȚE ISTORICO-LITERARE:

Titu Maiorescu, Garabet Ibrăileanu,
George Călinescu, George Ivașcu, Nichita Stănescu,
C. Gh. Marinescu, Z. Ornea, Gabriela Omăt,
Alexandru Piru

D. Bolintineanu

Editura „Litera Internațional"
O. P. 33; C.P. 63, sector 1, București, România
tel./fax (01) 3303502; e-mail: info@litera.ro

Grupul Editorial „Litera"
str. B. P. Hasdeu, mun. Chișinău, MD-2005, Republica Moldova
tel./fax +(3732) 29 29 32, 29 41 10, fax 29 40 61;
e-mail: litera@litera-publishing.com

Difuzare:

S.C. David D.V.Comprod SRL
O. P. 33; C. P. 63, sector 1, București, România
tel./fax +(01) 3206009

Librăria „Scripta"
str. Ștefan cel Mare 83, mun. Chișinău, MD-2012,
Republica Moldova, tel./fax: +(3732) 221987

Prezenta ediție a apărut în anul 2001 în versiune tipărită
și electronică la editura „Litera Internațional" și
Grupul Editorial „Litera".

Editori: *Anatol și Dan Vidrașcu*
Lectori: *Ion Ciocanu, Petru Ghencea*
Tehnoredactare: *Irina Platon*

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic din Chișinău
Comanda nr. 11418

CZU 821.135.1-343
B 66

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Bolintineanu, Dimitrie

Legende istorice: versuri/ Dimitrie Bolintineanu; col. iniț. și coord. Anatol și Dan Vidrașcu; conc. gr. col./ Vladimir Zmeev/ coperta Isai Cârmu./ ilustr. Emil Childescu. — Ch.: Litera, B., Litera Int., 2001 (Combinatul Poligrafic). — 280 [p]. — (Bibl. școlarului, serie nouă, nr. 219)

ISBN 973-8358-24-3. — ISBN 9975-74-372-2
821.135.1-343

ISBN 973-8358-24-3
ISBN 9975-74-372-2

CUPRINS

Din volumul POEZII
DE D. BOLINTINEANU
atât cunoscute cât şi inedite
1865

LEGENDE ISTORICE

DIVERSE

Din POEZIILE VECHI ŞI NOI
ALE DLUI DIMITRIE BOLINTINEANU
1855

MELODII ROMÂNE

LEGENDE SAU BASME NAŢIONALE
ÎN VERSURI
1858

BĂTĂLIILE ROMÂNILOR
(Fapte istorice)
1859

LEGENDE NOI
cu note din cronicile românilor
1862

TABEL CRONOLOGIC

1825 S-a născut Dimitrie Bolintineanu, în Bolintin-Vale, judeţul Giurgiu. Este fiul lui Enache Cosmad, aromân de origine, negustor, arendaş, apoi funcţionar, şi al Anicăi, născută Bolintineanu. A rămas orfan de mic şi a fost crescut de o mătuşă a sa, la Bucureşti. Aici învaţă la şcoala de la Colţea şi la Colegiul Sf. Sava.

1841 Viitorul scriitor este copist la Secretariatul Statului.

1842 Dimitrie Bolintineanu îşi face debutul literar, în Curier de ambe sexe, *cu elegia* O fată tânără pe patul morţii, *care-i aduce de la bun început celebritatea.*

1843 Scriitorul devine membru al Societăţii Frăţia *şi al Asocieţiei Literare a României. Aceasta din urmă îi asigură o bursă pentru Paris, unde în 1846—1848 studiază la Collège de France şi activează în cadrul Societăţii Studenţilor Români.*

1847 În timpul studiilor la Paris, apare prima carte a scriitorului, Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanu, *în tipografia lui C. A. Rosetti şi Vinterhalder, „cu fondurile Asociaţiei Literare“.*

1848 Împreună cu alţi tineri români aflaţi până atunci în capitala Franţei, Dimitrie Bolintineanu se întoarce la Bucureşti, unde participă activ la pregătirea şi declanşarea revoluţiei.

19 iunie *Apare primul număr al gazetei* Poporul suveran, *redactată de Dimitrie Bolintineanu.*

1 august *Scriitorul este ales în Comitetul central electoral, în vederea desemnării viitorilor deputaţi în Adunarea Constituantă a României.*

13 septembrie *Oştile turceşti ajungând la Cotroceni cu scopul de a înăbuşi revoluţia, Dimitrie Bolintineanu, împreună cu Nicolae Bălcescu şi cu alţi fruntaţi ai revoluţiei, face parte din deputăţia care protestează în faţa lui Faud-effendi împotriva amestecului Porţii Otomane în treburile interne ale Ţării Româneşti.*

Curând este arestat, ca şi ceilalţi fruntaşi ai revoluţiei, şi transportat cu ghimia pe Dunăre. Dimitrie Bolintineanu reuşeşte să evadeze şi ia calea exilului.

1849 30 octombrie *Dimitrie Bolintineanu soseşte la Paris, unde se integrează în activitatea desfăşurară de ceilalţi exilaţi români* care *participaseră la revoluţia din 1848.*
28 noiembrie *Dimitrie Bolintineanu este ales membru al comisiei pentru cercetarea fondurilor cheltuite în timpul revoluţiei.*
2 decembrie *Scriitorul semnează, alături de alţi fruntaşi ai revoluţiei, statutul* Asociaţiei române, *constituită în scopul de a imprima activităţii emigranţilor români la Paris o eficienţă sporită.*

1851 15 aprilie *Apare, la Paris, primul număr al revistei* Albumul pelerinilor români, *pe care Dimitrie Bolintineanu îl scrie singur în întregime. (Publicaţia a mai apărut, în acelaşi an, la 30 mai şi la 30 iunie.)*
Vede lumina tiparului prima variantă a romanului Manoil.

1855 În revista lui Vasile Alecsandri România literară, *care apărea la Iaşi, au fost publicate o seamă de poezii ale lui Dimitrie Bolintineanu şi romanul său* Manoil *în întregime.*
La Bucureşti, vede lumina tiparului volumul Poezii vechi şi noi ale dlui Dimitrie Bolintineanu. Editate sub îngrijirea lui G. Sion.
La Iaşi, în Tipografia româno-franceză, apare, în volum aparte, „romanul naţional“ Manoil.

1856 În urma câtorva călătorii întreprinse de Dimitrie Bolintineanu în toţi anii de exil de după 1848, îi apare volumul Călătorii în Palestina şi Egipt.

1857 19 octombrie *Scriitorul patriot asistă la istorica şedinţă a Divanului ad-hoc din Moldova, în care s-a votat Unirea ţărilor româneşti.*

1858 În sfârşit, Dimitrie Bolintineanu obţine dreptul de a se întoarce în Patrie. Se stabileşte la Bucureşti, consacrându-se activităţii de creaţie. Colaborează la ziarul Românul. *Editează, ca „redactor responsabil“, ziarul umanist* Dâmboviţa. *Tipăreşte volumele* Călătorii pe Dunăre şi în Bulgaria, Legende sau basme naţionale în versuri, Melodii române *ş. a.*

1859 Dimitrie Bolintineanu salută cu entuziasm şi sprijină activ, prin gazeta sa Dâmboviţa, *alegerea lui Alexandru Ioan Cuza domnitor al Principatelor Române Unite şi înfăptuirea reformelor preconizate de el.*
Publică volumul de poezii Bătăliile românilor (Fapte istorice).

1860 Acceptă funcţia de comisar în Comisia Dunăreană.
Este consilier intim al lui Alexandru Ioan Cuza în vizita acestuia la Constantinopol.

Apare broşura scriitorului Vizita domnitorului Principatelor Unite la Constantinopol.

1861 Deoarece nu admite spiritul conciliant şi compromisurile, demisionează din funcţia de comisar în Comisia Dunăreană.
12 mai *Este desemnat ministru secretar de stat la Departamentul Trebilor Străine şi ad-interim la Departamentul Controlului.*
16 iulie *Dimitrie Bolintineanu este reintegrat în funcţia de comisar în Comisia Dunăreană.*
13/25 septembrie *Este reprezentant personal al lui Alexandru Ioan Cuza la Conferinţa de la Constantinopol a puterilor garante în problema Unirii depline a Principatelor Române. Ca urmare, publică lucrarea* Cestiunea Unirii la Constantinopole, *pledoarie ferventă pentru dreptul naţiunii române de a-şi proclama ea însăşi Unirea deplină.*

1862 Dimitrie Bolintineanu publică volumele Legende noi cu note din cronicile românilor *şi* Elena, *roman original de datini politic-filozofic.*

1863 Scriitorul face parte din guvernul lui Mihail Kogălniceanu, cel mai important organ executiv din timpul Unirii, în calitate de ministru al cultelor şi instrucţiunii publice.
Colaborează intens la revistele Buciumul, Reforma, Zimbrul. *Publică volumele* Călătorii la românii din Macedonia şi Muntele Athos sau Santa Agora, Viaţa lui Mihai Viteazul făcută pentru înţelegerea poporului, Viaţa lui Ştefan cel Mare, Viaţa lui Vlad Ţepeş-Vodă şi Mircea cel Bătrân.

1*864 Dimitrie Bolintineanu demisionează din guvernul Kogălniceanu şi este numit, de către domnitorul ţării, membru al Consiliului de Stat.*

1865 Apar, în două ediţii consecutive, Poezii de D. Bolintineanu atât cunoscute cât şi inedite.

1*866 Publică volumele* Florile Bosforului, Eumenidele sau satire politice, Ielele *şi, în traducere personală în limba franceză,* Brises d'Orient.

1867 Apar Conrad, *poem în patru cânturi şi note explicative,* Călătorii la Ierusalim în sărbătorile Paştelui şi în Egipt, *ediţia a II-a,* Călătorii în Asia Mică, Mihai Viteazul condamnat la moarte, *dramă în trei acte,* Ştefan-Vodă cel Berbant, *dramă în patru acte în versuri.*

1868 Dimitrie Bolintineanu publică volumele Alexandru Lăpuşneanu, *dramă în trei acte în proză,* După bătaia de la Călugăreni, *dramă*

în trei acte în versuri, Ştefan Gheorghe-Vodă sau Voi face doamnei tale ce ai făcut tu jupânesei mele, *dramă istorică în cinci acte,* Şase drame istorice noi (Mărirea şi uciderea lui Mihai Viteazul, Despot-Vodă, Mihnea-Vodă care-şi taie boierii, Postelnicul Constantin Cantacozin, Brâncovenii şi Cantacozinii, Sorin). *I se joacă, la Braşov, drama* După bătaia de la Călugăreni.

1869 Tipăreşte volumele Poezii din tinereţe nepublicate încă, Domnii regulamentari şi istoria celor trei ani de la 11 februarie până astăzi, Viaţa lui Cuza-Vodă, *ediţia a II-a, revăzută şi adăugită,* Cartea poporului român. Cugetări filozofice şi politice în raport cu starea actuală a României, Nepăsarea de religie, de patrie şi de dreptate la români, România roabă la austro-ungari, Traianiada, *poemă epică,* Viaţa lui Traian August, fondatorul neamului românesc.

1870 22 martie *Dimitrie Bolintineanu scoate un număr unic al revistei „Dâmboviţa", scris în întregime de el însuşi.*
Publică o nouă versiune a poemei epice naţionale Traianiada, *culegerea de satire politice* Menadele, *cărţile* Plângerile României, Viaţa lui Vlad Ţepeş şi Mircea-Vodă cel Bătrân, *ediţia a II-a,* Viaţa şi faptele lui Mihai Viteazul, *ediţia a II-a, revăzută, schimbată şi adăugită,* Viaţa şi faptele lui Ştefan-Vodă cel Mare, *ediţia a II-a, revăzută şi corectată.*

1871 Scriitorul se îmbolnăveşte grav şi este internat la Spitalul Pantelimon. Sărac lipit pământului („lipsit chiar de pâinea de toate zilele"), colegii de breasclă încearcă să-l ajute, Cezar Bolliac propunând să i se acorde o recompensă naţională. Această propunere nefiind acceptată, ei caută alte modalităţi de a-i veni în ajutor celebrului scriitor şi om politic al timpului.

1872 Obiectele aflate în posesia lui Dimitrie Bolintineanu sunt vândute prin loterie publică. Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi şi alţi scriitori câştigă cărţile şi dulapul bibliotecii colegului lor, însă ca vechi şi devotaţi prieteni ai suferindului le lasă în continuare în posesia lui. La 20 august, în Spitalul Spiridon din Bucureşti, scriitorul se stinge din viaţă, lăsând urmaşilor o bogată şi variată creaţie literară şi publicistică.

Din volumul
POEZII
DE D. BOLINTINEANU
atât cunoscute cât și inedite
1865

LEGENDE ISTORICE

CEA DE PE URMĂ NOAPTE A LUI MIHAI CEL MARE

Ca un glob de aur luna strălucea
Și pe-o vale verde oștile dormea;
Dar pe-un vârf de munte stă Mihai la masă
Și pe dalba-i mână fruntea lui se lasă.
Stă în capul mesei, între căpitani
Și recheamă dulce tinerii săi ani.
Viața noastră trece ca suava rouă
Când speranța dulce ne surâde nouă.
Astfel astă dată viața lor cura;
Cugetele triste nu-i mai turbura;
Luna varsă raze dulci și argintoase;
Austrul le suflă coamele pletoase;
Căpitanii toarnă prin pahare vin
Și în sănătatea lui Mihai închin.
Dar Mihai se scoală și le mulțumește
Și luând paharul astfel le vorbește:
— „Nu vă urez viață, căpitanii mei!
Dimpotrivă, moarte, iată ce vă cei!
Ce e viața noastră în sclavie oare?
Noapte fără stele, ziuă fără soare.
Cei ce rabdă jugul ș-a trăi mai vor,
Merită să-l poarte spre rușinea lor!
Sufletul lor nu e mai presus de fierul
Ce le-ncinge brațul, iau de martur cerul!
Dar românul nu va câmpuri fără flori,
Zile lungi și triste fără sărbători.

Astfel e vulturul ce pe piscuri zboară:
Aripile taie-i, că ar vrea să moară!
Astfel e românul și român sunt eu
Și sub jugul barbar nu plec capul meu."

PREDA BUZESCU

De trei zile lupta n-a mai încetat
Și tătarul pare c-a înaintat.
Dar Buzescu Preda vede cu durere
Floarea României ce pe vale piere.
Trece înainte pe un cal în joc
Ce varsă din ochii-i flacăre de foc.
Strigă cu tărie cetelor zdrobite
Ce la glasu-i mândru se întorc uimite.
Iată că nepotul hanului tătar
Trece pe-un sălbatec, ager armăsar.
Unde se arată pe întinsa vale
Prin oștirea noastră își deschide cale.
Iar Buzescu Preda cum îl întâlni,
Îi ieși-nainte și-astfel îi vorbi:
— „Dacă nu ți-e frică și-ai credință-n tine,
O, tătare! vino să te bați cu mine!"

Ei descălecară atunci amândoi
Și se iau la luptă ca doi juni eroi.
Ochii tuturora cată cu mirare
La Buzescu Preda și tătarul mare.
Ei se bat la raza stelei cei de foc,
Flacările-i albe pe-a lor zale joc.
Vântul răcorește fruntea lor udată
Și mânia dulce sufletul le-mbată.

Ei se bat în spade — spadele se frâng;
Și se iau la brațe — se smucesc, se strâng.
Când tătarul scoate o secure mică
Si lovind pe Preda, pavăza îi strică.
Dar el cu măciuca astfel îl lovi
Incât deodată câzu și muri.

Iar după aceasta, oastea românească
Pleacă și învinge horda tătărască.

MUMA LUI ȘTEFAN CEL MARE

I

Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel,
Unde cură-n poale un râu mititel,
Plânge și suspină tânăra domniță,
Dulce și suavă ca o garofiță;
Căci în bătălie soțul ei dorit
A plecat cu oastea și n-a mai venit.
Ochii săi albaștri ard în lăcrimele
Cum lucesc în rouă două viorele;
Buclele-i de aur cad pe albu-i sân,
Rozele și crinii pe față-i se-ngân.
Însă doamna soacră lângă ea veghează
Și cu dulci cuvinte o îmbărbătează.

II

Un orologiu sună noaptea jumătate.
În castel în poartă oare cine bate?

— „Eu sunt, bună maică, fiul tău dorit;
Eu, și de la oaste mă întorc rănit.
Soarta noastră fuse crudă astă dată:
Mica mea oștire fuge sfărămată.
Dar deschideți poarta... Turcii mă-nconjor...
Vântul suflă rece... Rănile mă dor!“
Tânăra domniță la fereastră sare.
— „Ce faci tu, copilă?“ zice doamna mare.
Apoi ea la poartă atunci a ieșit
Și-n tăcerea nopții astfel i-a vorbit:
— „Ce spui, tu, străine? Ștefan e departe;
Brațul său prin taberi mii de morți împarte.
Eu sunt a sa mumă; el e fiul meu;
De ești tu acela, nu-ți sunt mumă eu!
Însă dacă cerul, vrând să-ngreuieze
Anii vieții mele și să mă-ntristeze,
Nobilul tău suflet astfel l-a schimbat;
Dacă tu ești Ștefan cu adevărat,
Apoi tu aice fără biruință
Nu poți ca să intri cu a mea voință.
Du-te la oștire! Pentru țara mori!
Și-ți va fi mormântul coronat cu flori!“

III

Ștefan se întoarce și din cornu-i sună;
Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe... Dușmanii zdrobiți
Cad ca niște spice, de securi loviți.

FATA DE LA COZIA

Trâmbița răsună sus pe coasta verde;
Armia lui Țepeș printre brazi se pierde.
— „Iată! strig vitejii, mândrul căpitan
Ce-a ucis cu mâna-i pașa musulman!“

Domnul îl sărută și cu bucurie:
— „Spune-mi, vrei tu aur, ranguri sau soție?
Dacă vrei avere, da-ți-voi cât vei vrea;
Dacă vrei soție, da-ți-voi fata mea!“

— „Doamne! nu voi aur, nici onori deșarte:
N-am venit în lupte sa-mi trag așa parte;
Plângerile țării brațul mi-a-narmat;
Pentru-a ei scăpare astăzi m-am luptat.
Iar de este vorba să-mi dai soțioară,
Află că eu însumi sunt o fetișoară!“

La aceste vorbe junele frumos
Coiful își aruncă, păru-i cade-undos.
Toată adunarea vede cu răpire
O fetiță dulce ca o fericire.
Domnul se răpeste de mândrețea ei.
— „Care din boierii-mi vrei bărbat să iei?“

— „ Doamne, zise fata, vrei să fiu soție
Unui din ostașii care-mi place mie?
Toți sunt bravi la luptă, nu ma îndoiesc;
Însă pe-al meu mire voi să îl iubesc.“

Domnul fiu s-aruncă l-ale ei picioare
Și cu o vorbire dulce rugătoare:

— „Fii a mea domniță și iți jur pe cer
Pentru tine-n lume să trăiesc, să pier!“

La aceste vorbe tânăra fecioară
Rumenind la față ca o rozișoară:
— „Dacă vei iubirea-mi să o dobândești,
Pentru țară, doamne, să mori, să trăiești!“

UN OSTAȘ ROMÂN ÎNCHIS PESTE DUNĂRE

Porumbiță întristată!
Eu ca tine sunt străin,
Și-ntr-o țară depărtată
Tu cânți tristă, eu suspin!

Însă tu ai aripioare,
Poți te-ntoarce când vei vrea;
Iar eu plâng în închisoare
După dulcea țara mea!

Tu ai poate-o sorioară
Ce te cheamă ne-ncetat;
Iar eu am o drăgușoară
Ce în lacrimi am lăsat.

Însă tu ai aripioare,
Poți te-ntoarce când vei vrea,
Iar eu gem în închisoare
După mândrulița mea!

Zboară, pasăre curată!
Și te-ntoarnă-n țara ta:
Iar eu, floare aruncată
Pe alt țărm, mă voi usca!

MIRCEA LA BĂTAIE

Armia maghiară țara a-nvelit;
Soarele văzând-o, a îngălbenit.

Dar bătrânul Mircea nu se înspăimântă:
Cu o mică ceată de voinici s-avântă.

Nu că el voiește țara a scăpa,
Ci va să-mplinească datoria sa.

Unde este timpul cel de bărbăție
Când murea românul pentr-o datorie!

Pe un cal ce mușcă spumă în zăbale,
Printre zi și noapte el își face cale.

— „Frații mei! vorbește falnicul bătrân,
Dumnezeu voit-a ca să mor român.

Cel ce a sa viață țării sale-nchină
Piere ca lumina într-a sa lumină.
Ce e-n viața țării viața unui om?
Ce e-n primăvară floarea unui pom?
Ceea ce prin stele este-o stelioară
Și-n nemărginire un minut ce zboară.

Șoimul când se vede prins de vânători,
Spun că își sfărâmă cuib și puișori.
Astfel decât lanțul brațul să le-ncingă,
Ce-i român, ce-i nobil astăzi să se stingă.“

Unde este timpul cel de bărbăție
Când murea românul pentr-o datorie?!

MIHAI SCĂPÂND STINDARDUL

Noaptea se întinde și din geana sa
Argintoase lacrimi peste flori vărsa.
Dar setos de lupte, în văi depărtate,
Un erou în noapte încă se mai bate.
Singur el se luptă în acele văi
Unde mâna morții a culcat pe-ai săi.
Dar sub mii de brațe trebuie să cază:
Trece printre unguri fără ca să-l vază;
Și stindardul țării el înfășurând
Către sân îl strânge înapoi cătând.
Și în umbra nopții armăsaru-i zboară
Ca o-nchipuire albă și ușoară.
Spre o apă lată calul s-a-ndreptat;
De maghiari războinici fuge-nconjurat.
Luna după dealuri mergând să se culce
Îi arată calea și-i surâde dulce.

Cei ce îl preurmă se opresc pe maluri:
Dar Mihai cu calul se aruncă-n valuri
Și de ceea parte singur ajungând
El îmbrățișează calu-i spumegând.

Apoi scoate frâul încă alb de spume
Și îi zice: „Liber mergi de-acum în lume!“

MIRCEA CEL MARE ȘI SOLII

Într-o sală-ntinsă, printre căpitani,
Stă pe tronu-i Mircea încărcat de ani.

Astfel printre trestii tinere-nverzite
Un stejar întinde brațe veștejite.

Astfel după dealuri verzi și numai flori
Stă bătrânul munte albit de ninsori.

Curtea este plină, țara în mișcare;
Soli trimiși de Poartă vin la adunare.

Toți stau jos mic, mare, tânăr și bătrân...
Era nobil omul când era român.

Solii dau firmanul. Mircea îl citește,
Apoi, cu mărire, astfel le vorbește:

— „Padișahul vostru, nu mă îndoiesc,
Va să facă țara un pământ turcesc.

Pacea ce-mi propune este o sclavie
Până ce românul să se bată știe!“

La aceste vorbe sala-a răsunat;
Dar un sol îndată vorba a luat.

— „Tu, ce într-această nație creștină
Strălucești ca ziua într-a ta lumină,

Tu, o, doamne, cărui patru țari se-nchin.
Allah să te ție, dar ești un hain!“

În murmură surdă vorbele-i se-neacă.
Cavalerii trage spadele din teacă.

Mircea se-ndreptează iute către ei:
— „Respectați solia, căpitanii mei!“

Apoi către solii Porții el vorbește:
— „Voi, prin care șahul astăzi mă cinstește!

Mircea se închină de ani obosit;
Însă al său suflet nu e-mbătrânit:

Ochii săi sub gene albe și stufoase
Cu greu mai îndreaptă săgeți veninoase;

Dar cu toate astea fieru-i va lovi,
Ș-albele lui gene încă n-or clipi.

Cela ce se bate pentru a lui țară,
Sufletu-i e focul soarelui de vară.

Mergeți la sultanul care v-a trimis,
Ș-orice drum de pace, spuneți că e-nchis!“

Apoi către curte domnul se îndreaptă.
— „Fericirea țării de la noi s-așteaptă.

De deșarte vise să nu ne-nșelăm:
Moarte și sclavie la străini aflăm.

Viitor de aur țara noastră are
Și prevăz prin secoli a ei înălțare.

Însă mai-nainte trebuie să știm
Pentru ea cu toții martiri să murim!

Căci fără aceasta lanțul ne va strânge
Și nu vom ști încă nici chiar a ne plânge!“

CĂPITANUL DE VÂNĂTORI

Lăutarii cântă, hora se-nvârtește
Și un cal în spume d-odată s-oprește.
— „Pace vouă, oaspeți cu genele albe,
Mume tinerele cu aure salbe!
Bună ziua, vouă, juni dănțuitori,
Vouă, copilițe, tineri criniori!
Oști nenumărate țara ne robește
Și pe unde trece câmpul înnegrește.
Soarele e galben, norii-l învelesc,
Râurile albe în sânge roșesc.
Cum sub o secure cade-o dumbrăvioară,
Floarea țării noastre sub fier se doboară.
Dacă e vreunul ce simte-ntre voi,
Vie a combate ș-a muri cu noi!“

Soarele în abur ca un foc roșește.
Lăutarii cântă, hora se-nvârtește:

— „Peste zece sute căpitan sunt eu
Și ca zece sute bate pieptul meu.
Ceata mea-i frumoasă, ageră, ușoară
Și pe cai în spume ce ca vântul zboară.
Iar voinicii noștri se chem vănâtori,
Au lănci veninoase, iar la suflet flori.“

Lumea-l înconjoară, ziua se sfârșește.
Lăutarii cântă, hora se-nvârtește:
— „Viața în sclavie este o povară,
Iarnă nesfârșită fără primăvară.
Însă țara noastră nu e scrisă-n cer
Printre cele sclave ce prin veacuri pier.
Căci românul încă știe a se bate
Și urăște viața fără libertate.
Astfel o pădure când s-a veștejit,
Pasărea suspină, cheamă-al ei sfârșit.“

Nu știu căpitanul dacă-a așteptat,
Dar cu doua sute voinici a plecat.

MĂRIOARA

— „Dragul dulce-al vieței mele
La oaste s-a dus,
Și de-atuncea soare, stele,
Toate au apus!

Mâna mea l-a lui plecare
Calu-i a-nfrânat.
Și-ntr-o dulce sărutare
Inima mi-a dat.“

Astfel cântă Mărioara
Dup-al ei iubit,
Și pe față-i lăcrimioara
Dulce a-nflorit.

Însă iată că sosește
Mândrul ei amor
Și în noaptea ce domnește
Spune al său dor.

— „În câmpia sângeroasă
Frații mi-am lăsat
Și la tine-a mea frumoasă,
Iată c-am zburat.

Căci, vezi tu, o, dulce nume,
Înger ce iubesc!
Fără tine-n astă lume
Nu pot să trăiesc."

— „Ce zici tu, o, neferice,
Mândrul meu iubit!
Așadar eu nu-ți voi zice:
Bine ai venit!

Dar de nu poți fără mine
În lume-a trăi,
La bătaie eu cu tine,
Haide, voi veni!"

Amândoi pe cai s-aruncă
Și prin noapte zbor,

Și trecând prin verdea luncă
Cântă cu amor:

— „Dacă nu poți fără mine
În lume-a trăi,
Pentru țară, eu cu tine
Dulce voi muri."

DOAMNA LUI NEAGU

Neagoe cel Mare în al său palat
Ce domnește p-Argeș zice întristat:
— „Monastirea noastră nu e săvârșită
Și a mea avere este isprăvită!
Dragi ostași, ce ziceți, nu ar fi păcat
Ca să înceteze lucrul minunat?"
— „Biruri noi pe țară pot ca să se puie!"
Au răspuns ostașii ca să îl mângâie.
Zic și ei decide biruri pe români
De la cei mai tineri pân' la cei bătrâni.
Doamna intră-n sală. Grațiile sclave
Împletesc cu roze zilele-i suave.
Ochii uzi de rouă spre pământ se-nclin;
Rumenind la față ea vorbește lin:
— „Voi vreți biruri nouă! Neagoe, te teme!
Mâine toată țara o să te blesteme.
Astă monastire ce atât iubești,
Printre fum de lacrimi poate s-o privești!
Iată diamanturi! Vinde-le și-urmează
Nobila lucrare ce te inimează.

Căci aceste scule nu le pot purta
Când femei pe față lacrimi vor păstra."
Zice și arată un paner de aur
Unde închisese gingașul tezaur.
Ea îl dă. Și fața ca un frag cocând,
Rumenă surâde, drăgălaș și blând.
Un bătrân se scoală și-asfel le vorbește:
— „Inima străbună încă viețuiește.
Țara care naște astfel de femei,
Merită și viața și mărirea ei.
Căci să știți cu toții că un neam se face
Mare sau se pierde cum femeii place.
Și acum voi zice: Doamne! pot să mor,
Căci văzură ochii-mi mântuirea lor!"

CUPA LUI ȘTEFAN

Într-o monastire din trecut rămasă,
În domneasca sală se întinde masă.
Misail prezidă ast banchet voios
Și în timpul mesei zice dureros:

— „Ștefan după moarte lăsă moștenire
Arcul său și cupa l-astă monastire.
Cu Cantemireștii leșii au venit
Și prădând locașul, arcul au răpit;

Însă nu răpiră cupa minunată!
Ea trăiește încă, de mirare!... Iată!"
El arată cupa... Toți s-au minunat.
Ea era săpată dintr-un matostat.

Servii varsă-ntr-însa dulce tămâioasă.
Fiecine-nchină pentru o frumoasă.
Când la cel din urmă rândul a venit,
Misail ia cupa și-astfel a vorbit:

— „Unde este timpul cel de vitejie?
Timpul de mari fapte?... Vai! n-o să mai vie?
A căzut Moldova, căci orice români
Se roșesc la gândul a mai fi stăpâni.

Ei îmbracă manta de înțelepciune;
Dar ca să-și ascunză trista slăbiciune.
Dar înțelepciunea fără-a cuteza,
E ca cutezarea fără-a cugeta.

Când vedem sfioasă patria română,
Ne-aducem aminte vorba cea bătrână:
Cel ce e mai aproape de mormântul său
La ideea morții tremură mai rău!

Ștefan nu mai este... Însă o să vie
Alți Ștefani cu viață și cu bărbăție:
Dacă timpul d-astăzi ne apasă greu,
Viitorul este al lui Dumnezeu!

Însă pân' să vie lanțul să ne rupă,
Nu va mai bea nimeni din această cupă;
Când un suflet mare se va arăta,
Hârburile cupei le va aduna."

Zice,-aruncă cupa și o sparge-n trei...
Nimeni n-a strâns încă hârburile ei.

SORA ANA

De când a ucis prin știre
P-acel bun Cantacuzin,
Doamna Ghica-n monastire
Se ascunde cu-al ei chin.

— „Soră Ană, Anioară!
Să nu-ți vază fața ta!
Gelozia ei omoară
Tot ce-o poate supăra.

Chipul tău e rupt din soare;
Sânul tau din criniori,
Păru-ți din a serii boare;
Buzele-ți din foc de zori.

Ochii i-ai răpit din mare,
Sufletu-ți e smuls din vânt;
De la flori a ta suflare;
Gându-ți de la duhul sfânt!“

Sora nu dă ascultare
Vorbelor ce i s-a zis,
Înaintea doamnei pare
Ca un fraged, dulce vis.

— „Spuneți, maici fermecătoare,
Fără frică de păcat,
Pruncul meu cu cosicioare,
Cine mi l-a deocheat?

Sora Ana cea plăvie?
Sora Ana negreșit!...

S-o zidească în chilie!..."
Și chilia s-a zidit.

Sora Ana, Anioară,
Asfel roagă pe zidari:
— „Să-mi lăsați o ferestioară,
În ferestrele mai mari,

Ca să nu se veștejească
Fața mea ca-ntr-un mormânt;
Până să se dovedească
Că nevinovată sânt!

Eu sunt tânără, le spune,
Traiul mi-e atât de drag!
Loc puțin eu țiu în lume,
Rău puțin eu pot să fac."

— „Nu se poate, copiliță!
Doamna astfel a voit.
Tacă-ți draga ta guriță!
N-ai nimic de dobândit!"

— „Spuneți, dară, maicei mele
Că în lume nu mai sânt,
Ca să verse lăcrimele
Să înece-acest pământ..."

DANIEL SIHASTRU

Sub o râpă stearpă, pe un râu în spume,
Unde un sihastru a fugit de lume,
Cu vărsarea serii un străin sosi.
— „Ștefan al Moldovei vine a-ți vorbi!“
— „Ștefan al Moldovei, Daniel îi spune,
Să aștepte-afară! Sunt în rugăciune.“
— „Bunule părinte! Sunt rănit și-nvins;
Însăși a mea mumă astăzi m-a respins!
Viu sa-ți cer povața dacă nu-i mai bine
Turcilor Moldova d-astăzi să se-nchine?“
Daniel Sihastru domnului a zis:
— „Ma înșeală-auzul ori eu am un vis?
Capul ce se pleacă paloșul nu-i taie,
Dar cu umilință lanțu-l încovoaie!
Ce e oare traiul, dacă e robit?
Sărbătoare-n care nimeni n-a zâmbit?
Viața și robia nu pot sta-mpreună,
Nu e totd-odată pace și furtună.
Doamne! tu ai dreptul a schimba-n mormânturi
Pentru neatârnare, oameni și pământuri;
Dar nu ai p-acela ca să-i umilești!
Poți ca să îi sfarâmi; dar nu să-i robești!
Dacă mâna-ți slabă sceptrul ți-o apasă,
Altuia mai harnic locul tău îl lasă!
Căci mai bine este supus lăudat,
Decât cu rușine domn și atârnat!“

După-aceste vorbe, Ștefan strânge-oștire
Și-nvingând păgânii nalță-o monastire.

FIASTRII

Sub Mihai Viteazul s-a făcut unire;
Dar fiastrii umblă pentru despărțire.
La Pătrașcu domnul, al lui Mihai fiu
Într-o zi s-arată și-ăst limbaj îi țiu:

— „Nu mai vrem unire noi cu țara voastră;
Căci ea ne dărâmă neatârnarea noastră!"
Dar răspunde unul din cei cinci boieri
Ce Mihai numise mari consilieri:

— „Turcii vă insuflă astă cugetare,
Căci unirea face neamul nostru tare;
Și ei vor să vază pe acest popor
Slab, ca să-l supuie lanțurilor lor.

Sfântă Românie! Oare nu suspini?
Carnea ta se vinde la barbari străini?
Sângele și viața-ți sunt puse-n vânzare,
Și tu, dragă țară, stai în nepăsare!

A slăbit poporul cel nebiruit?
Sângele lui tânăr oare-a putrezit?
Ca să vază astăzi, fără de simțire,
Pe cei răi ai țării dându-o pierire?

Și ce poate dânsul cât de tare-ar sta,
Când cei mari lucrează la robia sa?
Când cârmaci molateci vasul duc spre stâncă,
Altui vas, tăria ce-i ajută încă?

Voi nu vreți unirea vechiului popor,
Căci stăpânii voștri încă nu o vor.

Dacă cu robia ce vă umilește
V-ați dedat, cât viața, fără ea lipsește;

Cereți neamul vostru a se despărți!...
Mergeți lipovenii a vă stăpâni!...
Țările române ori vor fi unite,
Ori vor fi în parte la străini robite;

Dar vor fi unite de nu astăzi, mâine:
Căci tiranul trece... patria rămâne!"
— „Piară toți fiastrii!" oastea a strigat,
Țara și poporul încă-au repetat.

Dar fiastrii țării fără de rușine
Merg s-aducă-n țară oștile străine.

ÎNTOARCEREA LUI MIHAI

De la lungi războaie, Mihai cu mărire
Intră-n capitală cu a lui oștire.
El se urcă-n tronu-i mândru ocolit.
Cei ce au puterea astfel i-au vorbit:
— „Doamne! Focul arde în această țară.
Încă ieri cu ură mulți se răsculară.
Dar răzvrătitorii s-au întemnițat
Și prin zelul nostru țara a scăpat."
— „Voi zdrobi răscoala ce țara urăște;
Dar voi sparge încă pricina ce-o naște:
Dacă astă țară umblă-a se scula,
Este semn că n-aveți simpatia sa.
Lui Rodolf voi scris-ați că e răzvrătire,

Că ai noștri cată cu a lui unire.
Dacă cel ce-o cere e răsculător,
Țara mea, eu însumi sunt răzvrătitor...
Am învins păgânii, i-am gonit afară;
Dar a lor sămânță o găsesc în țară.
Ea-nconjoară tronul pentru a-l răci
De inima țării, apoi a-l lovi.
Neputând acuma tronul să lovească,
Ea îi urcă scara ca să îl mânjească.
Tronului nu-i pasă de loviri străine
Ca d-acea trădare ce s-ascunde-n sine.
Planta nu se teme de cei ce-o jignesc,
Ca de viermi ce-n sânu-i nasc ș-o veștejesc.
De aș ști că sceptrul se robește vouă
Și oricui să fie, eu l-aș rupe-n două!
Jugul celor barbari oare l-am spart eu,
Ca sub jugul vostru să-mi plec capul meu?
Prinșii fie liberi! Au cuvântu-mi dat.
Voi intrați în noaptea d-unde v-am luat!“

MIRON COSTIN

— „Mari dureri ai, sorioară.
De-mi rupi inima gemând?...“
— „Mari dureri ma înconjoară!...“
Zice Mărioara blând.

Și al morții văl se-ntinse
Peste fața ei de crin.
Viața-i tânără se stinse
Într-un dureros suspin.

Miron plânge cu suspine
Și mai zice dureros:
— „Cui mă lași aici pe mine,
Suflet dulce și frumos?“

Dar în sală se arată
De la curte un trimis,
Să ucigă astă dată
Cronicarul cel proscris.

Mărioara blândă moare,
Miron cade înjunghiat
Și în ziua viitoare
Două cruci s-au ridicat.

Dar pe groapa lor cea sfântă,
Cum dă vânt de primăveri,
Două păsărele cântă,
Cântă ale lor dureri.

MONASTIREA PUTNA

Sub un chip de înger, într-un vis ferice,
Domnului Vasile gândul rău îi zice:
— „Monastirea Putna, ăst locaș plăcut,
S-a zidit pe aur de un domn avut.
Mergi și o dărâmă pâna-n temelie
Și-ei găsi tu aur să faci alte-o mie“.

Iar Vasile-domnul d-aur pătimaș,
Pune să dărâme ăst frumos locaș.

Când ostașii sapă până-n temelie,
Un bătrân călugăr zice cu mânie:

— „Domnii mari nălțară sfinte monastiri
Să aminte țării zile de măriri.
Tu le surpi, o, doamne! Tu nu le-nțelegi,
Căci tu nu ai fapte de urmași să legi.
Când un domn la aur inima-și robește,
Tronul se degradă, țara veștejește.
Însuși ca magnetul tragi și însușești
Aurul oriunde poți să îl găsești.
Dar te teme, doamne, să nu tragi la tine
Cuiele de aur ce de tronu-ți ține."

. . . .
. . . .

Domnul nu ascultă în a lui orbie,
Sapele răstoarnă vechea temelie.
Domnul și boierii între ei se cert…
Însă ce găsiră? — Un mormânt deșert.
Pe mormânt sunt scrise litere străbune.
Un tălmaci citește și la toți le spune:
— „Din comori ce strângem pe acest pământ,
Iată ce-i al nostru: un tăcut mormânt!"
De atuncea domnul pierde-a lui domnie
Și curând în urmă moare-n sărăcie.

NĂVALA LUI ȚEPEȘ

Noaptea-i furtunoasă, și superbul domn
În deșert mai cheamă fugătorul somn:
O gândire mare sufletu-i îmbată;
Printr-o faptă rară să triumfe cată.

Printre noapte, ploaie, tunete de foc,
Cu cinci mii de roșii el își face loc:
Cum furtuna cade p-ape dormitoare
Si d-odată-naltă valuri mugitoare,
În ordia turca roșii năvălesc...

Turcii se deșteaptă, strigă, s-amețesc.
Sunetele d-arme, strigăte turbate,
Printre vijelie zbor amestecate;
Caii calcă rânduri de fărămături;
Sângele ca ploaia cură din săcuri.

Mohamed sub cortu-i dulcea pace cată;
Vise grațioase sufletu-i îmbată.
Ușile, la cortu-i, iată, se smicesc
Și pe cal apare domnul românesc.
Mohamed p-o poartă repede dispare...
Printre umbra deasă caută scăpare.

Când pe fruntea nopții ziorile se joc,
Domnul cu românii las al luptei loc;
Dar sultanul cearcă spăimă-atât de rară,
Cât, la miezul zilei, fuge spre hotară.

APA BÂRSEI

Ca un fluviu d-aur, splendidă lumină,
Peste patru taberi, varsă luna plină.
Turcii și tătarii somnului se dau;
Ungurii, la mese, grijile-nșelau.
Astfel prin furtună, printre nopți, pe mare
Lopătarii varsă tânăra cântare.

Dar Șerban nu doarme, căci dulcele somn
Rar răsfață geana unui mare domn.
Grijile, în horă, turbure se duce
Încotro lumina mai splendidă luce.

Către astea, cântul păsării prin flori
Spune că se varsă fragedele zori.
Domnul către ceruri-naltă rugăciune,
Apoi dă semnalul, trompeta răsună.

Lupta se începe, cetele tătare
Pasă înainte, strigă cu turbare.
Turcii le sprijină; turcii și tătari
Se îndes, s-amestec... Sprinteni armăsari
Nechează, spumează... Armele răsună;
Tremură pământul... Muntele detună,
Soarele pălește... Apele roșesc...
Păsările-n aer zborul lor opresc.
Omul se îmbată d-omenescul sânge...
Muma către sânu-i copilașul strânge.
Ungurii rezistă furiei cei vii,
Dar cum în suflarea negrei vijelii
Arborii rezistă, câteva minute,
Apoi își sfărâmă crăcile bătute,
Astfel stau maghiarii cu-nfocatul dor,
Cu puterea dalbă sufletelor lor.
Dar-necați d-a noastră crâncenă putere,
Iată că se pleacă, bărbăția piere.
Dar atunci începe cruda măcelare.
Furia scăpată, urlă cu turbare.
Caii calcă în sânge până la copiți,
Calcă și sfărâmă morții și răniți.

Strigăte, trufașe, celui ce învinge,
Se confund cu plânsul celui ce se stinge,
Astfel cum bacanta, l-al plăcerii loc,
Vine despletită și cu ochii-n foc,
Și cu voluptate, și nesăturată,
De plăceri sălbateci și de vin se-mbată.
Secheli s-abate. Zilele-i se curmă,
Patru mii de nobili în mormânt îl urmă.

GROZEA VORNICUL

Iar prin lungul apei, prin dumbrăvi, s-arată,
Pasă, pe tăcute, o măreață-armată:
Armia lui Rareș, domnul lăudat.
Luna p-a lor cale raze-a semănat.
Ungurii cu spaimă somnul dulce lasă
Și la datorie fiecare pasă...
La lumina stelei, cei armați s-opresc...
Din ambele taberi, bravii se privesc.

Lupta-ncepe crudă: buciumele sună,
Caii lor nechează, văile răsună.
Zorile se scaldă p-azurul ceresc,
Pe armele roșii de sânge-omenesc,
Dar lumina spune cetelor maghiare
Că numai prin fugă pot afla scăpare.

Zapoliu aude cu plăcere vie...
La moldavii noștri pasă-n bucurie.
Cheamă căpitanul care-a comandat;
Tinde mâna dreaptă și l-a sărutat.

Apoi dă lui arme rari și prețioase,
Aur îi oferă și săgeți frumoase.
Grozea, căpitanul, armele-a primit:
— „Iau eu arcu-acela la luptași dorit,
Dar auru-ți, doamne, nu mi se cuvine.
Domnul Petru Rareș m-a trimis pe mine
Să sfărâm vrăjmașii într-acest rezbel
Numai pentru stima care-ți poarta el."

MIHAI REVENIND DE LA DUNĂRE

Domnul României către țară vine
Strălucit de-nvingeri de prin țări vecine.
Lasă să purceadă corpu-i de soldați
Și ramâne-n urmă cu șase bărbați.
Dar le vine știre că-n dumbrava deasă
Îl pândesc cinci sute turci, oștire-aleasă.

Printre-a serii umbră cu-ai săi scutieri
Domnu-atacă-ndată cinci sute-ieniceri.
Turcii în bătaie strigă cu putere,
Iar eroii noștri se lupta-n tăcere.
O minune mare! Turcii sunt învinși!
Numai domnul taie patrusprece inși!
Apoi urmă calea-i. Iară luna plină
Le așterne drumul cu flori de lumină.

DOMNUL MAVROGHENI

Domnul Mavrogheni pleacă cu oștire
Și, chemând boierii, zice cu mărire:
— „Astăzi este timpul să vă războiți
Și prin dalbe lupte să vă nemuriți.
Cela ce roșește a trăi-n robie,
Către-o mândra moarte să-mi urmeze mie!“
L-aste sfinte vorbe, vai! boierii-au râs!
Și cu ironie domnului au zis:
— „Portul nu ne iartă, doamne, a ne bate!“
Nobilă mânie sufletu-i străbate,
Dar frângându-și dorul iară le-a vorbit:
— „Ce? în țara unde viața a domnit
Astăzi nu mai este nici un suflet mare
Ce să bată încă de neatârnare,
Pe câmpia unde numărau pe flori
În trecut vitejii ageri luptători?
Nu mai e scăpare pentru ăst pământ!
Inimile voastre sunt un trist mormânt,
Unde nici o floare nu mai înflorește,
Unde nici o rază nu mai strălucește!
Să-mi aducă caii ăstor mari boieri,
Lor le dau eu ranguri pentru cavaleri!
Ei merg la bătaie, fără-mpotrivire,
Numai lor se cade cinste și mărire.“
Astfel zice domnul trist și abătut.
Însă din mulțime iată au părut
Căpitani de frunte, plini de vitejie,
De amorul țării și mărinimie.
— „În aceste locuri, deși suferim,
Însă pentru țară mergem să murim!“

Ei plecară-ndată să se războiască;
La Tismana bate armia nemțească.

BÂRLAD

Turcii intră-n țară, trec, se grămădesc,
Alții totd-odată la hotar murgesc.
Dar Ștefan cel Mare cu oștile sale
Spre Bârlad se duce și-i așteaptă-n cale.
Un boier îi zice: — „Doamne! Mulți mai sânt,
Mulți se varsă turcii pe acest pământ!“
Ștefan îi răspunde: — „Și mai bine-mi pare.
Nu vom sta noi nimeni fără de lucrare.“
Zice. Late valuri cetele-i pornesc.
Pulberea se-naltă, armele lucesc.
Domnul pune oastea sub trei capi de țară.
Avangarda pleacă... Lupta-ncepe-amară.
Numărul lor mare pe moldavi îi strânge.
Soarele s-ascunde sub un nor de sânge,
Noaptea împrumută zilei val de dor,
Negură și pâclă pe pământ cobor.
Cum din munți coboară două repezi unde,
Se-ntâlnesc pe cale, scot mugiri profunde,
Apoi preunate, pe un singur pat,
Spumegă și-aleargă, și-alergând se bat.
Astfel se-ntâlniră ambele armate
Și d-a lor lovire par împovărate.
Oameni puși să sune, prin adânci păduri,
Sună din cimpoaie, buciume, tamburi.
Turcii stau și-ascultă larma depărtată!
Cu trei alte armii cred că-au să combată.

Râul îi constrânge. Umbra ce s-a-ntins
Îndoiește spaima. Focul lor s-a stins.
Cei mai mari s-adună... Ce vor face oare?
Buciumele sună, răspândesc teroare.
Unul ia d-a fuga... Toți îl urmăresc,
Ca pulberea în vânturi toți se risipesc.
Ștefan îi preurmă, fuga lor nu-i scapă.
Mulți, cuprinși de spaimă, sar și pier în apă.
Alții, între dânșii singuri se ucig,
Alții-n spada noastră, năvălind, să-nfig.
Astfel multe paseri, prin furtuni turbate,
Zboară risipite, par înspăimântate!
Unele s-aruncă peste râpi și mor,
Altele pe sânul celor ce le-omor.
Râul spumă sânge. Turburile-i valuri,
Strânse de cadaveri, se revars pe maluri.
Ștefan pretutindeni îi doboară-amar,
Dându-le gonire până la hotar,
Cum pe calea coasei, pe întinse crânguri,
Maldărul cel verde zace rânduri, rânduri!
Astfel pretutindeni zac și morții lor.
Corbii, cete late, peste dânșii zbor.

Dar Ștefan cel Măre capii oștii-unește
La voioase mese și-astfel le vorbește:
— „Raz-acestei lupte petrecută-n nori
Luce ca lumina soarelui la zori,
Dar a sa lumină foarte lucitoare,
Să nu ne răpească prin a sa vulvoare.
Fala e un soare mândru, strălucit,
Ce orbește ochiul care l-a privit."
Astfel zice domnul. Cupele-aurite

Cheamă, prin toaste, zile strălucite.
Tinere fecioare cununau cu flori,
Cu-a lor dulce mână, bravii vingători.
Altele, pe harpe, cântă dulce, lin,
Gloria română și-al Moldovei chin.
Iar Ștefan ascunde fața-i strălucită
În regala-i mantă cu aur mândrită.

BAIA

I

Trage-ți încă-o dată spada fulgeroasă,
Țară de mari fapte, țara mea frumoasă.
Un minut în viață tu te-ai odihnit
Și pe păru-ți mândru florile-au pălit!
Dulcile surâderi pe buze fecioare
Stinsu-s-au la umbra grijii gânditoare.
Peste tot răsună cântece de dor
Cu suspine triste îngânate-ușor!

II

Cetele maghiare pe câmpii s-adun,
La cetatea Baia tabăra lor pun,
Mateiaș solește marelui Ștefan
Ca să-l recunoască drept un suzeran.
Dar eroul nostru încă-i dă de știre:
— „Până ce românii, mândri de mărire,
Pentru țară moartea vor disprețui,
Mâinile de lanțuri nu-și vor umili!“

III

În cetatea veche ungurii-au rămas
Și-n plăceri molateci inimile las.
Într-o noapte tristă, într-o sărbătoare,
Ei înșeală dulce grija gânditoare.
Viața, dezbrăcată d-ale ei dureri,
Cură pentru dânșii plină de plăceri.
Dar p-atunci românii cu cel călcător
Nu beau dintr-o cupă viața țării lor.
P-a fecioarei frunte, aste sărbători
Nu puneau plăpânde și suave flori.

IV

Noaptea toate seamăn mai spăimântătoare,
Moartea le-mprumută vălul de teroare.
Conjurați d-odată, în orgia lor,
Ei se dau ca mieii la cei ce-i omor.
Ștefan pune focul. Flacăra s-unește
Cu teroarea morții și pe toți uimește.
Zorile se varsă. Pe cetatea lată
Către cer se-nalță flacăra turbată.
Junele bacante, bete, despletite,
Mai cătând cu gura sărutări dorite,
Cu amanții tineri, spectacol amar!
Într-un râu de flăcări, repede dispar.

Iar Corvin cel mare, revărsând suspine,
Cu trei răni și singur fuge cu rușine.

CODRUL COSMINULUI

I

Vânturile negre, într-a lor turbare,
Nu bat fața mării fără încetare;
Iar tu, dragă țară, pace nu mai ai!
Nu se șterse bine sângele pe plai
Și alt râu de sânge mâine o să-l ude!
Mâine, alte lupte! Alte doruri crude!
Fiii tăi trec viața sub armele lor;
Pruncii lor îi uită, părăsiți în dor!
Iată, vântul luptei geme cu turbare!
Un minut, o, țară, câtă dezmierdare!
Crude au sa fie luptele ce vin!
Dar nepieritoare fi-vor cel puțin;
Ale tale lupte, splendide, sublime,
Te-or scăpa de moarte pe viitorime!

II

— „Nu a geme numai și-a vărsa suspine
E lăsat la inimi nobile, sublime!
Plângerea purcede din suflet robit
Unei vieți trândave ce l-a umilit!
Cel brav nu s-abate când cel rău îl frânge,
Ci cu arma-n mână se îmbată-n sânge."
Astfel strigă Ștefan și cu bravii săi
Pleacă cu urgie la Cosmin în văi.
Au intrat polonii pe văi la Cosmin;
Între două măguri ei coboară lin.
Soarele răsare; focul splendid luce,
P-armele lor mândre cade și străluce.

Liberă de grijă, moarte sau robie,
Inima lor zboară către bucurie.
Gândul lor întrece pasurile lor,
Către dulcea țară alergând cu dor.
Dar mai sus de măguri cei din țară vin,
Herăstrez stejarii câți pe râpi se-nclin;
P-ale lor tulpine aninați îi lasă;
Iar mai jos de dânșii armiile pasă.
Un semnal, și-aceste cete vor pieri.
Soarele dispare... Ceru-ngălbeni! ...
Munții-nalți, vechi, scutur coama lor virgină,
Arborii se mișcă, se-nvârtesc, se-nclină.
Umbra se mărește... Aerul tăiat,
Strâns, s-aruncă-n valuri, vâjâie turbat.
Muntele tresare! Trăsnete, mugiri,
Șuierări bizare, vaiete, răcniri
Să ridic în aer, cresc, se variază,
Și, din munte-n munte, trec, se repetează,
Brazii vechi ca lumea peste tot s-abat,
Cad din râpă-n râpă; orișiunde bat,
Stâncile, pe cale, gem, trăsnesc și saltă,
Se sfărâmă, pleacă, bubuiesc, tresaltă...
Cerul și pământul parcă se lovesc,
Parcă se confundă și se nimicesc.
Și-unde se revarsă pe văile-adânci,
Alți munți se formează din copaci și stânci.
Muntele rămâne negru dezvelit;
Râul schimbă cursu-i, geme năbușit;
Caii, cavalerii, cetele făloase,
Armele iau forme crude și hidoase,
Râuri largi de sânge din pământ țâșnesc,
Codri-n fum și-n umbră saltă, clocotesc!...

Ștefan însă vine cu a lui armie.
Ce mai e cu viață, sfărâmă c-urgie.

ȘTEFAN LA MOARTE

Ștefan, domnul țării, pe cei mai mari unește
La Suceava veche și-astfel le vorbește:
— „Fiul meu cel june! Voi, români doriți!
Moartea mă culege dintr-ai mei iubiți.
Dorul pentru viață nu mă-ntristă foarte;
Omul chiar când naște face-un pas spre moarte.
Viața-i ca fantasma cu chipul plăpând
Ce prin nopți s-arată și se stinge blând.
Omu-i ca un vierme ce-n țărână pare
Un minut vederii și, lucind, dispare.
Dar mă-ntristă foarte norul furtunos
Ce pe cerul țării trece neguros;
Soliman ce mâine poate se prepară
A lovi cu moarte draga noastră țară.
Ungurul cel falnic se supune lui.
În poloni credință nu mai poți să pui.
Un pilot cu minte prin furtuna tare
Nu desface toate pânzele ce are.
Astfel pân' ce fieru-i nou să-l încercăm,
Cu temeiuri bune țara să-nchinăm.
Iar de-ar vrea să surpe legi și dalbe date,
Să muriți cu toții pentru libertate!
Nimeni nu e în lume mai disprețuit
Ca cel rob ce poartă jugul mulțumit,
Nimic nu ne-nsuflă hulă ca poporul
Ce dorește viața cu robia, dorul!

E mai demn, mai nobil, oameni și pământ
Fața lor să-și schimbe sub un dalb mormânt,
Decât în robie neamul să trăiască
Și de-a lui rușine lumea să roșească!"

DUMBRAVA ROSIE

I

Albert face știre lui Ștefan cel Mare:
— „Să depui puterea și-armele barbare!"
Pentru-aceste zise, domnul îi scria
Aste vorbe dalbe: — „Vino de le ia!"
Iar la-ai săi le zice: — „În această lume
Cât cerescul soare va purta un nume,
Nimeni nu va spune, cât am viețuit,
Că a călcat străinul ăst pământ iubit
Și-a găsit în țară cugete-njosite,
Inimi degradate, brațe putrezite!
Nu cătați mulțimea celor ce sosesc
Și ascund în umbră soarele ceresc.
Inima la doruri e mai călduroasă,
Steaua-n noapte luce, e mai luminoasă!"
Zice; cere calu-i... Brava lui armie
Spre câmpia luptei pasă cu mândrie.

II

Ce-ai făcut vitejii plini de bărbăție,
O, trufașe rege! Ieri, tu, cu mândrie,
Le-mpărțeai al țării lăudat pământ,
Astăzi n-au nici locul unui strâmt mormânt.

Plângi, trufașe rege, căci a ta mândrie
A lovit cu moarte splendida Lehie!

III

Mii de pluguri ară. La fiece plug,
Zece câte zece robii leși se-njug.
Astfel ară câmpul; iar prin arături,
Tot cu dânșii Ștefan seamănă păduri.

IV

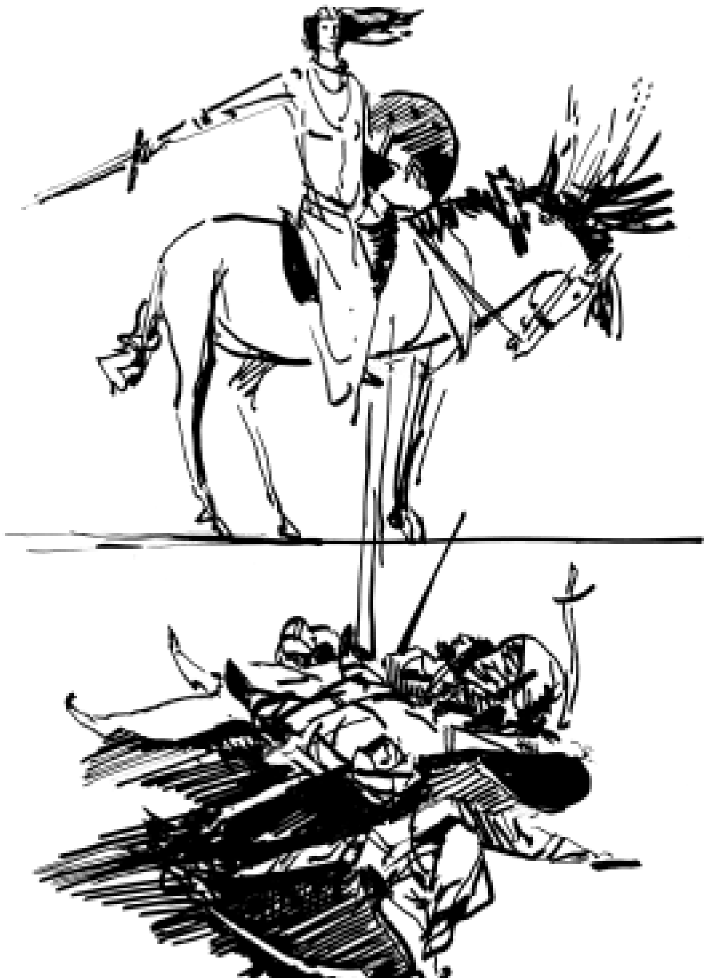
Doi trimiși de unguri la Ștefan sosesc.
— „Doamne! Toți creștinii azi te fericesc.
Dar, ilustre Ștefan, toți se roagă ție,
Pentru robii voștri prinși în bătălie...“
Astfel zic trimișii. Dar Ștefan cel Mare
Iată cum răspunde plin de turburare:
— „La vecinii noștri prăzi noi nu cătăm,
Însă când ne calcă, știm să ne-apărăm.
Nu-i în datul nostru cruda tiranie,
Dar un aspru-exemplu am voit să fie.
Din această faptă naște-vor dumbrave
Ce-ar vorbi prin veacuri d-armele moldave...
Noi scriem istoria nu pe cărți ce pier,
Ci pe frunți de popoli cu paloș de fier!“

MARIA PUTOIANCA

Maria cade roabă. E dusă la Divan.
Acolo se prezintă superbului sultan.
E jună și frumoasă sub ostășești veștminte!
Frumoasele-amazoane, ea mândru ne aminte.
E-naltă și subțire, ca bradul copilaș;
Pe albu-i sân, păr negru se varsă drăgălaș.
Cum plană întristarea pe cugete senine!
Iar gura-i e o roză cu sânge și cu vine.
— „De ce-ai luat veștminte și arme de bărbăt
Ca să te lupți cu turcii? sultanul a-ntrebat.
Urmat-ai tu în luptă vreun ostaș ce-ți place?“
Și a Mariei față mai rumenă se face.
— „Nu am urmat pe nimeni, și, dacă arme port,
Voi să-mi răzbun prin sânge părintele meu mort.“
— „Mulți turci ucis-ai oare? Eu pot a-ți da iertare
De n-ai ucis nici unul!“ La astă întrebare,
Maria îi răspunde: — Îti jur pe Dumnezeu,
Ucis-am numai nouă, și mult îmi pare rău!
Îmi trebuia o mie ca să răzbun un tată
A cărui scurtă viață fu de virtuți bogată.“
Sultanul cu mirare pe fată auzi:
— „Fii liberă, trăiește! Ești demnă a trăi!“

MUMA LUI MIHAI

Lânga Olt la monastire
Vine un ostaș din plai
Și întreabă cu grăbire:
„Unde-e muma lui Mihai?“

Teodora se închină;
Roagă pentru fiul său.
„-Maică schimnică, suspină,
Nu mai este fiul tău!
Ce nu au putut răpune
Patruzeci de lupte mari,
Au răpus, vai! îți voi spune,
Două săbii de tâlhari!“
— „Sub a morții grea lovire,
El, căzând, s-a apărat?“
— „Prins în lance, cu mărire,
Scump el viața lui a dat.“
— „Adevăr tu spui... El este
Fiul meu cel prea iubit...
Dar poți tu a-mi face veste
Pe români de i-au unit?“
— „N-a putut el să-i unească,
Singuri nefiind uniți.
Toți voiesc ca să domnească
Și-așteptând, toți sunt robiți!“
— „Știrea ta e tristă foarte,
Nu că fiu-meu a murit,
Dar că chiar prin a lui moarte
Pe români n-au dezrobit.“
Astfel zice doamna mare
Și-n chilie s-a închis,
Până ce de întristare
Ochii-n lacrimi i s-a-nchis.

CUPRINS

BASME

MIHNEA ȘI BABA

(după o tradiție)

I

Când lampa se stinge la negrul mormânt
Atinsă de aripi, suflată de vânt;
Când buha se plânge prin triste suspine;
Când răii fac planuri cum au a reține
În barbare lanțuri poporul gemând;
Când demoni și spaime pe munți se adună
De urlă la stele, la nori și la lună,
Într-una din peșteri, în munte râpos,
Un om oarecare intră curajos.

II

În peșterea Carpaților
O oară și mai bine
Vezi templul pacinaților
Ce cade în ruine.

Aci se fac misterele
De babe blestemate,
Ce scot la morți arterele
Și hârcele uscate.

Aci se fierb și oasele
În vase aurite,

Aci s-adun frumoasele
Când nu mai sunt dorite.

O flacără misterică
Dă palidă lumină;
Iar stâlpii în biserică
Păreau că se înclină.

Și liliecii nopților
Ce au aicea locul,
Ascunși în hârca morților,
Umblau să stingă focul.

O babă, ce oroarele
Uscaseră în lume,
Tot răscolea vulvoarele,
Șoptind încet un nume.

III

S-aude un zgomot de pași pe aproape,
Cum calcă strigoiul când va să dezgroape
O tânără fată... Colo... Ascultați!
Să fie satana cu ochii de focuri?
— „Hei! Cine să calce în negrele-mi locuri,
Se-ntreabă bătrâna... aici nechemați!..."
Ea zice, și-n umbră un om se arată
Cu ochii de sânge, cu fruntea uscată,
Teribil ca locul în care intra.
— „Bătrână, el zise, îți fă datoria!"
Și vorba-i, cum geme în zid vijelia,
Din colțuri în colțuri grozav răsuna.

BĂTRÂNA

Ascultă-mă, doamne, aveam în oștime
Un fiu oarecare vestit în mulțime
Prin luptele sale; era fiul meu;
Plăcut ca seninul, frumos ca o floare
Și pentru aceasta mai stam eu sub soare.
Era pentru mine al meu Dumnezeu,
Și pentru aceasta m-am dat în pierzare.
Să-l fac între oameni ferice și mare,
Am dat al meu suflet la negrul tartar.
Tu știi mai departe. Ce? gemi de turbare!
Vrei sângele mumei, tu vrei răzbunare,
Lovește! Na sânul, tirane barbar!
Căci viața îmi este acum blestemată.
O! cum nu pot oare să sorb astă dată
Și zilele tale, și sângele tău!
Dar nu pot, căci fiu-meu în ultima-i stare
Opri orice mână a da răzbunare.
Tirane! Vezi prada-ți, vezi cugetul său.
Pe urmă, c-o mână uscată și arsă,
Într-una din hârce un sânge ea varsă,
Și, dându-l lui Mihnea, îi zise: Să bei!
E sângele fiu-meu, na! soarbe-l mai tare,
E cald și e tânăr, cum vrei tu, barbare;
Na, soarbe, sau eu sorb p-al tău, de nu vrei.

IV

Toți morții din mormânturi,
Cu ghearăle-ncleștate,
Ca frunzele uscate
Ce zbor când suflă vânturi,

Spre Mihnea alerga;
Iar vârcolacii serii,
Ce chiar din lună pișcă
Când frunzele se mișcă
În timpul primăverii,
Țipând, acum zbura.
Șoimanele ce umblă
Ca vijelii turbate,
Colore deșirate
Cu forma ca o turlă,
Din munți în văi călca.

V

Un glas în mulțime teribil gemu
Și ceata infernă îndată tăcu.

VI

BLESTEMUL

Oriunde vei merge să calci, o, tirane,
Să calci p-un cadaver și-n visu-ți să-l vezi,
Să strângi tu în mâna-ți tot mâini diafane
Și orice ți-o spune tu toate să crezi.
Să-ți arză plămânii d-o sete adâncă
Și apă, tirane, să nu poți să bei,
Să simți totd-auna asupră-ți o stâncă,
Să-nclini a ta frunte la cine nu vrei.
Să nu se cunoască ce bine vei face!
Să plângi! însă lacrimi să nu poți vărsa,
Și orice dorință, și orice-ți va place
Să nu poți, tirane, să nu poți gusta!

Să crezi că ești geniu, să ai zile multe
Și toți ai tăi moară; iar tu să trăiești!
Și vorba ta nimeni să nu o asculte,
Nimic să-ți mai placă, nimic să dorești!

VII

Așa vorbi bătrâna
Și Mihnea tremură.
Iar naiba, ce fântâna
O soarbe într-o clipă
Și tot de sete țipă,
La dreapta lui zbură.

El are cap de taur
Și gheară de strigoi.
Și coada-i de balaur,
Și geme cu turbare
Când baba tristă pare;
Iar coada-i stă vulvoi.

Iar nagodele-urâte
Ca un mistreț la cap,
Cu lungi și strâmbe râte
Cu care de pe stâncă
Râm marea cea adâncă
Și lumea nu le-ncap;

Și șase legioane
De diavoli blestemați
Treceau ca turbilioane
De flăcări infernale,
Călări toți pe cavale
Cu perii vulvoiați.

Și mii de mii de spaime
Veneau din iad râzând
Pe Mihnea să defaime,
Căci astfel baba are
Mijloc de răzbunare
Pe mort nesupărând.

VIII

Mihnea încalecă, calul său tropotă,
Fuge ca vântul;
Sună pădurile, fâșâie frunzele,
Geme pământul;
Fug legioanele, zbor cu cavalele,
Luna dispare;
Cerul se-ntunecă, munții se clatină,
Mihnea tresare.
Fulgerul scânteie, tunetul bubuie,
Calul său cade;
Demonii râseră; o, ce de hohote!
Mihnea jos sare.
Însă el repede iară încalecă,
Fuge mai tare;
Fuge ca crivățul; sabia-i sfârâie
În apărare.
Aripi fantastice simte pe umere,
Însă el fuge;
Pare că-l sfâșie guri însetabile,
Hainele-i suge;
Baba p-o cavală iute ca fulgerul
Trece-nainte,
Slabă și palidă, pletele-i fâlfâie
Pe oseminte;

Barba îi tremură, dinții se clatină,
Muge ca taur;
Geme ca tunetul, bate cavalele
Cu un balaur.

IX

O, ce de hohote! Râseră demonii,
Iadul tot râse!
Însă pe creștetul munților, zorile
Zilei venise.

O NOAPTE LA MORMINTE

Mergeam pe căi sălbatice,
Cătam adăpostire;
Iar fantasme lunatice
Râdeau p-o monastire.

Lătra departe câinele
La duhuri neguroase,
Scoteau din groapă mâinile
Scheletele hidoase.

Pe munți, regina nopților
Păruse gălbenindă,
Așa cum fruntea morților
Se vede suferindă.

Atunci trecură ielele
De mâini în horă prinse;

Ș-un abur toate stelele
Îndată le cuprinse.

Țipa în sânul norilor
Vulturi cu grele pene.
Și vuietul prigorilor
Se auzea alene.

Un fulger!... Norul fumegă;
Iar tunetul răspunde,
Și ploaia cade, spumegă
În turburoase unde.

Apoi s-aud răsunete
De vaiete, suspine;
Înspăimântat de tunete,
Un mort veni spre mine.

În prejmul monastirelor,
Umblând, mă rătăcisem;
La locul cimitirelor
Văzui că mă oprisem.

MORTUL

„Deschideți, schelete, aceste morminturi,
Căci ploaia se varsă pâraie din nor,
Căci vântul mă bate, și câini mă-nconjor,
Și ielele albe duc hora pe vânturi.

Aseară, când umbra cădea pe pământ,
Ieșii să văz luna jucând pe ruine,
Căci două schelete gemeau lângă mine
Și-un verde balaur zbura prin mormânt.

Dar luna s-ascunde d-odată-n furtună
Și astfel ca spicul de vânturi uscat,
Vârtejul pe mine în văi m-a zburat
Pe unde infernul sabatul adună.

Schelete tăcute, am fost împărat;
Cum soarele trece din lume în lume,
Din poluri în poluri zbura al meu nume,
Din poluri în poluri eram lăudat.

Precum un luceafăr străluce prin stele,
Luceam printre prinții din epoca mea;
Dar, vai! amăgire! Virtutea-mi lipsea
Și sceptrul se sparse în mâinile mele!

Toți îmi spunea mie că lumea e-a mea,
Că pot p-un capriciu s-o calc în picioare;
Că orice dorință, de răuvoitoare,
Un semn, și-mplinită să-mi fie putea.

Dar ochii satanei în noapte lumină,
Ca două steluțe ce-n nori strălucesc,
Ca doi cărbuni roșii ce-n umbră roșesc,
Și negrele-i aripi pe capu-mi se-nclină!

Credeam eu acestea, și-așa am urmat!
Pâraie de sânge vărsam cu cruzime,
Și-aceast-omenire ce geme în crime
Un cap vream să aibă ca eu să-l abat.

Dar câinii mă latră și corbii crocnesc!
Colo pe morminte joc albele iele,
Ce râde cu hohot de oasele mele,
Iar ochii satanei în noapte lucesc!“

În cele din urmă furtuna trecuse
Și toată natura cu-ncetul tăcuse.

Scheletul acela ce morții rugase
La locul său umed intrarea să-i lase,
În groapă intră,
Iar echo departe apoi repetă:

„Dar ochii satanei în umbră lumină,
Ca doi cărbuni roșii în noapte roșesc,
Ca două steluțe ce-n nori strălucesc,
Și negrele-i aripi pe capu-mi se-nclină!"

MOARTEA

Iată, măre, iată!
Moartea se arată
Cu perii zburliți,
De lacrimi stropiți,
De șerpi împletiți;
Naltă și uscată,
De boale urmată,
Boale furioase,
Boale gălbegioase,
Din aripi plesnind
Ca iesme rânjind.

ZINA-DOAMNA

Zina-doamna se coboară
Pe-ale serii dese scări,

Scuturând din aripioară
Ale lunii sărutări.

Printre valuri fugătoare
De lumină ce treceau
Și sub albele-i picioare
Crini de aur se spărgeau.
Pe cosițele-i râzânde
Mii de raze s-aninau
Și în aurele blânde
Grațios se legănau.

Mii de păsări poleite
Cântă-n arbori înfloriți,
Unii-n roade aurite,
Alții încă-abia-nverziți.
Iar pe unde ea se duce,
Unde pașii-i rătăcesc,
Păsările cânt mai dulce,
Florile îmbobocesc.

Alba, juna zinuliță
Șade sub un plop de-argint
Și ascultă în cosiță
Vântul nopții murmuind.
Dar mai colo-n depărtare
Auziți un dulce cânt,
Răsunând cu desfătare
Printre pomi și printre vânt?

— „Stele dulci și drăgulițe!
Unde este zina mea,

Ce vă poartă în cosițe
Și vă are tot cu ea?
Spuneți mie, viorele
Care-n ochii-i străluciți!
Spuneți, mărgăritărele
Ce sub buze-i înfloriți!

Cosicioara-i strălucește
Ca-arcul ploaiei printre nor
Și pe față-i pârguiește
Floricica de bujor.
Este mândră și ușoară
Ca un flutur aeros
Scuturând din aripioară
Roua plaiului voios.

Spuneți mie, florioare!
Ați văzut un păstorel
Ce-are-n plete flori din soare
Și la brâu un fluierel?
El e viața vieții mele.
Pentru dânsul am venit
Printre flori și printre stele
Din eternul înflorit."

La luimina călătoare,
Iată, trece-un păstorel
Ce-are-n plete flori din soare
Și la brâu un fluierel.
— „Vino, dulcea mea iubită!
Și pe anii-mi râzători,
Din cosița-ți înflorită

Scutură-ale vieții flori.“
Zina-doamna se uimește;
Turnă chipu-i rumenel;
Alba-i mână rătăcește
Printre păru-i aurel.

— „Du-te! Du-te de la mine!
Du-te! Eu nu te iubesc!“
Și se-neacă în suspine.
Lacrimile-i râuresc.
Și c-o vorbă înfocată:
— „Vino! vino! zise ea,
Și din viața mea te-mbată,
Tu ești fericirea mea!“

Zice și cu răsfățare
Îi dă scumpele-i comori,
Sânul ei de desfătare
Și gurița ei de flori.

Printre umbrele tăcute
Mii de raze se strecor,
Zbor ca visele plăcute
Într-un negru viitor.
Stelele scânteietoare
Legănate strălucesc
Și-n cereasca lor vulvoare
Se topesc și înfloresc.
Iar în vânturi profumate,
Flutureii auriți
Peste florile rouate
Se balanță adormiți.

Printre flori și printre rouă
Zinele voioase zbor
Și din genele lor plouă
Un torent scânteietor.

FĂT-FRUMOS

Într-o zi cu dulce soare,
Drăgălașul Făt-Frumos,
Prin troiene de ninsoare,
Trece mândru și voios.
Pentru dalbe păsărele
Poartă arc săgetător,
Pentru fete tinerele
Poartă-n față flori ce-omor.
El zăreste-o porumbiță
Cu cap mic și poleit;
Și, sub aripa-i liliță,
Cu săgeți o a rănit.
Pe troiene de ninsoare
Sângele s-a-mprăștiat
Și la razele de soare
În flori dulci a înviat.

— „De-aș avea o fetișoară
Cu cosițe gălbiori,
Rumenă și albioară
Ca cel sânge scurs în flori,
Și s-o fac să mă iubească
Măcar numai într-o zi;
Apoi moartea să sosească,

Că ferice aș muri!“
— „De te-i ține de cuvinte,
Eu pe fată ți-o voi da!“
Zice-ieșind ca din morminte
Un om negru în manta.

— „Dă-mi copila ce-mi lipsește,
Într-o zi, apoi să mor!“
— „Ai cu mine ș-o găsește,
Și te-mbată de amor!“

Omul negru îl conduce
Sub o stâncă-ntr-un palat,
Către-o fată albă, dulce,
Precum el a fost visat:
Rumenă și albuliță
Și cu perii bălăiori,
Cu grumazi de porumbiță
Și cu flori pe sâniori.

— „Vin', cerească-nchipuire!
Strigă albul vânător,
Să mă-mbeți cu-a ta iubire,
Apoi fericit să mor!“
Copilița rușinoasă
Pleacă ochii suspinând
Și pe fruntea ei frumoasă
Trece mâna-i cugetând.

*

La palat e nuntă mare:
Preoți, oaspeți sunt chemați,

Junii miri de desfătare
Și de-amor sunt îmbătați.
Dar, minune negândită!
Omul negru a sosit.
— „Iată pofta-ți împlinită!
Zise mirelui iubit.
Știi tu vorba de-altădată?
Iată fata; ești iubit.
Eu sunt moartea ne-mpăcată,
După vorbă, am sosit!“

— „Moarte!-nceată de-a mă cere!
Alții-n lume te-au chemat;
Mergi de curm-a lor durere,
Al lor plâns neîmpăcat!
Eu sunt june, sunt ferice;
Nu voi încă ca să mor!
Bucuria încă-aice
Înflorește cu amor!“
L-ale candelelor flăcări
Totu-n negru se îmbrăca;
Florile se schimbă-n lacrimi;
Cântecele înceta.

DOCHIA

Candela licurătoare
Strălucește-ncetior,
Ascultați?... Un pas ușor!...
Luna mai dând o vulvoare
Se ascunde într-un nor.

Umbra Dochiei ușoară,
Pătrunzând închise porți,
Vine, -apare, se strecoară
În cămara-acestor soți.

E frumoasă, biata fată!
Însă chipu-i e pălit,
Într-un giulgiu e înfășată,
Ca un om ce a murit;

Umbra, candela aprinse,
La oglindă se-așeză,
Și din suflet suspină;
Apoi fețele ei stinse
Ea cu lacrimi le spălă.

Domnul se deșteaptă-ndată
Și deodată-a tresărit
Ca tot omul fericit
Ce al morții glas deodată
Împrejur a auzit.

— „Fugi, o, umbră întristată!
Fugi! Eu nu te mai iubesc.
Ah! mă lasă să trăiesc.
Iată, ziua se arată,
Umbrele se risipesc!"

— „Dar eu sunt a ta Dochie;
Lângă tine-i locul meu...
Scoală, dragă; eu sunt, eu...
Pe-a ta viață și junie
Mi-ai jurăt, sufletul meu!"

— „Fugi, o, umbră! și mă lasă;
Să nu scoli mireasa mea.
Ți-oi da aur cât vei vrea;
Dar te du din astă casă
Să nu se sperie ea."

— „Morții nu au trebuință
De-avuție pre pământ.
Viu din tristul meu mormânt
Ca să-ți cer a ta credință,
Al tău dulce jurământ."

— „Fugi! și peste piatra-ți rece
Candele voi atârna;
Mândre flori voi semăna,
Încât cela ce va trece
S-a opri și-a lăcrima!"

— „Oh! nu! Eu voi, drăguliță,
Lângă tine să trăiesc;
Mi-este frig, ș-acum voiesc
Înghețata mea guriță
La-al tău foc s-o dezmorțesc!"

Zise și cu-o mânușiță
Ea vestmintele-și strângea,
Să se culce se gătea;
Și din mândra ei cosiță
Floricelele scotea.

— „Fugi, o, umbră fericită!
Nu e aici locul tău,
Du-te în mormântul rău!
Pe-a mea inimă răpită
Alta-nclină capul său."

— „Nu-ți mai sunt eu dragă ție,
Viața sufletului meu?
Ah! dar ce ți-am făcut eu?
Doamne, doamne, spune-mi mie
Care fu păcatul meu?

Dar tu plângi, o, mândrioare?
Ah! tu plângi? mai zise ea.
Pentru ce, inima mea,
Curg aceste lăcrimioare
Ce-ard ca focul mâna mea?...

Te mâhnește-a mea mustrare?
Nume dulce ce iubesc!
Spune, să nu-ți mai grăiesc
Vorbe aspre și amare,
Lucruri care te mâhnesc?

Vino, vin'; să ne cunune,
Drăgușorul meu bărbat!
Ah! tu nu știi ce-am răbdat,
Al meu mire drag și june,
Să te văd tot depărtat!

Când gândesc că o femeie
Capul ei și-a odihnit
Pe-al tău sân, al meu iubit,
Soare, stele-aș vrea să pieie
Într-un ceas nefericit!

Martori sunt în nopți senine
Stelele la al meu dor;
Morții care mă-nconjor

Și la tristele-mi suspine
Se deștept din somnul lor.

Moartea cea fără-ndurare,
Văzând cât am suferit,
Însăși ea s-a îmblânzit;
Ca să curme-a mea-ntristare
Către tine a venit.

A venit... Ea ne cunună...
Vino, scumpul meu bărbat!
Vin', căci ora a sunat,
Să trăim d-aci-mpreună
În al mormintelor pat.

Vin', căci umbrele se-ndeasă...
Vezi? ce bine m-am gătit!
Cum mi-e părul împletit!
Vezi ce tânără mireasă
Ai tu, mândrul meu iubit!"

Ea vorbește cu căldură
Și pe sânu-i se pleca,
Calde lacrimi revărsa.
Iar micuța-i rece gură
A lui frunte săruta.

Dar cocoșii-n luncă cântă...
Umbra-atunci a tresărit...
— „Ah, te las, al meu iubit!
Căci se-arată ziua sfântă
Și-n cer zori au rumenit!"

CUPRINS

REVERII

O FATĂ TÂNĂRĂ PE PATUL MORȚII

Ca robul ce cântă amar în robie,
Cu lanțul de brațe, un aer duios,
Ca râul ce geme de rea vijelie,
Pe patu-mi de moarte eu cânt dureros.

Un crin se usucă și-n laturi s-abate
Când ziua e rece și cerul în nori,
Când soarele-l arde, când vântul îl bate,
Când grindina cade torente pe flori;

Așa făr' de veste pe zilele mele
O soartă amară amar a bătut,
Și astfel ca crinul de viscole rele,
Pe patu-mi de moarte deodat-am căzut.

Abia-n primăvară cu zilele mele
Plăpândă ca roua abia am ajuns,
Atuncea când cântă prin flori filomele,
O crudă durere adânc m-a pătruns.

Amară e moartea când omul e june,
Și ziua-i frumoasă, și traiul e lin,
Când pasărea cântă, când florile spune
Că viața e dulce și n-are suspin!

Să moară bătrânul ce fruntea înclină,
Ce plânge trecutul de ani obosit;

Să moară și robul ce-n lanțuri suspină,
Să moară tot omul cu suflet zdrobit!

Iar eu ca o floare ce naște când plouă
Creșteam, pe cunună să am dezmierdări,
Și mie amorul cu buze de rouă
Cu inimă dulce îmi dă sărutări.

Ca frunza ce cade pe toamnă când ninge
Suflată de vânturi aici pe pământ,
Ah! juna mea viață acuma se stinge
Și anii mei tineri apun în mormânt!

SCOPUL OMULUI

Spre țărmul ce se pierde în noapte și în ceață
Curând o să atingă al vieți-mi vas fragil.
Și mă întreb pe mine aici, în astă viață,
De când trăiesc în doruri, la ce am fost util?

Și sunt mai mult în lume ca umbra trecătoare
Ce-o lacrimă aruncă în cursu-i d-un minut,
Ce nici nu învelește, nici dă acestui soare
Mai multă strălucire, nici farmec mai plăcut?

Mă-ntreb ce este oare a noastră misiune,
Noi, care-aici în viață n-avem decât o zi?
Noi, ale căror fapte, țărână, falã, nume
Se spulberă în vânturi-nainte d-a luci?

Cărarea mea în lume se șterge de sub soare:
Amara calomnie pălește-al său color.

Tot omul lasă-n urmă-i ce lasă-o dulce floare:
Parfumul d-o secundă pe vântul trecător.

A unei soarte astfel, vai! prețuia durerea
Ce inimile noastre adapă cu venin?
Necazul unei mume ce și-a zdrobit plăcerea
Veghind cum se formează al ei prunc pentru chin?

Acest argil molatec ce vântu-o să răpească,
Ori merită onoarea să poarte-n al său sân
O flacără de spirit, răsfrângere cerească,
Ce ca un rob ascultă de lut ăst crud stăpân?

Așa mă-ntreb și Domnul răspunde blând dorinței:
„Tot ce trăiește-n lume are cuvânt profund,
O floare să profume în capistea ființei,
O rază să-aurească abimul fără fund;

O lacrimă s-aline un suflet în durere,
Și roua să fragide arșițele de zi,
Și tu s-aduni p-o frunte sărutul de plăcere.
O, muritor! iubește, că mâine vei peri!“

LA LAMPA MEA

Tu te consumi, o, lampă! dând raze luminoase.
La lucrul meu ca tine eu însumi mă consum,
Voind a da lumină acestei țări frumoase
Ce relele supun.
Avem aceeași țintă, aceeași misiune,
Dar tu de când servi mie, o lampă-ai ruginit,

Si eu de când serv țării, vai! trebuie a spune?
Cu inima-am slabit!
Și n-am produs nimica! Acum ca altădată
Copiii săi cei vitregi în taberi se dezbin.
Acum ca mai-nainte ea este-ngenucheată
Sub jugul cel străin!
Nu simte nici durerea ce suferă de heară,
Nu simte nici rușine de umilința sa,
Nu simte că mai bine într-un mormânt să piară
Decât a se pleca!
Tu știi, o, dragă lampă! acele nopți amare,
Trecute în veghere, ca să-i aflăm cântări,
Prin care să-i aprindem, în sufletul ei mare,
Frumoasele-aspirări!
Dar vântul de la dânsa au dus aceste cânturi;
Ea nu le-a ascultat.
Tot astfel și suspinu-i s-a mestecat pe vânturi
Și lacrima-i cu sânge în râuri a picat!
Cântarea libertății acum e înecată
De strigătul acelor ce cheamă arzător,
Să-i urce la putere și să devie-ndată
Tirani, la rândul lor!
Și sufletele slabe și fără de mărire,
L-a patimilor voce, mai repede alerg,
Tirani și robi în noaptea de moarte rătăcire,
Deopotrivă merg.
Lumină încă lampă o odă, o cântare,
Și dacă și d-acuma noi nu vom izbândi,
Atunci, având dovadă că nu mai e scăpare,
Chiar eu te voi zdrobi.

PLÂNGERILE POETULUI ROMÂN

— „O, pentru ce, poete, în cânturile tale
Tu plângi această țară în care te-ai format?
Și florilor ce crește în astă verde vale
Le spui cu ochii-n lacrimi că iarna-a-naintat?

Dar ce lipsește oare acestor țări frumoase?
Nu vezi locuitorii cât sunt de mulțumiți?
Că nimeni nu se plânge de zile dureroase
Ș-aceasta dovedește că ei sunt fericiți.

Când plângi această țară tu ești în amăgire;
Legi, arte, instituții în sânu-i înfloresc;
Tot ce chezășuiește o dulce fericire,
O dulce-ndestulare, nimica nu lipsesc."

— „Nimica nu lipsește din câte zici tu mie,
Aici pământul nostru e binecuvântat,
El varsă râuri d-aur; dar îți voi spune ție:
Lipsește libertatea, și tot e întristat."

FERICIREA

În fundul unei râpe, mugind adânc, albește
Un râu ce umbra serii ascunde de acum.
Pe munte luna blondă se-naltă și privește
Din norul ei cum focul s-acopere sub fum.

Și stelele, flori d-aur, în spațiu drag se scaldă.
Azurul le aspiră cu sete de amor.

Răcoarea se revarsă; și-n inima mea caldă
S-aprinde deodată un simțimânt de dor.

O, inimă, te-mbată de vise, de plăcere,
Ce-ți dă natura ție în sânu-i fericit!
Întoarce lumii cupa unde-ai băut durere
Crezând că bei delicii din visul aurit!

Vai! Fericirea n-are în lume rădăcină!
În darn dorește omul aice pe pământ,
Uitând că timpul schimbă pe oameni în țărână
Și tot se risipește pe al durerii vânt!

O, farmec drag al vieții! O, magică natură!
Tu îmi îmbeți simțirea și gândul meu mărești!
Dar poți lungi tu viața ce către moarte cură?
Poți spune ce-i ursita ființei omenești?

A regreta trecutul, a cere viitorul,
Și a vedea în viață dorințele pierind,
Și a lăsa prezentul să-și ia în lacrimi zborul,
A aspira la falā, și-a se-amărî dorind,

A geme-n sărăcie precum și în avere,
Pe piatra țărânoasă, pe patul aurit,
A geme-n întuneric, a geme la putere,
Acesta este-al lumii destin neîmblânzit.

Și ce îmi pasă mie de visul ce ne-mbată,
De imortalitatea ce-atât ne-a legănat?
Voi face bine-n viață să merit o răsplată?
În sufletul meu arde un foc mult mai curat!

MOARTEA

Știu unde am a merge, știu ce m-așteaptă încă,
Că viața e făclie expusă-n aspru vânt
Pe care o să treacă curând o noapte-adâncă...
Dar ce e bună viața în față c-un mormânt?

În darn al nostru suflet vom îmbăta în viață,
Cu razele puterii în darn ne-am coperi,
În darn dorim a soarbe a gloriei dulceață
Când tot ne strigă nouă: „Tot este pentru-o zi!“

Acel ce trece viața de lacrimi învelită
Va zice celui mare: „Ești tu mai fericit?
Ce? Moartea doar nu varsă și-n cupa-ți aurită
Veninul în plăcerea ce ție a zâmbit?“

Cel tare îi răspunde cu recea sa zâmbire:
„E adevăr că moartea ne seceră pe toți.
Eu mor culcat pe aur și pietre de profire,
Tu mori pe lutul rece: tu nici să mori nu poți!“

Ferice cel ce spune când cată să coboare
În negrele morminte, l-ai săi buni cunoscuți,
Aceste vorbe sfinte: „Ferice cel ce moare
Cu fruntea cununată de stimă și virtuți!“

UN TÂNAR ROMÂN MURIND ÎN STRĂINĂTATE *

Cum pasărea ce pleacă în locuri depărtate
Se-ntoarce iar în țara de unde a plecat,
D-o suvenire dulce, vai! inima mea bate
Și zboară spre pământul în care s-a format.

Căci am văzut adesea pe muma doritoare
Copilului său dulce, o lacrimă ștergând.
Eu nu aveam o mumă să-mi șteargă-a mea plânsoare,
Eu nu aveam pe nimeni, și am trecut plângând.

Dar hora grațioasă a zilelor junele
Acum se întrerupe, eu trebuie să mor!
Frumoasă rondurelă, pe aripile tele
În țara mea iubită, de ce nu pot să zbor!

O! moarte, mai așteaptă, căci eu sunt tânăr încă.
Pe douăzeci de roze îmi număr anii mei!
O! moarte, crudă moarte, abia-am ajuns sub stâncă,
Și tu, din vârfu-i numai, ai dreptul să mă cei!

Când toamna vieții vine, o frunte se-ntristează,
Amorul rupe arcul și zboară râzător.
Ghirlanda aurită de vise încetează
Și imima ce-nghează nu simte nici un dor.

Așa acel ce trece pe-o vale-ncântătoare
Și-adună toată floarea ce el a întâlnit,
Mai caută să vază d-a mai rămas vro floare,
Și dacă nu mai vede, se duce mulțumit.

* Goga, mort la Paris (n. a.).

Iar eu a cărui viață fu numai poezie,
Ghirlandă împletită de grații și d-amor,
Voiam să gust suava-i și dulce ambrozie
Și-n aurora zilei eu nu voiam să mor!

Așteaptă, dragă moarte, ca să mai văz o dată
Acele văi frumoase în care m-am născut,
Să simț, murind, pe sânu-mi o lacrimă-nfocată,
Să-mbrățișez părinții și frații ce-am avut!

Dar, vai! deșartă rugă, căci viața-mi se va stinge
Cu soarele de astăzi pe-acest străin pământ,
Și fruntea mea cu roze, ah! nimeni nu va-ncinge,
Și nimeni nu va plânge pe tristul meu mormânt.

PROSCRISUL

O, văi încântătoare, dumbravă înverzită,
Ce-ați desfătat adesea copilăria mea,
Cascade murmuroase, și tu, a mea iubită,
O, dulcea mea frumoasă, nu te voi mai vedea!

Proscris, în a mea țară eu nu mă voi re-ntoarce:
Și ochii mei în lacrimi va-nchide un străin;
Dar către voi adesea gândirea voi întoarce
Șoptind al vostru nume în ultimu-mi suspin.

O frunză dezlipită de ramura sa verde
Îngălbenește-ndată, nu poate exista:
Asemenea proscrisul ce patria își pierde,
Pe aripile morții înclină fruntea sa.

Și-aicea stânca neagră ascunde fruntea-n ceață,
Și-aici doi ochi albaștri în lacrimi strălucesc,
Și-aicea valea are cascade și verdeață;
Dar țara e străină, nu pot să le privesc.

Ah! tânăra ghirlandă ce fruntea mea încinge
Usuce-se acuma, eu nu simt nici un dor,
Căci inima-mi zdrobită nimic n-o mai atinge;
Departe d-a mea țară, eu voi acum să mor!

Căci am văzut pe frate dând dulce sărutare,
Pe frate cu căldură la sânul său strângând;
Eu nu aveam un frate să-i spun a mea-ntristare,
Eu nu aveam pe nimeni și am trecut plângând.

Așa o păsărică pe calea sa pierdută
Tot zboară înainte neîncetat cântând,
Căci pentru dânsa nu e dumbravă cunoscută,
Nici floare ce-i e dragă să-și puie capul blând.

Proscris, în a mea țară eu nu mă voi re-ntoarce,
Și ochii mei în lacrimi va-nchide un străin;
Dar către ea adesea gândirea voi întoarce
Șoptind al său scump nume în ultimu-mi suspin.

ELEGIE

De lacrimi înfocate, vai! genele-mi sunt pline
Și mâna-mi acum rece pe harpă a-nghețat;
Străină mi-este lumea d-acuma pentru mine,
Căci ce-am iubit în viață ca visul a-ncetat.

Aveam un frate tânăr a căruia junie
Ca râușor de lapte luase cursul lin,
Ce în a sa ferice, plăcere, bucurie,
Zicea cu vorbă dulce: „Eu nu voi să suspin!“

Aveam și-un tată încă, amic cum și părinte,
A cărui gene albe în plâns au fost albit.
Dar vai! ei dorm acuma în tristele morminte,
Copilul lângă tată, precum au viețuit.

Iubeam o copiliță, o tânără suflare,
O floare matinală ce crește surâzând,
Ce fără să adune în viață-o sărutare
În dimineața vieții a încetat cântând.

Tot ce-am iubit în lume a încetat din viață,
Și iarba primăverii sub pașii-mi s-a uscat;
Al vieții mele soare s-a stins colo în ceață
Și anii mei de tineri în dor s-au întristat.

Eu am trecut ca floarea aici în astă lume,
Dar inima-mi zdrobită atât a pătimit!
Ah! d-aș fi fost o floare purtând un dulce nume,
Aș fi trecut prin viață și n-aș fi suferit.

ELEGIE LA O TÂNĂRĂ FATĂ

Eu trec pe frunza ce-ngălbenește
Și cade tristă sub arbore jos;
Eu trec pe valul ce murmuiește;
Eu trec pe cântul melodios.

Așa străinul cântând se duce
Și varsă lacrimi pe calea sa,
Eho al văii cu șopotă dulce,
Trecând, ne spune că el ofta.

Eu sunt ca iarba primăvăroasă
Ce vântul toamnei o va usca.
O, tu, fetiță dulce, frumoasă,
Atunci pe mine nu mă uita!

Dar, vai! se uită acel ce moare,
Astfel în gându-ți voi fi uitat.
Fecioara pune la sân o floare,
Dar o aruncă când s-a uscat.

DEȘERTUL

Primește-mă în sânu-ți, natură, bună mumă,
Auzi cum al meu suflet suspină-n doru-i greu!
Eu ție îți voi zice ce dor adânc consumă
Acum sufletul meu.

Ăst suflet înflorise în vise de junețe.
Așa în primăvară un câmp a înflorat.
Dar visele căzură sub vântul de tristețe,
Sub plânsu-mi înfocat.

Așa un arbor pare în toamna ce sosește:
El poate să-nfrunzească în timpul de plăceri;
Dar inima-mi zdrobită ce viața părăsește
Nu are primăveri.

Ea nu mai are viață, nu are nici iubire.
S-a stins a sa lumină d-al chinurilor vânt.
Din valul întristării se-mbată cu răpire
Ca și un trist mormânt.

Nu! Focul nu aprinde cenușa ce se stinge
Pe care el a ars-o c-un suflu furios.
Tot astfel p-acest suflet d-acum nu-l mai atinge
Elanul generos.

A inimii junețe s-adapă de credință:
Dar inima-mi nu crede d-acum în viitor.
Din dimineața lumii trăim noi cu dorință
Și tot gemem în dor!

Frumoase zile, nouă, de soartă n-au fost date!
O singură dorință măcar nu s-a-mplinit!
Nici să vedem în lume o oară de dreptate?
Vai! Răul crud domnește oriunde ai privit.

Neamicul cel mai mare al omului e omul.
Voi, stânci pe care iarna își face-al ei locaș,
Colnice, unghiuri sterpe din care crește pomul,
Tu, vulture trufaș,

În sânul vostru aspru primiți a mea ființă
Ce-a fărâmat-o lumea în tot ce are sfânt,
Voi nu-mi puteți întoarce junețe și credință;
Dar dați-mi un mormânt!

MORȚII

N-o să mai vie ziua când am să las ăst soare
Ce nu îmi dete viața decât să pătimesc?
Sub o durere crudă, vai! inima mea moare!
Și eu tot mai trăiesc!

Nu ești sătulă, soartă, acum d-atâta fiere,
D-atâta apăsare sub care m-ai zdrobit?
D-atâta suferință, tu, palidă durere,
Ce, nu ai obosit?

Durerea vrea o pradă și prada-i muritorul!
Dar e născut el oare aici a suferi?
Aceasta-i este viața ce-o risipește dorul?
Cuvântul lui d-a fi?

Plăcerile plăpânde și-atâta de dorite
Ce într-a vieții umbră pe suflete se-nclin,
Au fost dar ca să facă mai vii și mai simțite
Durerile ce vin?

Așa când cerul nopții în negură dispare,
Prin umbra vijeliei s-arată dragi luimini;
Dar ele fac mai aspre, mai negre, mai amare
Acele-ntunecimi.

Căci ce sunteți voi, oare, o, fericiri frumoase,
Mai mult ca niște flacări în nopți de mare dor?
Voi ați lucit pe viață-mi ca raze mângâioase,
P-abisuri ce-nfior,

CUPRINS

Și când lăsarăți ochii să vază-aici în viață
Tot ce ne înspăimântă, tot ce e dureros,
Luarăți iute zborul, vă stinserăți în ceață,
Cântând melodios.

Văzui-naintea serii pierind de lângă mine
Ființele plăpânde ce-n viață mă iubeau!
O, Doamne! dacă astfel căta ca să decline,
De ce se mai nășteau?

Ferice cel ce poate ferice să-mplinească
Deșertul trist ce moartea alături i-a făcut,
Prin vise că în ceruri odată-o să-ntâlnească
Pe cei ce a pierdut!

Această mângâiere nu este dată mie!
Pe cei pierduți odată, noi n-o să-i mai vedem!
Sunt morți să nu mai nască, sunt duși să nu mai vie,
Să nu-i mai revedem!

FECIOARA

Plângeam pe sânu-i fraged un plâns d-amarăciune
Și lacrimi înfocate pe frunte-mi se scura,
Căci tânăra vergină șoptea o rugăciune
Suavă ca amorul ce-n sânu-i palpita.

Era un înger dulce ce-n visurile mele
D-atunci întotdauna plângând am întâlnit;
Așa ca o fantasmă ce-n noapte fără stele
Trecând printre morminte, șoptește: am trăit!

Odată, dimineața când vesel se răsfrânge
Purpura matinală ce omu-i zice zori,
Când muritorul palid, sub lanțul ce îl strânge,
Salută aurora în cerul fără nori;

Mergeam atunci la dânsa cătând la alba lună
Ce-n unda aurorii cu-ncetul se-neca.
Frumoasa copiliță lucra la o cunună
De rozi ce-n răsfățare pe sânu-i se juca.

Cu flori înconjurată ca cerul cu lumină,
La candela murindă ea tristă căuta;
Iar aurele-i bucle ca spice ce se-nclină
Și strălucesc sub rouă, în lacrime uda.

„O, vin, iubite, vino, căci iată vântul bate
Și floarea dimineții curând va veștezi.
Veni-va călătorul din locuri depărtate
Și ochii săi în lacrimi nu o va mai găsi.

Dar vino lângă mine și moartea-mi va fi dulce
Pe ale tale brațe când capul voi pleca.
Așa drumașul serii în câmp voind să culce,
Ferice-i când p-o floare își pune fruntea sa!

Acel ce-mi dete viața la moarte mi-o expune,
Unui străin cu aur va mâna s-o dau eu
Și n-am spre apărare decât a mă supune,
Și n-am a le răspunde decât suspinul meu."

Acolo unde luna din cale se oprește
Și lasă o cătare mai dulce pe pământ,
Acolo unde mirtul mai vesel înflorește
Acum eu merg adesea și plâng p-al ei mormânt.

O CUGETARE

Vedeți acele măgure
Înalte, furtunoase?
Acolo cugetările
Sunt libere, frumoase.

De-acolo căutările
Cuprind vechea Dacie,
Colonia romanilor
Ce piere sub robie.

Acolo-n vârful stâncilor
O cugetare dulce
Ca fața junei vergine
În umbră îmi străluce:

— „Aceste țări eroice
Pot să se dezrobească
Și numele românilor
De fală să lucească!“

Dar coborând din măgură
Să merg în valea mare,
Fecioara dulce, candidă,
Stă, râde și dispare.

Revin' bălaie vergină
Cu coame plăvioare,
Și-arată calea-n negură
Acestor dragi popoare.

O PATIMĂ

Vai! Un foc mă arde! Ard și tremur eu!
Ca un crin în vânturi saltă pieptul meu.
Ochii-mi varsă lacrimi și totdeodată
Razele-aurorii în față-mi se-arată.
Cugetele mele sunt ca niște nori
Și totdeodată ca dulcile zori.
Blestem muritorii ș-ale lor suspine
Și totdeodată aflu toate bine,
Când pe carul morții eu voiesc să zbor,
Când găsesc că viața e numai amor.
Și cu toate astea dorul meu cel mare,
Dulcea mea l-ar stinge cu o sărutare.

CÂNTEC

Valuri de aur, mărgăritare,
Purpură, roze și diamant
Din carul zilei de amarant
Revarsă Febus fără-ncetare.

Soarele dulce și luminos
Întotdauna o să-ncălzească,
Și câmpul verde o să-nflorească,
Și o să fie cerul frumos.

Iar eu ca frunza ce-ngălbenește,
Din zi într-alta fruntea înclin,
Și al meu suflet rece, străin,
Vai! nu mai simte, nu mai iubește!

MUMA TÂNĂRĂ

I

Lăutarii cântă hore grațioase;
Tinerii feciori
Cată după părul fetelor frumoase
Să răpească flori.
Ca dulci fragi de câmpuri albele fetițe
Dulce rumenesc,
Apărând cu mâna mândrele cosițe,
Sărutări pe gură las de le răpesc.

II

— „Dar tu, femeie tânără,
De ce stai gânditoare?
În gene-ți văz o lacrimă
Ca roua pe o floare.
Vezi! pruncul tău ne farmecă
Cu chipul său cel dulce;
Ca fluturul sub auru-i,
El sub cosiță luce.
Da' tu-l privești și lacrima
În gene-ți strălucește...
O, spune, mumă tânără!
Ce cuget te răpește?“
— „Când ochii mei îl caută,
Eu cerc durere-amară,
Gândind că-n cursul anilor
Va fi rob el în țară!“

INVOCAȚIE

O, Doamne-al bunătății, putere creatoare,
De care niciodată eu nu m-am îndoit,
Tu, ce ai pus amorul în inimi simțitoare
Și floarea aurorei cu rouă-ai învelit;

Tu, ce-ai sădit în inimi speranța și credința,
Căci una fără alta nu poate exista,
Ce-aduci după durere surâsul și dorința
Și după vijelie un soare-a lumina;

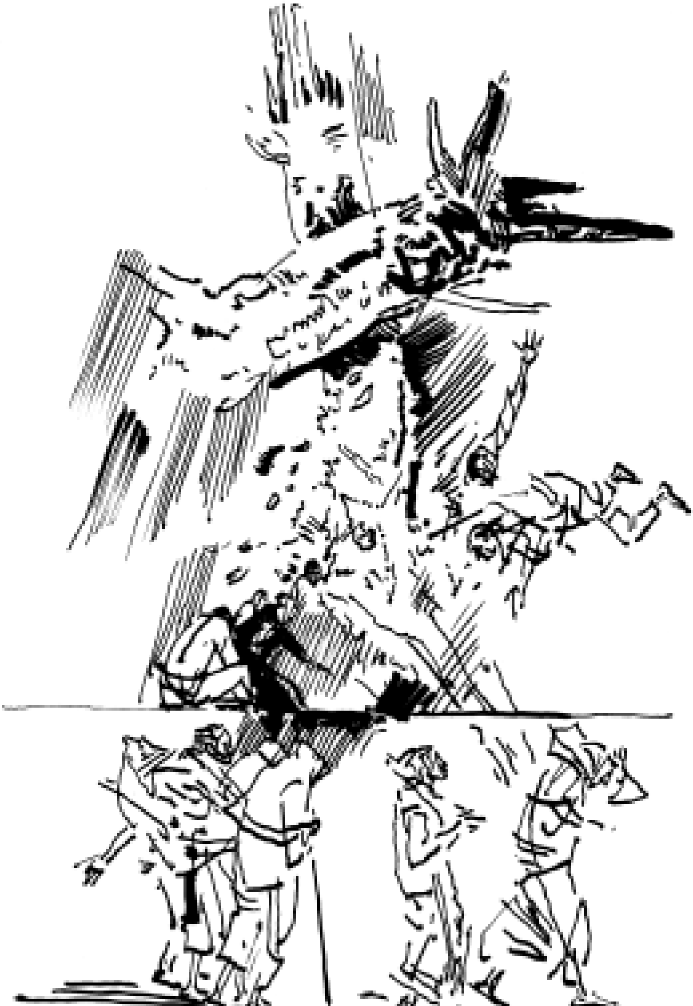
Ce fără încetare dai zilelor lumine,
Și câmpului verdeață, și paserii cântări.
Și frunzelor șoptire, și undelor suspine,
Și pe vergine buze suave sărutări;

Aruncă o cătare asupra țării mele;
Ea este ca o barcă pe un ocean plutind
Când geme uraganul în noapte fără stele,
Ce încă o suflare ș-o vom vedea pierind.

Trimite-ne, o, Doamne, lumina ta cerească,
Căci lungă fuse noaptea în care suspinăm:
Ca să vedem furtuna ce va să ne răpească
Și sub un mal ferice un port sa căutăm!

CÂNTECE ȘI SĂRUTĂRI

— „Ia harpa de aur, poetule june,
Și cântă, căci ochii-mi de lacrimi sunt plini.
Iar pentru aceasta, pe frunte-ți voi pune
Ghirlande de crini.“

—“În darn tu vei pune, suflare curată,
Pe frunte-mi ghirlande, eu tot voi muri,
Vai! Roua nu poate p-o floare uscată
A re-ntineri.“
—“Ia harpa de aur și fă să răsune
Palatul acesta, d-aure cântări,
Iar pentru răsplată pe frunte-ți voi pune
Eu dulci sărutări.“

Apoi copilița cu cât săruta,
Cu atât poetul mai dulce cânta.

LA O RONDURELĂ

Păsărică trecătoare
Ce eterul străbătând,
Legănată pe-aripioare,
Vii din patrie cântând,

Te salut cu bucurie
Pe acest pământ străin,
Unde nimene nu știe
De-s voios sau de suspin!

Numai ție, drăguoară!
Îți voi spune dorul eu:
Depărtat de țărioară,
Nu mai tace plânsul meu!

D-aurele legănată
În eterul înflorit,

Du-te, du-te, încă-o dată
În pământul fericit.

Iară noi prin țări străine
Plângem țara ta cu dor,
Triști de ale ei suspine,
Însetați d-al ei amor.

Când în țara-nstrăinată
Încă te vei înturna,
Vino, dragă, înc-o dată
Pe ai tăi a cerceta.

Însă la a ta privire
De-ar fi unul mai puțin,
Nu-ntreba de-a lui lipsire
Din pământul cel străin.

Pe mormântu-i de tăcere
Părăsit de trecători,
Mergi și cânt-a lui durere,
Mergi și sparge lăcrimiori!

ZIUA BUNĂ LA ȚARĂ

Țară dulce și frumoasă,
Tu, ce-ai fost gloria mea,
Eu mă duc, fii sănătoasă!
Nu știu de te-oi revedea.
Dar ce-mi pasă oare mie
Dacă pe pământ străin,

Dacă în călătorie
Moartea îmi va zice: vin'!
Vai! în sânu-ți dulce, oare
Sunt eu mai puțin străin
Când pe toată ziua moare
Visul sufletului lin?
Iară se ridică norul.
Vasul tău nu este-n port,
Vânturi rele ca și dorul
Către negre stânci te port.
Mâine va veni străinul
Să te prade, țara mea!
Mâine îți vor smulge sânul,
Mâine te-or îngenuchea.
Și tu n-ai nici mângâierea
Apărându-te, să mori.
Ei ți-au degradat durerea!
Și mormântu-ți n-are flori!
Ți-au făcut cununi de spine
Ca iudeii lui Isus,
Și râzând amar de tine,
„Ai unirea!" ei ți-au spus!
Dar ei ți-au luat din mână
Armele ce ai avut.
Dragă patrie română,
Ce rău oare le-ai făcut?
La străini te-or da-n prădare,
Vai! și pe cămașa ta
Fiii vitregi cu turbare
Sorții lor vor arunca.
Te-au lăsat în slăbiciune,
Fără legi, să putrezești

Și prin dulce moliciune
Te-au lăsat să te slăbești!
Când chiar fiii-ți te ucide,
Ce blestemi pe cel străin?
Țara mea se sinucide!
Moartea este-n al ei sân!
Fiii tăi nu vor dreptatea,
S-a văzut atâția ani!
Ei invoacă libertatea
Ca să fie ei tirani!
Către-acestea, dragă țară,
Tu poți încă a trăi,
Numai cei ce te-ncărcară,
Numai ei vor veștezi.
Astfel toamna când sosește
Frunzele în pomi pălesc,
Vântul aspru le răpește,
Putrede se risipesc.
Dar când primăvara vine
Pomul a reînverzit,
Paseri cu cântări sublime
Nouă viață i-a vestit.

TIMPUL

Pe malul cel verde ce râul stropește,
Un om după cale puțin s-odihnește,
Visând fericit!

Iar razele zilei cu umbrele serii
Sub ochii-i se luptă în sânul tăcerii
Pe val adormit.

Pe măgură luna se-naltă-atunci plină
Și varsă pe fluviu un val de lumină,
Un brâu lucitor;

Eterul albastru cu stele aurite
Se scaldă prin valuri ușor încrețite
De vântul ușor.

Pe fluviul luciu o barcă s-arată
Cu pup-aurită, cu flori cununată,
Cu văl de satin,

Cu june fecioare ca visuri frumoase
Ce-n viața fugindă se-nclin amoroase
P-al nostru trist sân;

Un om cu cosițe și gene albite,
Cu brațe secate, cu fețe pălite,
Cu coasa de fier,

Apare în barca cu dalbe fecioare:
E timpul; iar ele sunt blândele oare
Ce vin și iar pier.

Și barca se duce prin valuri purtată;
Iar grupa de fete de visuri se-mbată,
De viață se-ncânt;

Cosița lor saltă sub aurea dulce
Și flacăra lunii pe brâul lor luce,
Și iată cum cânt:

„Vin' cu noi, străine june,
Să te-mbeți de răsfățări,

Vin' pe tinere cunune
De adună desfătări!
Vin' cu roze de-mpletește
Anii tăi ce fugători,
Pân' ce timpul nu cosește
Ale vieții tale flori!
Să n-amâi plăcerea dulce!
Timpul este-amăgitor:
Ce răpește nu mai duce
Fragedului muritor.
Astăzi toate pentru tine
Jos în lume strălucesc,
Și plăcerile divine
Cu-a ta viață se-mpletesc.
Mâine se vor stinge toate
Ca parfumul serii-n vânt,
Al tău suflet mâine poate
S-o preface în mormânt.
Timpul trece, vin' mai tare!
Toate câte-n viață plac
Trec cum trece-o sărutare;
Toate lacrime se fac.
Vin-acum la fericire!
Mâine fi-va prea târziu,
Vino până ai simțire,
Până sufletul ți-e viu!“

Spre barca ce fuge pe fluviu la vale
Străinul îndreaptă cătările sale,
Ce râură dor;

Întinde-a sa mână și sufletu-i bate,
Răpit de dorințe ce viu îl străbate
De vise d-amor;

Dar vasul se duce și-n umbră dispare.
Se stinge cu-ncetul cereasca cântare
Pe râul tăcut.

În darn călătorul s-o urme se-ncearcă
Și râuri de lacrimi ai săi ochi îneacă,
Căci timpu-a trecut.

LA ȘTEFAN GOLESCU

S-a găsit și pentru tine
Hulitori, cu un cuvânt!
Pentru ei nimica bine
Nu mai este pe pământ!
Fruntea ta cea fără pată
Turbură pe hulitori.
Cobea nopții-i mai turbată
Când e cerul fără nori!
Tu surâzi cu bunătate
Calomniilor ce zbor;
Nici o ură nu străbate
Sufletul tău iertător!

LA CONSTANTIN NEGRI

O, Negri! inamicii a tot ce dă mărire
Și viață României nu-ți vor putea ierta
Că ai luat o parte de lauri la Unire
Prin insistența ta!

A face-un singur popol, o singură domnie
Din două; a restrânge atâția postulani,
Crezi tu că o să facă vrodată bucurie
Acestor sclavi tirani?
Cuvântul datorie spre țară e un nume!
Și patria, o umbră, mărirea, un eres!
A face să rămâie disprețuită-n lume,
Și-n umbră mai ales;
A pune interesul persoanelor-nainte
De interesul țării; a nu simți vrun dor
Când jugul rău apasă aceste locuri sfinte,
Aceasta-i legea lor!
Ei nu știu că rușinea, că viața degradată
A țării lor pe dânșii d-odată îi lovesc,
Că arborul când cade, și frunzele-i d-odată
Cu el se ofilesc.
Întrebe pe un vierme ce naște într-o floare
De-i pasă dacă planta, plăpând locaș al său,
E verde și frumoasă sau veștezește, moare
Sub dintele lui rău?
Întrebe-l dacă știe că floarea ce-el devoară
Odată veștezită, surpată pe pământ,
El însuși se abate și trebuie să moară?
Sa intre în mormânt?
Nu face însă astfel vâslașul cel cu minte:
El îngrijește vasul a nu cădea pe stânci,
Căci vasul spart, el însuși coboară în morminte,
În undele adânci!
Unirea are încă mulți inamici puternici,
Căci noaptea și cu ziua se-ngână depărtat
Și păsările nopții, simțindu-se netrebnici,
S-agită ne-ncetat!

Nu! Noaptea nu își lasă umbra ce ea apucă
Decât când e respinsă de soarele ceresc.
Ne trebuie lumină, ca noaptea să se ducă
Cu cei ce o doresc!

MIREASA MORMÂNTULUI

Fost-a când în noapte aurora luce,
Când se luptă omul cu adâncu-i chin,
Pe atunci când somnul, mincinos și dulce,
Curmă-al său suspin.

Ea era tăcută, tristă florioară!
Fruntea-i visătoare dulce se-nclina,
'N aurul cosiței mâna-i albioară
Distractă juca.

Vino mai aproape! dulcea mea,-mi vorbește,
Ascunzându-și ochii plini d-amor ceresc,
Tânăra mea viață cursul își oprește,
Pentru totdauna eu te părăsesc.

Și uitarea tristă mâine o să vie
Cu-ochii plini de lacrimi pe al meu mormânt,
Dorul ce m-apasă nimenea nu-l știe
Pe acest pământ.

Rara-i frumusețe arde de splendoare.
Să rugăm! îmi zise, în genunchi căzând.
Ochii plini de moarte și de lăcrimioare
Se-nălțau la ceruri amoros și blând.

Când se curmă ruga, dulcea ei cătare
Se-nturna spre mine plină de amor.
Peste ochii-i geana cade cu-ntristare
Consumată-n dor.

LA UN ORB

Tu n-ai văzut prin ochii-ți lumina niciodată.
O noapte fără fund
Vederea ta absoarbe și viața ți s-arată
Un râu ce geme-n umbră și umbrele-l ascund.

Da, tu ghicești lumina prin ochii minții tele,
Printr-înșii, tot despici.
Prin ei tu mergi la bine și te ferești de rele,
Prin ei d-amorul țării atât de drag ne zici!

Sunt însă orbi în lume de inimă, de minte.
Acestii, c-un cuvânt,
Merită ca să-i plângem de tine înainte,
Trăiesc orbi în lumină și morți în viață sânt!

Orb este cel ce cată lumina să oprească
În cursu-i regulat,
Ce crede-această viața ironie cerească,
Că lumea moștenire la cei vicleni s-a dat!

Insecte mici de noapte ce luptă cu vulvoarea
Și arse-n sânu-i, pier.
Dar tu nu ești ca dânșii! Speranța și amoarea
Revarsă p-a ta față lumini ce vin din cer.

LA UN AMIC SĂRAC

Bogații în mijlocul plăcerilor nebune
Tresar de multe ori,
Crezând că umbra morții pe fruntea lor se pune,
Și că se schimbă-n lacrimi ale ursitei flori!

Tu știi că tot ce are o formă se zdrobește,
Tu știi, amicul meu,
Că după om în viață nimic nu mai trăiește
Decât virtutea dalbă a sufletului său.

De îți lipsește ție o casă strălucită
Cu marmor răpitor
Și dacă locuința de toți e părăsită,
Tu știi ce preț a pune pe vizitele lor;

Tu știi că interesul conduce astă lume,
Și-acești trăitori morți
Speculă simțimântul, virtute, fală, nume,
Și pe a țării viață aruncă ai lor sorți.

La poarta sărăciei, nu, câinii nu s-adună!
Și tu, ce-ai deșirat
După a lumii frunte râzânda ei cunună,
Ce trebuie să cugți-nainte ai aflat!

Ferice cel ce poate, de orice lanț-nainte,
Să spargă jugul său,
Acela singur poate să meargă în morminte
De orice lanțuri liber, cum tu faci, dragul meu!

CUPRINS

LA UN MARTIR

Tu, ce mori cu fericire,
Pentru ceilalți muritori,
Cine ești tu, o, martire?
Cine te trimite ori?
Ești om? Zi un zeu mai bine,
Căci adesea ai căzut
Pe când nu lași după tine
Nici un nume cunoscut!
Norul oare se gândește
Când se sparge, ca să dea
Văii ce îngălbenește,
Viața, frăgezimea sa,
Dacă lasă dupe sine
Nume bun p-acest pământ?
O, martire, porți în tine
Voia unui nume sfânt!
N-ai în viață nici o oară,
Tu nu ai nimic al tău.
În martiri ce ei omoară
Ei ucid pe Dumnezeu!
Mergi, fărâmă, risipește
Al tău suflet și-al tău lut!
Pentru țară te jertfește!
Cerului va fi plăcut.
Cei răi au să calomnie
Numele și-al tău mormânt.
Un tâlhar are să fie
Lângă tine, un om sfânt!
Căci pe viața mai curată
Calomniile-omenești

Lasă mai adâncă pată,
Trebuie să te gândești.
Oameni fără de onoare
Vor huli onoarea ta,
Sufletele târâtoare
Gloria îți vor lua.
A eroilor țărână,
Pe acest pământ de orbi,
Este ca întotdauna
Prada turmelor de corbi.

LA UN SCHELET

Ce-ai fost tu aici în lume?
Rege sau un sclav nedemn?
Căci pe frunte-ți nici un nume
Nu ne spune nici un semn.
Regi sau sclavi, tot se abate.
Oasele ce le-a rămas
Au aceeași greutate,
Pentru cela ce le-a tras.
Sceptrul, lanțul nu lăsară
Peste brațe urma lor,
Pe nici unul nu crutară
Oarele în zborul lor.
Regi și sclavi ce au să facă?
Nu sunt tot un trist pământ?
D-opotrivă nu-i atacă
Viermele cel de mormânt?
Unul beat d-a lui trufie,
Altul de al său lung dor,

Se deșteaptă cu urgie
Când se curmă viața lor.
Vai! Amar acelui care
Zi ferice n-a avut!
Și cu-a vieții chiar perzare
N-a trăit nici un minut!
Tu, schelet, ne-aduci aminte
Că e scurt al vieții pas
Și-orice cugetă, ce simt,
Vai! ca tine a rămas!
Poate că ai fost ferice.
Tristă urmă, noi nu știme,
Gura ta parcă ne-ar zice:
„Timpul trece, să iubim!“

LA FLORI

Flori frumoase! Sunteți oare
Dulci surâsuri de la zori?
Căci p-a lor încingătoare
Voi luciți, o, scumpe flori!

Sunteți sufletele blânde
Fetelor ce nu mai sânt?
Ah! ca ele de plăpânde,
Treceți viața pe pământ!

Sunteți vise aurite
Ce din cer se risipesc?
Căci ca ele-mbălsămite
Foile vă strălucesc.

CUPRINS

Sunteți raze fugătoare
Ce plutesc prin sărbători?
Ca lumini de sărbătoare,
Voi luciți, suave flori.

Sunteți lacrime divine
Dup-al frumuseții sân?
Căci cu voi în zile line
Grațiile se îngân!

Vai! Ca voi strălucitoare
Sufletu-mi avea plăceri
Și ca voi nestătătoare
Au pierit în lungi dureri.

Voi pe sânul primăverii
Către viață ați venit.
Numai eu nu iau durerii
Anii care mi-a răpit.

LA UITARE

Tu ești o ferice floare
Ce în câmpul morții crești:
Pururea surâzătoare,
Dorurile lecuiești.

Între cei rămași în viață
Și-ntre cei ce nu mai sânt,
Tu reverși o dulce ceață,
Tu ascunzi al lor mormânt.

Ca o mână înflorită
Lacrimile ștergi plăcut
Și durerea infinită
O gonești către trecut.

Dar cu tine, orice rele,
Orice bunuri se topesc
Și pe urma fugii tele,
Noi dorințe înfloresc.

În durerea lui amorul
Te consultă multe ori;
Tu îi vindeci dulce dorul
Cu-ale tele triste flori.

Și când vinul se revarsă,
Când ospeții dănțuiesc,
Sânul tău pe lume varsă
Un parfum dumnezeiesc.

LA ROMÂNI

Români! Ce faceți oare mormintele străbune?
Orice popor ar fi
Ce n-are monumente, aceste mari cunune
De secoli de mărire, nu are drept a spune
Că este el un popol! Nici are drept a fi!

Mormintele se află; dar, turme rătăcite,
Români! de robi tirani,
Ce au trecut pe țară cu inimi înjosite,

Lăsară să se surpe; erau prea strălucite;
Și ei, prea orbi, să rabde lumina-acelor ani!

Vai! Secolii din urmă deschiseră intrare
Străinilor pierduți,
În paturi nopțiale, aceste sanctuare
De unde altădată, spre fală și mirare,
Nășteau eroii țării și dalbele virtuți.

Străinii risipiră țărâna strămoșească,
Și ce n-au risipit,
Românii dărâmară!... O, țară românească!
Fii demnă prin virtute de fala strămoșească,
Sau leapădă un nume ce tu ai umilit!

LA PIRAMIDE

I

Acei ce vă-nălțară pieriră în uitare.
De cincizeci evi, pe dânșii s-a-nchis al lor mormânt,
Țărâna lor perit-a l-a vântului suflare,
P-acest deșert pământ.
Popoare noi venit-au și au trecut din viață
Mai multe tronuri mândre d-atunci s-au răsturnat,
Și lumea fugătoare schimbat-a a sa față
În cursu-i minunat.
Chiar mintea omenească luat-a o schimbare;
De zeii săi poetici și cerul a scăpat;
Iar voi, o monumente d-eternă admirare,
Nestrămutate-ați stat!

II

Colo se arată valea dalbă, verde,
Unde Nilul vesel, șerpuind, se pierde
Printre sicomori.
Cairul înalță albele-i palate,
Vesele moschee, grațios săpate
'N marmură cu flori.

III

Dar mai colo se zărește
Cel deșert spăimântător,
Unde viața își oprește
Pasu-i verde, râzător.
Amblemă de tăcere a tristelor mormânturi
În care tot adoarme, plăcere, lungul chin;
În care numai pasul fantasticelor vânturi
Deșteaptă un suspin.
Unde vântul ce omoară
Nalță munții de nisip,
Ce pe fiecare oară
Schimbă forma, se risip.
Dar luncile deșarte atât sunt de mărețe,
Atât de melancolici, cât ochiul privitor,
Ce cată tinerețe,
Se-nturnă să ascunză o lacrimă de dor!

IV

Dar ziua se abate. — Pe undele pălite
A mării de nisip,
Se luptă umbra tristă cu razele ei mute
Ce-n noapte se risip.

Iar formele lor albe se schimbă cu durere
Pe fiece minut,
Și tremurânde-noată în umbră și-n tăcere
Sub vălul lor tăcut.

V

Dar colo pe hotarul deșertelor tăcute
Era odinioară acel vestit Memfis.
Luminile, știința și artele plăcute
Făcuseră acolo al lumii paradis.
Aici era cetatea cu magice palate,
Aici locuitorii trăiau ca-n sărbători:
Dar una dată moartea aice se abate
Și mâna lor îngheață pe cupe și pe flori
D-atuncea, în tăcerea anticelor deșerte,
Șacalul cel sălbatic se plânge întristat
Și vânturile-ntoană lugubrele concerte
În vechile ruine ce timpul a-nfruntat.

VI

Voi, umbre nevăzute, o, fii de-nchipuire!
Sculați-vă odată din ăst tăcut mormânt!
Iar tu, lumina vieții, învie c-o zâmbire
Al lor trufaș pământ!
Tăcere! Iată noaptea!... O umbră se arată,
Răsare din pământ!
Ea face semn cu mâna-i plăpândă și uscată
Si mii de alte umbre se-nalță din mormânt.
Trei regi ce ridicară aceste piramide,
Trei umbre, în tăcere s-așază la benchet.

Trei cupe aurite, la stelele splendide
Ridică deodată o mână de schelet.
O tânără prințesă s-așază în tăcere
Și cheamă lângă sine fantastici trecători.
Și intonând armonii d-amor și de plăcere,
Deschide vălu-i d-aur pe sânul ei de flori.
Dar iată se aude o surdă nechezare
        De ageri cursieri;
Cambis pășește-n capul popoarelor barbare,
Mii țipete se-naltă în sânul desei seri.
O luptă cruntă-ncepe și armele în vânturi
Răsună cu tărie pe brațele de os;
Iar cetele-egiptene reintră în mormânturi
Și aerul răsună d-un zgomot fioros.
Eroul macedonic în urma lor apare.
El trage dupe caru-i popolii cei cuprinși.
Aceste turme sclave se luptă cu turbare
Să-nvingă în robie alți popoli neînvinși!
Oh! nu mai e speranță d-această omenire!
Tu, dulce libertate ce lumea-ai amăgit,
Ori nu ai fost tu oare decât închipuire?...
O, popol, încetează d-a cere-o fericire
Pe care nu știi însuți s-o lași la cel robit!

Dar cine sparge încă nisipurile dalbe?
Soldații lui preurmă al său car aurit.
Ei sunt fieroși și falnici și pletele lor albe
        Sub arme au albit.
O mantă de purpură pe umerii-i s-abate,
Iar brâul lui lucește ca cerul înstelat.
Alături stă amanta-i; divina-i voluptate
        Pe toți a fermecat.

El trece; dar s-arată ordiile păgâne.
Sub pașii lor pământul în doliu s-a-nvelit.
Dar ei chiar se strecoară și-n urmă nu rămâne
Decât o suvenire de dor ce a pierit.
Dar cine e eroul a cărui strălucire
Pe toți a întrecut?
Soldații lui sunt palizi de lungă nedormire.
Ei n-au nimic în față și-n vorbe neplăcut.
Eroul îi conduce în valea glorioasă,
În purpură, în aur el nu-i învestmântat.
Un redingot albastru, o șlapă colțuroasă
Acoperă scheletu-i, de vânturi legănat.
Dar ochiul lui străluce de-o flacără străină
La ceilalți muritori!
Tăcere! Mamelucii s-adună, se dezbină
Prin umbra nopții deasă pe caii lor ușori.
El face semn din mână… Ostașii lui s-adună.
Scadroanele s-avântă prin câmpul nisipos.
O luptă crudă-ncepe și armele răsună
Pe albele schelete ce strălucesc la lună,
Pe hârcele de os.

Dar mamelucii zboară prin câmpii cei sălbatici
Ca pulberea în vânt,
Și umbrele lor mute, cu caii lor fantastici.
Reintră în mormânt.
O, tu, sublimă umbră a unui zeu mărit,
Tu ai trecut în lume și globu-a tresărit,
Și tronurile mândre săltară spăimântate,
Și regii coborâră cu frunțile plecate,
Pe noul domn al lumii, smeriți întâmpinând,
Și dreptul vechi cu frică la poale-i aruncând.

Orice putere, suflet, și viață, și tărie,
Voință, libertate, adâncă energie,
O zi într-un om singur, unic s-au concentrat.
Și jugul lumii veche măreț a sfărâmat.
El este, Bonaparte, sau flacăra divină
De care Creatorul formă a lui țărână
Așa cum form-un fulger și-un vânt vijelios
Și îi aruncă-n aer și urlă furios,
Și când se-mplină aste proiecte-adânci, sublime,
Al vieții Domn le cheamă în negrele abime.

LA ȚARĂ

Pilotul are ochii prin nopți de vijelie
Pe al busolei ac,
Și regii ce plecară să afle pe mesie,
O stea strălucitoare priveau pe cer cu drag.
Tu, țara mea frumoasă, în ținta de mărire
La care tu pășești,
Ce stea împodobită de sfântă strălucire
Ți-arată a ta cale cu razele-i cerești?
Ești jună, ești frumoasă, ai munți și stânci râpoase,
Ai râuri argintii,
Ai văi cu plete d-aur, păduri verzi și umbroase
Și pulbere de turme, femei cu ochii vii.
Prosperitate, pace, amorul și plăcerea
În sânu-ți locuiesc.
Și călătorii care nu îți cunosc durerea,
Răpiți de-atâtea daruri, stau și te fericesc.
Dar astă soartă dulce ce oare-ți folosește,
O, țară de amor!

A spiritului pâine, lumina îți lipsește,
Și toate-aceste bunuri pierd farmecele lor!
Dă toate-aceste daruri p-o zi de luminare,
O, dulce țara mea!
Tu ai născut în lume și liberă și tare,
Și astăzi ignorința înclină fruntea ta,
Străinul ce te știe, plângând l-a ta durere,
La numele tău bun,
Își zice: această țară în întuneric piere!
Cu-oțetul te adapă, cu spini te încunun!
Acele certe surde ce-n sânul tău răsună,
O, țară, te slăbesc!
Și cauza lor fie în fundu-i cât de bună,
Tot pe străini servesc.
Fii, țara mea, unită, de vei să fii tu mare!
În cap cu al tău domn,
Așteaptă! Ziua vine și fericit e care
La dulcea ei sosire n-o fi surprins de somn!

LA ROMÂNIA

Astfel cum se-nclină crinul
Fără viață și color,
Când un vierme-i roade sânul
Fraged și desfătător;
Astfel, dulce Românie,
Tu începi a te fana,
Și nimic n-aduce ție
Viața și mărirea ta!
Dragă, moartea locuiește
Chiar în sânul tău frumos.

Unde mergi ea te-nsotește;
Orice faci e de prisos.
Când în dorul ce te-abate
Tu încaleci să combați,
Un fiastru urcă-n spate
Și iți zice să abați!
Când pe râul organizării
Vasul tău vrei a-l purta,
Un fiastru, al pierzării,
Pune mâna-n cârma sa.
Unde mâna ta plăcută
Scrie fericire,-amor!
Altă mână nevăzută
Scrie-ndată: ură, dor!
Când tu faci o faptă bună
Fiii tăi o veștezesc,
Rozele p-a ta cunună
Cum le pui se ofilesc!
Și speranța ta se curmă!
Cu nimica nu te-mpaci!
Toți s-arată pentru cârmă;
Dar eu nu mai văz cârmaci!

LA PIZMĂ

Pizmă, tu ești răsplătirea
Faptelor celor mai mari!
Tu stingi pacea și iubirea
Și faci zilele amari.

Tu faci ca să nască calomnia rea;
Ăst cărbun ce arde fruntea ce atinge

Dar care mânjește, după ce se stinge
Însuși pe acela care îl ținea.

Tu-mpletești cununa morții
La maptirii renumiți,
Tu tragi jos în lume sorții
Regilor neodihniți.

Pizmă, orișiunde naște o virtute,
Un talent, un merit, un prezent ceresc,
Ale tele umbre palide și mute
Nasc deopotrivă și le învelesc!

În colibă tu născută,
Fugi de dânsa ne-ncetat,
Și cu forma ta plăcută
În palaturi ai intrat.

Tu faci de pălește viață, tinerețe,
Dulce bucurie între muritori,
Fragedă junie schimbi în bătrânețe
Și prefaci în lacrimi ale vieții flori!

Nimănui nu dai crutare!
Când se varsă-al tău fior,
Regii sunt a ta suflare
Și pălesc pe tronul lor.

Cei ce-i înconjoară cearcă-a ta putere,
Inima se umple cu al tău venin,
Care o îmbată și o schimbă-n fiere,
Ura-nlocuiește amorul divin.

Eu te văz pe orice față,
De la domni până la sclavi.
Fumul tău pe toți răsfață,
Pe cei slabi și pe cei bravi.

Tu inspiri adesea pana care scrie,
Vorba roditoare unui orator,
Ce combate crâncen oarba tiranie,
Și reverși mânia până în amor.

Lauzi cu nerușinare
Pe acei ce slabi gândești,
Și pe cel ce merit are
Îl ascunzi, când nu-l lovești.

Cum în bătălie vulturul de pradă
Urmă o armată, șade priveghind,
Și când se doboară corpuri în grămadă,
Se aruncă-asupra-i însetat crocnind,

Astfel tu aștepți în noapte
Laurii a se-mpleti
Și cu ne-mpăcate șoapte
Te repezi a le zdrobi.

LA UN AVUT

Da, dintre toți avuții din astă țară mică,
Acela care știe mai bine-a risipi
Comorile de aur cu arta cea antică,
Ești tu, nu te-ndoi!

Porfirul și ivorul, și aurul îngână
Locașul tău ferice în gustul cel mai fin
În luxul cel mai splendid la care-a artei mână
Dă sufletu-i divin.
La masa ta de oaspeți cu inime voioase
Cristalul rivaliză cu porțelanul dalb,
Și rozele, și crinii, cu june grațioase,
Cu gâtul lor cel alb.
În cupe râde vinul în spume-mbălsămite
Și face să recheme pe zeii cei uitați,
Și roabele antice să văd înlocuite
De servi muiați în aur ca fiii de-mpărați!
Dar poți a-mi spune mie cum în apropiere
D-a trece astă vale pe care ai albit,
Tu mai înalți palaturi la viață și plăcere,
Când viața s-a finit?
Știi dacă de la tine și până la morminte
Mai este loc d-o noapte, sărmane pieritor?
Te-ascunzi fricos, de moarte, bătrân fără de minte,
Când tu ești muritor?
În darn vei da tu aur arhangelului morții,
El nu primește mită, și-atuncea, vai! în plâns,
Vei înțelege oare că, împotriva sorții,
În darn averi ai strâns.
Vei părăsi palatul, femeile frumoase
Și oaspii tăi, și servii, și toți te vor lăsa.
Moștenitorii însă la mesele-ți luxoase
Bând, vai! te vor uita!

CUPRINS

LA UNIRE

„Așadar nici Unirea, a României soartă
Nu poate să o schimbe aicea pe pământ?
În cărțile ursitei ea este scrisă, moartă,
Cu celelalte neamuri ce astăzi nu mai sânt?“
Așa răsună tristă cântarea desperării
A celor ce văd umbra plăpândei lor ființi
Mai mare decât umbra nemărginită-a țării
Și a viitorimii! Bărbați cu mici credinți!
Nu! nu! Unire dragă! tu nu faci ce zic ei!
Un râu, ieșind din sânul sorgintei ce îl varsă,
E mic, dar cât se scură, cât trece printre văi,
Se umflă, se lățește și mare se revarsă.
Așa și tu vei crește, cu timpul o, Unire!
Pieri-vor și tiranii și robii demni de ei,
Ursita îți păstrează, în viitor, mărire,
Și viață, și putere să dai la frații mei.
Atunci aceste patimi ce nu cunosc cuvânt,
Ce nu cunosc nimica a fi mai sus de ele,
Unire! se vor stinge ca niște nori la vânt
Ce-nconjură de umbră lumina unei stele.
Al lebedei pui este, când a venit la viață,
Urât; nimic nu spune că va veni o zi
În care o să fie o pasăre măreață.
Așa, Unire sfântă, tu ești ursită-a fi.

LA UN POET

O, poete, muza ta
A pierdut a sa junie,
Și suava poezie

Ce pe toți îi îmbăta
Cu torente d-armonie?
Unde rozele-au zâmbit,
Spinii le luară locul;
Floarea morții, siminocul,
Peste crini a răsărit.
Gheața-nlocuiește focul!
Nu știm noi că-aice jos
E o vale de suspine?
Cată să o știm prin tine,
O, poetul meu frumos,
Cu cântări dulci și divine!
Cerul roza-a născocit.
Prin parfum să ne răpească,
Boarea să ne răcorească,
Și poetul fericit
Inima să-ntinerească.
Iară tu, poetul meu,
Poți să verși veninul tău
În cântările senine,
Dar atât cât să faci bine
Și să nu îneci în rău
Zilele cele puține.
Păsările negrei seri
Sunt destule să cobească
Vijelii, să veștejească
Florile de primăveri,
Și tirani ca să lovească.
Tu încinge lira ta
Cu a zeilor cunună,
Și cum varsă dulcea lună
Pentru toți lumina sa,
Varsă inima ta jună!

LA AVERE

Fericire-adevărată
Este a se mulțumi
Cu ursita ne-mpăcată,
Orișicare ea ar fi.
Fericit e cel ce știe
Pentru țară a muri!
Mai curând mort vrând să fie
Decât rob a viețui.
Fericit e cel ce-n lume,
Fără de a fi roșit,
Poate încă a ne spune
Cu mândrie: sunt cinstit!
Muritori, gândiți la moarte!
Strigă orele ce zbor
Și nu uită să ne poarte
Viața pe aripa lor!
În mormânt ce-ți folosește
Aurul ce-ai aduna?
Și în lume cât trăiește
Cine-i sigur a-l păstra,
Dacă însuși el se-nturnă
Către muma lui pământ,
Dacă toate au la urmă
Rezultatul un mormânt?
Fală,-onoare și virtute
Singure mai dăinuiesc.
Faptele mari și plăcute
Urma noastră o vestesc.

LA CILIA

Cum palida roză se-ntoarce de ploaie,
Roșește, surâde la viață voios,
Sub roua ce-o scaldă, sub vântul ce-o-ndoaie,
Sub soarele zilei, o, suflet frumos!
O, dulce Cilia, din lânceda stare
Te-nturni către viață ca roza la ploi.
Din zi-n zi pe față fericea repare,
Purpură, surâsuri și farmece noi!
A ta mânușiță se-mplină, s-albește,
Și brațul se umflă sub dragi aluniți,
Și sânul tău, dragă, iar se rotunjește,
Bărbia se-ntinde și face gropiți.
În ochii-ți un soare mai viu acum luce,
Zăresc sănătatea pe tot corpul tău
Vărsând crini și roze cu mâna ei dulce,
Și hora de grații urmând pasul tău.
Amorul în umbră așteaptă, veghează,
Aruncă asupră-ți un hor de visări,
Dorința în sânu-ți roșind, s-aripează,
Și buza-ți s-aprinde de dulci sărutări.
În timpul acesta, amara ta soarte,
Rugai ca să scape al tău așternut,
D-această bătrână ce-i zice toți moarte;
Opreste-mi dar mie întâiul sărut.

CUPRINS

CLAVECINUL

Cum sub vise d-aur frageda junețe
Pare la vederea minții omenești,
A părut în sală, dulcea frumusețe,
Sub grații cerești.
Adunarea toată repede-ntorcea
Ochii, cu plăcere, către dulcea mea.
Între păru-i negru strâns în cosițele
Albele camelii se pierdeau plăcut
Cum prin geana nopții, depărtate stele
Scântei un minut.
Fiecare sunet ce-orologiul vărsa,
Sufletu-mi, lovindu-l, crud îl fărăma,
Astfel sună-n inimi orice lovitură
De ciocan pe cuiul tristului sicriu
Unde se întinde dulcea creatură
Care noi iubim.
Ea-nțelese dorul ce mă-mpovăra
Și de rozioare fața-și scutura.
M-adora pe mine dulcea mea frumoasă?
Cine poate spune misteru-i divin!
Se-ntrista tăcută, se punea sfioasă
Lâng-un clavecin.
Mâinile-i p-octavuri se jucau ușor
Deșteptând lugubre sunete de dor.
Ochi aprinși de flacări ce-i îndivinau,
În născânde lacrimi dulce se scăldau.
Ca plăpânda rouă peste-o rozioară
Ce la zori deschide grațiosu-i sin,
Rătăcea surâsul p-a sa buzioară
Cu purpur divin.

Sub orice mișcare, formele-i lumești
Răspândeau tezauri de grații cerești.
Danțul urmă cursu-i... Muzicile sună;
L-a plăcerii undă sufletele zbor;
Numai eu cu râderi, vorbe de minciună,
Ascundeam crud dor.
Căci la faptul zilei fost-am preursit,
Ca să las pământul inimii dorit.
Vocea-i adorată, dulce,-amăgitoare,
Dar învăluită de profundu-i chin,
Se-ntruni cu-aceste vorbe-ntristătoare,
Dureros suspin:
„Dacă și cerul încă-a voit
Ochii-mi d-acuma să nu mai vază
Chipul tău dulce ce mă-nviază,
Decretul soartei fie-mplinit!
Uită-mă-ndată! La ce vei duce
Cu tine dorul unei simțiri
Din care nu știi decât trudiri
Și niciodată farmecu-i dulce!
Vai! Pentr-un suflet ce s-a zdrobit,
Uitarea-i floarea vindecătoare,
Floare ce crește surâzătoare
În câmpul morții cel veștezit.
Eu mă voi stinge p-acest pământ
Ca crinul dulce ce-n lacrimi piere
Și nimeni știe cruda-i durere
Ce-i pleacă fruntea către mormânt.
Când te-i întoarce din întâmplare,
Afla-vei toate la locul lor,
Pline de viață, junețe,-amor,
Precum fusese l-a ta plecare.

Ochii tăi poate m-or căuta...
Eu voi fi lipsă, vai! dintru toate.
Atunci la mine gândi-vei poate
Și ochii-ți de lacrimi s-or îneca!“
Astfel răspândește tânăra-i cântare.
Dalbe lăcrimioare-nrouă fața sa.
Sufletul ei fraged, într-o căutare,
Se părea că-mi da.
Au trecut pe viața-mi zile de durere,
Chipul ei cel dulce de când n-am zărit.
Dar nimic nu stinge din a mea vedere
Îngeru-mi dorit.
Iar când văz femeie lângă-un clavecin,
Inima-mi exală un adânc suspin.

LA BĂILE CLEOPATREI

I

Să stăm p-această stâncă ce se prevede-n valuri!
Aceste scări tăiate în lespezi de granit
Recheamă o regină ce-n umbr-acestor maluri
Venea să răcorească al ei sân înflorit.

Vedeți această scară de dalbe mozaice
Ce duce către băi?
Picioarele-i plăpânde călcat-au pe aice
Când trupa grațioasă de vergine finice,
Ierihoene roze puneau sub pașii săi.

II

Dar soarele se culcă... Tăcere!... O femeie
Apare-n acest loc!
Cosița-i voluptoasă, în aure, scânteie
Și brâu-i scump răspândă torente dulci de foc.

Ca soarele în raze-i ea arde în voluptate.
O mantă de regină pe umeri râura.
Iar albele ei sclave, de vise îmbătate,
Tapete prețioase aștern în calea sa.

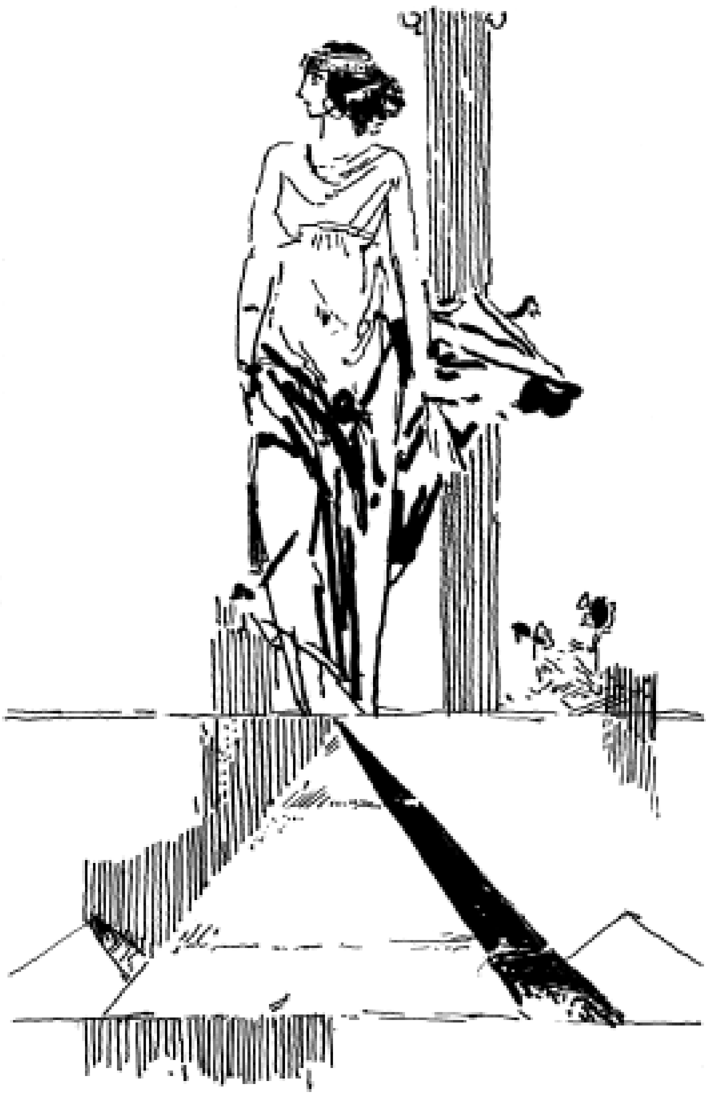
Pe lespede de marmur cu aur poleite
Mantila-i purpuroasă se mișcă... A căzut,
Și sclavele-i suave, ca vise înflorite,
Formează împrejuru-i un cerc nestrăbătut.

Dar iată steaua dulce din umbră se ridică
Pe umedele-i scări
Și razele-i tăcute răsfață-a lor cosică
Și albele lor sânuri cu dalbe sărutări.

Căci grupa cestor vergini, folatre, tinerele,
Prin valurile limpezi, prin raze se juca,
Lucind ca vise dalbe ce-n nopți amari și grele
Vin a ne înșela.

Pe albele tunice în flori d-argint cusute,
Se sparge-al stelei foc,
Când vesele, uitânde, în undele tăcute,
Fecioarele se joc.

Dar alba lor regină cu genele umbroase,
P-o lespede-aurită, răpită șade-n dor.

„O, dulce tinerețe! O, zile mult frumoase!
Nu-i oare cu putință s-opriți al vostru zbor?“

Așa vorbi regina. Din harpa-i aurită
Atrage cântec dulce, curmat de dulci oftări.
Iar vocea-i întristată, cu cântecu-i unită,
Lăsă să se auză aceste suspinări:

„În darn cerem să-nturne frumoasa tinerețe,
Fatalei noastre sorți!
Căci zilele umane sunt flori de frumusețe
Născute în grădina neîmpăcatei morți!

Oh! cursul vieții trece cum trece-o sărutare
Aicea pe pământ!
Putere, fericire și nume mândru, mare,
Nu vor putea să-mpuie la viermii din mormânt.

O floare se usucă de crivețe bătută;
Dar soarele cel dulce o poate-ntineri.
Iar tu, o, vană umbră! odată abătută,
Nu vei mai înflori!

Dar unde-i frumusețea a cărei dulce rază
Atâta fermeca,
Cât August niciodată n-a vrut ca să mă vază,
De frică să nu pice în fermecarea sa!
Și unde-mi e puterea, averile-mi pompoase
Și populii-umiliți?
Și voi, gentile turme de inimi grațioase,
Frumoșii mei iubiți?
Ah! toate-acele bunuri luciră-n dimineață
D-un farmec strălucit;
Dar la apusul zilei, a morții tristă ceață
Tot a învăluit!“

Așa cântă regina și mâna-i diafană
        Pe marmuru-nflorit
C-un ac de aur mândru a scris: o lume vană!...
        Și-ndată a pierit.

ODĂ

O Doamne, cu tron d-aur, cu fulgerul în mână,
        Ce locuiești în cer,
Aruncă o privire pe patria română,
P-aceste dulci popoare ce în durere pier!
Și tu, Marie dulce cu coama aurită,
        Cu ochii lăcrimați!
Oh! faceți o minune popoarelor iubită!
Din trista lor cădere românii înălțați!
La voi e cu putință tot ce la oameni pare
        Neputincios și greu,
Căci niciodată omul prin slaba-i cugetare
Nu va ghici natura-ți, putere, Dumnezeu!
Dar tu, ce-nalți un munte când trebuința cere,
        Al zilei imperatór!
Înalță și gândirea românului ce piere,
Lumină al lor suflet în noaptea cea de dor!

O UMBRĂ

Stinsu-s-a timpul desfătător
Când printre horul de dulci fecioare
Cu frumusețea strălucitoare
Treceai în lume, umbră ce-ador!

D-acum-nainte, vai! niciodată
Nici o ființă nu va putea,
Aici în lume, o, dulcea, mea,
Să-ți vază fața ta adorată!
Ca din dormire azi mă deștept,
Mi-aduc aminte vorbele tele,
Cu ochii umezi de lăcrimele,
Mi-ai zis: „În ceruri eu te aștept!
În ceruri poate să se unească
Umbrele noastre, o, dragul meu!"
D-atunci în lume, drag aștept eu
Aceste vorbe să se-mplinească.
O, timp, repede caru-ți fugos,
Răpește-mi viața fără plăcere.
Sufletu-mi geme plin de durere,
Ia-mă pe caru-ți alunecos!

UN REGRES

Viața trece în durere,
Dorurile nu mai tac.
Orice vise de plăcere
Toate lacrime se fac.
Zile, seri desfătătoare
Trec p-al lumii dulce sân,
Nasc și sting orice suspin
Cu suavele lor oare:
Pentru mine noapte-amară,
Noapte ce nu are zori,
S-a întins cu întristare
Peste anii-mi trecători.

LA...

Ce distanță infinită!
Câte râuri, câte mări,
Te despart, a mea iubită,
D-ale mele sărutări!
Însă sufletu-mi se duce
Către tine ne-ncetat
Și pe sânul tău cel dulce
Doarme dulce legănat.
Eu prin vis te văz tot jună,
Cu-ochii plini d-amor divin,
Cu cosița lată, brună,
Râurând pe albul sân.
Buzele dulci, parfumate,
Sufletu-ți ceresc trădând
Prin cuvinte înecate
D-un suspin adânc și blând,
Și răpită de plăcere,
Murmurându-mi: „Te iubesc!“
Apoi iară în tăcere,
Recăzând, amor ceresc!
Și în alba-ți mânioară
Ascunzându-ți fața lin
Ca o rază rumeoară
Ce s-ascunde dup-un crin.
Astăzi cine îmi va spune
O, suav și dulce dor!
Dacă-n sânul tău cel june
Nu s-a stins ai tău amor?
Căci se zice c-o iubire
În al femeilor sân,

Trece ca o fericire,
Ca un zefir pe un crin!

LA...

Când o floare în durere
Pierde dulcele-i miros,
Veștezită, cade, piere!
Suflet dulce, amoros!
Ca această dulce floare,
Tu perduși al tău amor,
Dar nu pari suferitoare,
Nu pleci capul tău sub dor,
Ci mai jună, mai voioasă,
Tu surâzi la desfătări,
A ta buză voluptoasă
Cată alte sărutări!

FECIOARA DIMINEȚII

Văzui fecioara, vis răpitor!
De dimineață lângă-al ei mire;
Plină de viață, de fericire
Dorințe d-aur, extaz, amor.

Pe alba-i frunte purta cunune
Și p-a sa față roze și crini
De tinerețe, de viață plini,
Îngânau dulce inima-i jună.

Purpura dulce și poleită
De dulci surâderi se legăna
Pe mica-i gură precum ar sta
P-o roză o rază, dulce-aurită.

Și fiecine zicea răpit:
Iată mireasa lângă-al ei mire!
Oh! bucurie! O, fericire!
Natura toată dulce-a zâmbit.

Dar seara vine, și pe pământ
Văzui fecioara, cine va spune?
Făr-alte roze și-alte cunune
Decât acelea după mormânt.

Văzui mormântul făcându-i cale
Și cum se-nchise pe sânu-i blând,
Văzui uitarea vesel ștergând
Din calea vieții urmele sale.

LA O NĂLUCIRE IUBITĂ

Dulce fantasmă, unde ești oare?
Luat-ai zborul lin către cer,
Ca fluturelul, ce în eter,
Legănat zboară pe aripioare?
O, înger dulce al vieții mele!
Al tinereții vis fugător!
Ești pe pământul acest de dor,
Sau arzi ferice sus între stele?

Dacă pământul ai părăsit,
Spune-mi, ferice și dulce nume,
Să las îndată viață și lume,
Să zbor la tine, ce am iubit!

LA ZIUA ANIVERSALĂ

Zi aniversală! Zi de bucurie,
Ce așteptam atâta într-a mea junie!
Ce-mi aduci tu oare pe acest pământ?
Dulce fericire sau al meu mormânt?
Când veneai odată, zi de bucurie,
Câte dulci dorințe n-aduceai tu mie!
Câte mâini iubite mâna-mi nu strângea!
Cupa unui frate cupa mea lovea.
Ochii unei mume, plini de lăcrimioare,
Mă cătau ca floarea pe un dulce soare!
Astăzi eu sunt singur, în străin pământ!
Maica mea iubită doarme în mormânt.
Oaspeții în juru-mi nu se mai adună;
Cupele, la masă-mi, vai! nu mai răsună!
Casa părintească cade la pământ;
Iarba verde crește pe coperământ.
Pasărea de noapte geme fără seamă;
Câinele în lanțuri când și când mă cheamă.
Când se va întoarce tânăru-i stăpân,
Nu-l va mai cunoaște, căci va fi bătrân,
Inimii îi place să se amăgească...
Tot sperând că viața poate să-i zâmbească,
Dar p-această față roze de mai sânt,
Ele-s flori d-acele triste de mormânt.

CUPRINS

DIVERSE

MIHAI ȘI CĂLĂUL

Cu Mihai se vede tânăra domniță
Tremurând de spaimă ca o porumbiță;
Printre geana-i lungă ai ei ochiori
Ard ca două stele ce lucesc la nori.

„De ce plângi? întreabă bravul cu mirare,
Eu mor pentru țară și neatârnare.
De aceea, dragă, sa te voioșești
Și cu flori cosița să ți-o împletești.
Cel ce pentru lege, pentru țară moare
Vede a sa moarte ca o sărbătoare!“

— „Pleacă capul!“ strigă palidul călău.
Iar Mihai întoarce spre el capul său.
Fierul se ridică... Popolul șoptește;
Vă uitați!... Călăul se împleticește;
Fierul său aruncă... Cade fermecat
Sub căutătura mândrului bărbat.

Fetele-ncunună părul lor cu flori,
Tot românul strigă de mai multe ori:
„Cel ce pentru lege, pentru țară moare
Vede a sa moarte ca o sărbătoare!“

CUPRINS

CÂNTEC NAȚIONAL

— „Tu, ce-ai salbă gălbioară,
Tu, ce ești o garofiță,
Frumușică, bălăioară,
Cu inele pe cosiță:
Cum adun pe floricică
Flutureii miere nouă,
Lasă, dulce frumușică,
Pe guriță-ți s-adun rouă!“
— „De am salbă gălbioară,
Nu sunt floare garofiță,
Iar de sunt eu bălăioară,
Dar n-am rouă pe guriță.
Iar de vrei să-ți fiu soție
Și de vrei să-ți fiu iubită,
Mergi atunci la bătălie
Căci e țara, vai! robită!“

CUPRINS

CÂNTEC

Noaptea cade-ntunecoasă,
Oastea trece la bătaie,
Iar pe stânca aburoasă
Arde luna cea bălaie.
Ai, băieți, p-acele maluri
Unde armia s-adună,
Unde Oltul geme-n valuri
Să ne batem împreună.
Mândra mea cu față albă
Și cu buze rumenite

Dete spre această salbă
Și paftale aurite,
Dete salbă la domnie
Și paftale și rochiță.
Însă mie, însă mie
Mi-a dat dulcea ei guriță.

PLOPUL

Eu aveam un plop de vale
Verde ca un smărăndel.
Trecătorii stând în cale
Înnopta cătând la el.

Însă toamna a venit,
Plopul meu s-a veștezit.

Dacă prințul ce domnește
Ar fi vrut a mi-l schimba
Pe coroana ce lucește
Ca un soare-n fruntea sa,

Încă nu aș fi schimbat
Plopul meu ce s-a uscat.

Vârfu-i peste stânci pletoase
De departe îl vedeam,
Și-nnoptând prin văi râpoase
După el mă îndreptam.

Însă toamna a venit,
Plopul meu s-a veștezit.

Dacă tânăra domniță
Plopul meu mi-ar fi cerut,
Dându-mi dulcea ei guriță
Șapte ani ca s-o sărut,

Nici atunci eu n-aș fi dat
Plopul meu ce s-a uscat.

LĂUTARUL

Într-o noapte furtunoasă
Prințul cu-ai săi cavaleri
Într-o sală luminoasă
Se-mbătau de dulci plăceri.

Cupele de aur sună,
Candelele strălucesc;
A plăcerilor cunună
Damele drag o-mpletesc.

Noaptea este foarte rece;
Iar afară-un călător
Prin furtuna nopții trece,
Intonând cântări de dor.

—“Aduceți îndată-aice
Pe drumașul lăutar!“
Scutierilor le zice
Domnul casei cel barbar.

Lăutarul se aduce,
Coamele-i voios se joc;

Fața-i palidă și dulce;
Ochii-i varsă dulce foc.

— „Cântă nouă, lăutare,
Tu, ce-n lume ai născut
Pentru-a noastră desfătare,
Pentru-al nostru trai plăcut!“

Lăutarul, cu mândrie,
Sparge harpa de pământ.
— „Pentru inimi de robie
Nu voi, doamne, eu să cânt!

Dacă cânturile mele
June suflete răpesc,
Ale voastre inimi rele,
Inimi moarte, nu-nfloresc.

Astfel vântul dezvelește
Cu-al său fraged sărutat
Crinul care-mbobocește,
Dar nu crinul cel uscat!“

Zice și pe loc dispare;
Dar prin vânturi care gem,
Oaspeții, cu-nfiorare,
Auziră ăst blestem:

„Voi, ce tartárul v-a revărsat
În nopți fatale de voluptate
Cu nori de crime și de păcate
Pe fața lumii ce-ați insultat;

Voi, ce dați moartea chiar în amor
Ca șerpi ce-n ora lor de-nrodire,
De voluptate și fericire,
Turbați omoară complicii lor;

Voi, ce cu hulă la cei mai tari
Târâți josita voastră cerbice,
Și pentru omul cel neferice
Aveți disprețuri crude barbari;

Fără de cuget, nici Dumnezeu,
Fii de minciună și înjosire,
Astăzi cu cruda-mi disprețuire,
Pe voi să cază blestemul meu!

S-aveți repaos într-un mormânt
Numai când corpul ars de durere
Răci-va-n lume orice plăcere
Prin desecatul său osământ!

S-aveți vedere; rău să zăriți!
Auz, ș-auzul să vă înșale,
Gură și vorbe fără de cale;
Inimi, și numai chin să simțiti.

Pe cât trăi-veți p-acest pământ,
Fapta cea bună ce-ți face-n lume
Să se topească fără de nume
Cum piere-n spațiu urma de vânt!“

Astfel cântă cu durere
Lăutarul rătăcit,

Iar în sala de plăcere
Candelele au pălit.

Mâna-nghează pe pahare,
Florile se sting pe loc;
Iar în sala lată pare
O columnă grea de foc.

Pe columna-nflăcărată
Aste litere ziceau:
„Viața voastră-i blestemată!...“
Oaspeții amar plângeau.

LA O DAMĂ ROMÂNĂ

„Tu vrei să-ți spun, acuma, de ce nu te iubesc?
Ei bine! mă ascultă și află ce gândesc:
Ești jună si frumoasă ca roza de câmpie
Și ochiul tău durerea o schimbă-n bucurie.
Iar fruntea ta se pleacă sub gându-ți amoros
Ca crinul primăverii în văntul călduros.
Pe buza-ți rumeoară, trecând a ta suflare,
Într-un parfum de roze își ia a sa schimbare;
Dar când tot spui cât neamul îți e strălucitor,
Amoru-ntoarce capul și fuge râzător.

Să te iubesc, pe tine? Dar inima ta-i veche,
Și generozitatea nu-ncântă-a ta ureche.
Văz sufletul tău, dragă, sub vălu-i grațios,
S-ascunde ca un vierme prin crinul cel frumos.
Patriotism, virtute, frumoasă cugetare

Sunt niște simțăminte ce inima-ți nu are.
O formă analogă ea, dragă, de-ar avea
Ar fi cu plete albe și dinții i-ar cădea.
Așa te vede însă al meu tânăr amor
Și de aceea, dragă, el zboară râzător.

Arunc-a ta privire pe-o inimă uscată
Ce egoismu-nchide și micșorarea-mbată,
Pe-o inimă ce-i mută ca un mormânt fioros
La tot ce este nobil, plăcut și generos;

Aceea va-nțelege când tu vorbești în lume
De aur, de cordele, de titluri și de nume.
Eu voi o vale verde ca tinerețea mea,
Ș-o floare grațioasă să plec capul pe ea:
Ș-acolo l-a mea țară, visând eu în tăcere,
S-adorm pe sânu-i dulce, cu fragedă plăcere.

Dar tu vrei aur, titluri; și tânăru-mi amor
La sunetul monetei s-avântă râzător.

De vrei să-mi fii iubită, vin' către țărmul vieții,
În care tot e dulce ca visul tinereții,
Acolo, dragă dulce, atât te voi iubi,
Cât râul de plăcere în calea-i s-ar opri
Și stelele în spațiu s-ar sparge voluptoase
La ale gurii mele șoptiri armonioase.

Dar vai! a ta gândire, pe când eu îți vorbesc,
S-avântă după titluri ce visele-ți răpesc,
Ș-amorul meu, o, dragă, tu vezi, s-avântă, zboară,
Râzând de bătrânețea ce inima-ți conjoară."

Din POEZIILE VECHI ȘI NOI
ALE DLUI
DIMITRIE BOLINTINEANU

1855

MOARTEA LUI MIHAI VITEAZUL

Lui C. Negri

Pe câmpia Turzii, pe un verde plai,
Tabără oștirea marelui Mihai.
Acolo, în cortu-i, domnul se gândește:
Fericirea țării inima-i răpește.
Are-o presimțire ce l-a turburat
Și pe mâna-i mândră capul a plecat.
În deșert speranța inima-i răsfață;
Lacrimile udă gânditoarea-i față.
Înaintea celor ce îl ocolea,
Cu o mantă d-aur el se ascundea.
Către căpitanii ce îl înconjoară:
— „Dragii mei! Iertați-mi astă lăcrimioară!
E o slăbiciune de care roșesc
Toți câți au un suflet tare, bărbătesc.
Însă sunt minute când natura cere
De la cel mai tare partea-i de durere…
Astăzi pot să număr mai la nouă ani
De când noi ne batem cu atâți dușmani.
Este-adevărat, am făcut, în lume,
Neamului acesta cel mai mare nume.
Însă, ce-i mărirea, fără de folos?
Ceea ce-i în noapte focul mincinos!
Singură mărirea nu-i destulătoare,
Nu voi foc de stele, ci voi foc de soare.
Câte mii de inimi moartea n-a-nghețat?
Și în câte case dorul n-a intrat?
Țara este-n lacrimi și se pustiește.

Floarea tinerimii câmpul învelește.
Și în raza slavei unde strălucim,
Văz, pe nesimțite noi ne mistuim!
Astăzi lupta noastră orice luptă curmă;
Ea va fi lovirea cea mai de pe urmă.
Astăzi este timpul ca să isprăvim.
Sau români ne pierdem, sau români trăim!“

Asfel le vorbește… Dar doi soli sosiră,
Doi trimiși ai Bastei. Capii toți ieșiră.

— „Basta vă trimite? Spuneți ce dorește!
Basta, iară Basta!… nu mai isprăvește!“
— „Ce dorește? zice unul din călăi,
Basta poruncește la vasalii săi!“
— „Să pornești îndată banda ta în țară!“
Îi răspunse celalt cu o vorb-amară.
— „Mergeți, zise domnul, l-al vostru stăpân!
Spuneți-i că nu e încă un român
Care să dea arma pân-a nu se bate!
De-i bărbăt, aice vie a combate!“
— „Este timp!…“ șoptește un ucigător.
Celalt trage iute paloșul ușor
Și c-o lovitură repede și tare
Îl implântă-n sânul eroului mare.
Căpitanii iute sar, mi-l înconjor,
Dar Mihai le zice: „Fraților, eu mor…
Spuneți doamnei mele să nu se mâhnească
Și-n iubirea țării fiii mei să-i crească.
Când vor fi în vârstă, să le spuie ea
Că nu voi răzbună pentru moartea mea;
Numai pentru țară și neatârnare
Sânul lor să simtă sfânta răzbunare!

Iară voi, tovarăși, mie îmi jurați
Niciodată mâna cu străin să dați!“

La aceste vorbe cade-ntr-al său sânge.
Toat-a lui oștire cu durere-l plânge.
Apele pe cale stau și se opresc;
Păsările-n aer triste ciripesc.
Moartea cu-a ei mână fața lui atinge;
Inima-i îngheață, vorba i se stinge.
Iar viața-i mândră zboară către nori,
Ca mirosul dulce unei stinse flori.

VISUL LUI ȘTEFAN CEL MARE

Seara răspândește umbrele-i ușoare.
Și melancolia trece gânditoare.

Dar Ștefan cel Mare, rătăcit prin văi,
Dintr-un corn de aur cheamă bravii săi.

Inima-i zdrobită ca a lui oștire;
Țara-i întristată ca a lui gândire!

Pe un colț de piatră șade el în dor;
Vântul suflă păru-i lung, fluturător.

Pentru-ntâia oară inima lui plânge!
Ochii lui revarsă picături de sânge.

Acolo dă capul somnului mijind
Ce-i închide ochii cu-aripa-i d-argint.

Iată că-i apare o fecioară jună,
Ale cărei plete strălucesc la lună,

Negre și bogate sub cununi de flori;
Ochii ei asupră-i cad pătrunzători;

Cad ca două raze, dulci și călduroase,
Mâna ei atinge coamele-i undoase.

— „Ce? Eroul mare, umbra a grăit,
Însuși el suspină și s-a îndoit?

Înțeleg fricosul ce ascuns lovește,
Robul ce sărută jugul ce-l strivește;

Dar un suflet mare, suflet de bărbat,
Nu-nțeleg, o, Ștefan, cum s-a întristat!

Mergi pe a ta cale, nu sta niciodată!
Urmă datoria care ți-e lăsată!

Orice-mpiedicare, stavili, vor pieri;
Cu-orice-mpiedicare țar-a ta va fi!"

Pe un nor de aur zboară ea cu fală;
Un parfum de roze pasul ei exală.

Ștefan se deșteaptă, șterge fața sa,
Unde-o lăcrimioară dulce se scura.

Luna argintoasă râde printre nori,
Dulcea filomelă cântă între flori;

Iar la focul lunii, când mi se deșteaptă,
Vede-a lui oștire care îl așteaptă.

Vede căpitanii ce îl inconjor
În tăcerea nopții le vorbește lor:

— „Fraților de arme, fala românească!
Dacă o să piară țara părintească,

Dacă-n cartea soartei este însemnat
A pieri poporul cel mai lăudat,

Cel puțin atuncea piară vitejește
Remușcând toiagul care îl lovește,

Ca un ager șarpe ce lovit și-nvins,
Caută să muște cel ce l-a atins!

Astfel e românul, și-n a lui cădere
Cine îl rănește, după dânsul piere!

Astfel e românul, astfel să pierim,
Și-n căderea noastră chiar să ne mărim!"

Mii de glasuri strigă... Luna bucuroasă
Dintr-un nor de aburi pare mai voioasă;

Stelele de aur mai cu foc lucesc
Și-n adâncul nopții văile mugesc:

— „Astfel e românul, astfel să pierim,
Și-n căderea noastră chiar să ne mărim!"

ȚEPEȘ ȘI SOLII

Temerea domnește peste București;
Popolul îneacă curțile domnești;
Căci doi soli veniră de la-mpărăție
Și aduc lui Țepes ștreang și mazilie.
Toți boierii țării veseli însoțesc
Și cu pompă mare spre palat pornesc.
Tepeș îi primește într-a sa mândrie.
Solii-naintează... — „Doamne, pace ție!
Însă încetează de a mai domni.

Sau te pregătește astăzi a muri!“
La aceste vorbe toți sunt în unire
Și toți trage pala spre a lui lovire.
— „Ce? Și voi, răspunde domnul turburat,
Cu dușmanii țării moarte mi-ați jurat?
Ascultați, voi, care mai aveți simțire
De români și lacrimi în nenorocire!
Viață și domnie le nesocotesc:
Ale mele lupte vouă-o dovedesc;
Însă țiu la țară, țiu la neatârnare;
Țiu ca să-mi fac neamul lăudat și mare!
Am fost foarte aspru, și-ale mele mâini
Au vărsat atâta sânge de români!
Dar al vostru sânge ce mi se tânjește,
Îl plătea cu lacrimi cel ce vă vorbește.

În mijlocul celor ce mă-nconjurau.
Și pe o coroană țara lor trădau,
Nu puteam într-altfel face eu unire,
Ca să scap românii de a lor robire.
Dară, brațu-acesta este sângerat,
Însă-al țării dușmani nu l-au cumpărat!“

La aceste vorbe, ceata ostășească
Strigă cu poporul: „Tepeș să trăiască!“
Speriați, boierii prin ferestre scap;
Iar pe soli îi bate cu piroane-n cap.

LUI V. ALECSANDRI

Tu, din a cărui liră s-exală-etern și lin
Un cânt suav și dulce ca fumul după crin;
Tu, ce când lași pe harpă-ți o mână fugătoare,
Tragi grațiile-n horă și joacă râzătoare;

Tu, ce încânți cu farmec prin cântul tău plăcut,
Vei spune mie oare, de ce tu ai tăcut?

Am auzit că lira lăsând-o la o parte,
În cârmuirea țării ai fi luând tu parte;
Că părăsind eterul cu stele semănat,
În pulberea arhivei tu capul ai plecat,
Urmând mulțimii lumii ce crede din vechime
Că fără post nu este în viață nici un bine!
N-ar fi mai bine însă, înalte arhivar,
Decât să pui pe cale al patriei greu car,
La tine la moșie, prin văi desfătătoare,
S-arăți a ta putere pe cerbi și căprioare?
Și dacă nu ești meșter la arma de vânat,
Să prinzi cu undișoara puicuțele din sat?

Dar nu, iubite frate!... Tu ai o datorie
Frumoasă, sfântă, sacră, spre dulcea poezie...
De-aceea către țelu-ți nainte să te-avânți.
Decât să fii ministru, mai bine e să cânți.
Un cântec ce exprimă o-naltă cugetare
Plătește-o lege nouă ce trece în uitare.
Ce-ți pasă dacă unii într-altfel se gândesc
În cercul de-ntuneric în care se găsesc!

Ia zborul tău în secoli cu muzele ușoare
Și de țărân-arhivei te șterge pe picioare.
Ia lira ta de aur de roze semănată,
Ia-ți fluierul d-ivoriu și cântă înc-o dată;
Îmbată-ne de fumul suavei poezii,
Pe când ambițioșii visează la domnii!
Nu este nici un bine a fi în lume mare:
Înaltul arbor cade l-a vântului suflare;
În vârful naltei stânce ce-și pierde fruntea-n nori
Nu nasc mai niciodată suave, mândre flori.

MELODII ROMÂNE

1858

FOST-AI TU FRUMOASĂ, TU, PATRIA MEA!

Ca frumoasă, dulce și plăcută roză,
Ce voios surâde rumenelor zori,
Ca fluture d-aur ce, venind din flori
C-un torent de raze, dulce se repoză
Pe ghirlanda verde printre sărbători:

Ca vergina jună care, la festine,
În antice timpuri candidă părea,
Semănând pe cale florile divine
Viselor poetici-grațioase, line;
Fost-ai tu frumoasă, tu, patria mea!

Ca torente turburi ce prin nopți fatale
Râură gemânde, spumă furios
Și prin stânci sălbatici se doboară jos,
Fiii tăi din munte coborau spre vale,
Cu paloșe mândre, cu suflet voios.

Ale tele fiice ca vise ce luce
Și prin nopți de chinuri amăgesc ușor,
Neputând la luptă calul a conduce,
Revărsau prin inimi inima lor dulce
Plină de virtute și de sfânt amor!

Astăzi tot slăbește, se preface, piere!
Cel ce cunoscuse strălucirea ta,

Astăzi să te vază, tristă decădere,
Inima-i ar geme ruptă de durere,
Ochii săi în lacrimi i s-ar îneca!

Ați văzut voi roza care se-mlădie
Conservând ferice frumusețea sa;
Dar pe care viața nu mai revifie,
Nu-i mai dă coloare, frăgezime vie,
Farmecele sale cu care-ncânta!

Astfel strălucește rara-i frumusețe
Ce pe toți încântă, farmec înzeit!
Dar pierit-a viața care dă junețe,
Inima, voința, dalba tinerețe,
Tot e veștezit!

Nu chemați acele suflete sublime
Ce păștea cu fală, vechiul, dalb pământ!
Nu pot a răspunde decât prin suspine;
Inima-mi se rupe cugetând în mine
Și plângând dulci zile care nu mai sânt!

ÎN TIMPURI DE CĂDERE

În timpuri de cădere, de lacrimi și de dor,
    În splendide festine,
Mai mulți, uitând al țării preadulce, sfânt amor,
Cătau prin dezmierdare să-mbete viața lor,
Să-nece-a lor rușine.

În muzică și danțuri se scură timpul lin
    Și viața lor zâmbește;

La mesele molateci cu fericire-nchin
În dalba sănătate tiranului străin
Ce țara le robește!

Dar când se stinge focul nebunei desfătări,
Și pacea lor se stinse!
Mesenii varsă lacrimi, eterne suspinări,
Căci lanțul ce trecuse pe sânul dulcei țări
Pe brațul lor se-ntinse.

Oh! cine poate spune cât ei au suferit
Robiți aici în lume?!
Pierit-au sub lovirea chiar celor ce-au dorit,
Și nimeni niciodată d-atunci n-a mai șoptit
Al lor odios nume!

FECIOARA DACIEI

I

Plângeți crinul tânăr ce, mutăt de vânt,
Naște lângă piatra tristului mormânt!

II

Abia se formă foile,
A morții mână rece
Pe fruntea sa cea tânără
Cu răsfățare trece.

Își pierde frăgezimile
Și splendida coloare;

Îngheață, piere repede
Surâsu-i, dulcea floare.

În darn înturnă fețele
Cătând la raza vieții,
La sărutarea soarelui,
La roua dimineții;

La grațioase aure
Ce-l lasă-n întristare
Și nu-i rejună zilele
Cu dulcea lor suflare.

În line horuri fluturii
Plutesc pe lângă sine,
Dar nu-i culege lacrima
Cu sărutări divine.

Iar viermele mormântului
Al său crud mire pare;
Îi soarbe restul zilelor
Cu rece sărutare.

III

Astfel este soarta verginei Daciei!
Vine cununată de farmec ceresc,
Dar abia cu roze grațiile pletesc,
        Florile juniei,

Și plăpânda-i frunte se pleacă pe dor.
Sufletul ei pierde cerescul tezaur
Cum pierd flutureii grațiosul aur
        Din aripa lor.

Omul cu frumoasă, nobilă gândire,
Nu culege dulce sărutarea sa;
Sufletele sclave, fără de mărire,
Viață, poezie, crud îi vor seca.

ȘI FLORILE PLĂPÂNDE DIN CÂMPURILE NOASTRE

Și florile plăpânde din câmpurile noastre,
Născute pe mormântul vitejilor străbuni,
Sunt mult mai râzătoare ca sufletele voastre,
O, frații mei cei buni!

Oh! sufletele voastre sunt întristate foarte
La vechea strălucire sunteți nepăsători;
La cântece fatale de doliu și de moarte,
Cătați ascultători!

Eu vă respect durerea ce viața vă-nconjoară,
Cu voi, întotdauna vărs lacrime chiar eu.
Dar lacrimile-alină durerea voastră oară,
O, mare Dumnezeu!

Adeseori un popol ce cade sub durere,
Durerile-i amare lui însuși e dator!
Să plângă cel ce pierde speranță și putere,
Ce merită-al său dor!

Dar inima ce-i plină de viață, de mărire,
La moarte și la doruri privește cu dispreț!
Așa făcea pe timpul de falǎ, fericire,
Românul cel măreț.

În inimile voastre de ce nu pot eu oare
Să vărs căldura sacră ce-ncinge sânul meu?
Atunci ați trece viața cum trece-o sărbătoare
Înalte Dumnezeu!

O, frați d-o suferință, d-o țară, d-o durere,
Se cade ca proscrisul ce voi ați blestemat
S-atingă sânul vostru cu flori de mângâiere,
El, cel nemângâiat!...

BUCIUMUL ȘI FLUIERUL

BUCIUMUL

În darn moduli, o, fluiere,
Cântări de fală pline,
Căci moartea naște-n suflete
Ca viermi în flori divine.

A fost un timp de glorie;
Azi piere sub durere;
O suvenire tulbure
Prin noapte luce, piere

Ca visele plăcerilor,
A căror umbre line
Plutesc în sânul dorului,
În ziua care vine.

S-a stins în umbra timpului!
Fatală moliciune
Prepară luptătorilor
Molatice cunune.

FLUIERUL

Cugetări amare! duceți negrul zbor
Sufletelor slabe ce s-abat de dor;
Însă voi, speranțe dulci și tinerele,
Împletiți cu roze cântecele mele!
        Inima română
N-a perdut junețea cea viețuitoare,
        Nici viteaza-i mână,
De plăceri molatici, n-a slăbit sub soare.

BUCIUMUL

Nu-mi mai vorbiți de patrie,
Căci plânsul mă supune:
În mijlocul plăcerilor
Întristă tristu-i nume.

Plăpânda, blândă pasăre
Când cade sub prinsoare
Își mușcă fierul lanțului
Și bate-n aripioare.

Și fiicele Carpaților,
Gingașele căprițe,
Când cad în prada lupilor,
Se apăr din cornițe,

Dar frații-mi n-au virtuțile
Nici ăstor dulci ființe:
Plecați, se pleacă timpului
Și lungii suferințe.

FLUIERUL

Totdauna-n lacrimi nu s-or risipi
Inimile june,
Mâine cavalerul pe fugar în spume
Pe câmpul de lupte mândru va porni;
Paloșul cel splendid va luci cu fală
Pe coifuri de fier;
Știrea triumfală
Gloria română va purta la cer.
Dincolo de noapte, zorile lumină;
Dincolo de doruri, viața luce lină;
Numai ochii celor ce de moarte-s plini
Nu pot să pătrunză dulcile-i lumini.

BUCIUMUL

Văzut-am iarna luncile
Uscate, tristătoare,
Dar azi cu flori dulci, magice,
Se coper râzătoare.

Văzut-am fruntea verginei
Pălită, durerată,
Dar azi cu dulce purpură
I-e fața semănată.

Dar zilele, dar secolii,
Sub care totul piere,
Nu schimbă, dulce fluiere,
A țării grea durere!

Pământ al suferințelor!
Te pleacă și suspină,
Căci pentru tine soarele
În negură declină!

Iar tu, gingașe fluiere,
'Mpletit cu flori divine,
Precurmă melodiile
De tinerețe pline!

În darn mai cânți; accentele-ți
D-amor și libertate,
În inimile morților,
Cum crezi că pot străbate?

Așa cerească pasăre
Modulă pe morminte,
Dar nu mai mișcă sufletul
Acelui ce nu simte.

Azi sufletul românului
E rece ca pământul
Când iarna-nghează fluviul:
Mai mut e ca mormântul!

Pământu-n timpii rozelor
Cu dulci flori se-ncunună
Și, sub lovirea fierului,
Mormintele răsună;

Iar tu, frumoasă patrie,
Rămâi în amorțire
Când tinerele cântece
Te cheamă la mărire!

FLUIERUL

Țară! șterge-acele triste lăcrimiori
De pe fața jună!
Împletește părul cu fragile flori,
Vechea ta cunună.
Căci sosește ziua cea de sărbătoare,
Ziua nunții tele cu mărirea ta!
Să nu te găsească stând îndoitoare,
Stând a lăcrima,
Mirele tău dulce ca cerescul soare!

BUCIUMUL

În nici un timp plăcerile
Din sărbători voioase,
Pe frunțile fecioarelor
N-au pus flori mai frumoase!

Răsună, sună cupele
Și hora saltă lină,
Copiii țării bravilor!
. . . .

Ascunde-ți capul, pasăre,
Plângând sub aripele!
Veliți-vă-n nori frunțile,
Voi, minunate stele!

Voi, râuri dulci, secați-vă
Torentele suave!
Să nu mai ude buzele.
. . . .

În patria vitejilor
. . . .

M-apasă viața ș-aerul
Și sufletu-mi slăbeste!

Îți las, frumoasă patrie,
Eternă salutare.
Nu voi
S-am tot o mormântare!

FLUIERUL

Când să fii o stană rece mărmurată,
Dulce țara mea!
Din a noastră viață jună și-nfocată
Te vom re-nvia!

Viața ta-i a noastră, viață, sânge, nume...
Iar amoru-ți tânăr ne reține-n lume;
Pentru tine moartea drag vom înfrunta!
Până ce m-or sparge, dulce voi cânta!

AVUȘI TU ZILE MÂNDRE

I

Avuși tu zile mândre când fruntea ta curată
De laurii măriei lucit-a-ncununată.
A bucuriei rază pe fața ta năștea
Și spada de batelii în mână-ți strălucea,
Iar harpele poetici, prin sărbători voioase,

Spuneau a ta mărire și fapte glorioase.
Copiii tăi, o, țară, cu drag te dezmierdau.
De dulcea-ți amicie străinii s-onorau.
Atunci și fiii nobili erau stimați în lume,
Iar fiicele-ți frumoase purtau mai dulce nume,
Căci într-acele timpuri, o, țara mea, la noi
Femeile române nășteau, creșteau eroi!

II

Dar brațul tău azi cade și corpul tău slăbește.
Azi... inima supusă, de tine se-ndoiește,
Iar zilele-ți voioase d-acuma s-au umbrit.
E moartă bucuria pe sânul tău zdrobit!
Plângi, patrie română, cu lacrime de sânge,
Cu sufletul în moarte, suspină și te plânge,
Căci floarea vieții tele de doruri s-a fănat,
Sub umbra cea de lacrimi ce-n lume-ai revărsat!
Tăcerea de morminte zdrobitul sân cuprinde.
Pe numele tău splendid uitarea se întinde.
Copiii tăi cei vitregi se-mbată toți d-amor,
Când lacrimile tele ca râuri se strecor,
Când sub loviri cumplite tot corpul tău tresare
Când... te fărâmă sub cruda-i apăsare,
Când umilința crudă coboară capul tău,
Când visele frumoase se schimbă toate-n rău!
Pe fața ta cea verde mulți oameni rătăcesc,
Dar inimile-s moarte: nimica nu doresc,
Nimica decât umbra sub care se strecoară,
Ca păsările nopții ce-n noapte vor să moară...
Plângi, patrie de doruri, cu lacrime de sânge!
Cu sufletul în moarte, suspină și te plânge!

III

Dar, prin aceste lacrimi durerile îmbuni!
Nui! lacrimile-s date plăpândei slăbiciuni.
Aceste mândre lacrimi, o, patrie dorită,
Sunt viața ta ce fuge, sunt inima zdrobită!
Complângerile tele răsun ca la mormânt
Și fruntea ta se-ndoaie ca crinul dulce-n vânt.
Speranța nu mai luce prin lacrimile tele.
Durerea te hrănește din crudele-ndoiele.
Dar floarea de speranță ce stinge crudu-ți dor
Răsare poate dulce departe-n viitor?
Ce muritor cunoaște misterele divine
Și fericiri ce soarta păstrează pentru tine!
Toți fiii României nu sunt ai vieții sclavi.
Pământul bărbăției mai poate naște bravi.
Deci cugetele-ți toate ce te-narmară, foarte,
Nu s-ar cădea să fie de doliu și de moarte.
Oh! nimeni n-are dreptul nicicum a-ți disputa
Pe viitor cea parte din fericirea ta!

LA DANUBIU

I

O, râu de timpuri mândre, Danubiu maiestos!
Tu ne rechemi cu fală trecutul glorios
Cum un bătrân ce timpul îl uită să răpească
Recheamă celor tineri mărirea strămoșească!
Dar rechemând virtutea străbunilor eroi,
În timpuri de cădere, cât dor deștepți în noi!

II

În aurora timpului,
În zile mai senine,
Nu cunoscuseși fiarele
Popoarelor străine.

Pe malurile fragede
Creșteau flori parfumate,
Eroi și blânde vergine,
De grații cununate.

Iar undele cu vasele
Se-ncununau voioase
Ca valurile câmpului
Cu flori primăvăroase.

Când armele străinilor
Tunau p-a ta câmpie,
În vijelia luptelor
Tu tresăreai c-urgie.

Sub undele sălbatice
Sorbeai tu hoarde rele;
Cu sânge, cu cadavere
Curau undele tele.

Atunci și fiii patriei
Strigau cu flăcărare:
„A noastră-i vechea Dunăre
Și dalba-i apărare!“

III

P-ale tele valuri azi ca altădată,
Cresc flăcăi, fecioare, flori frumoase cresc,
Dar flăcăii pleacă fruntea durerată,
Verginele varsă lacrimă-nfocată,
Florile născute se și veștejesc.

Vasele se leagăn peste valuri, line.
Dar cu fericire nu le pot vedea,
Căci aceste vase toate sunt străine
Și tot pare-n lacrimi la vederea mea!

Astăzi ca-n vechime, când p-aceste maluri
Armele străine tună când și când,
Tu tresări pe patu-ți, volvori spumegând,
Sânge și cadaveri râuri printre valuri.

Dar prin toate-aceste feluri de popoare
Ce pe lata-ți față când și când combat,
Fiii României în deșert îi cat,
În deșert îi cheamă vocea cea d-onoare.

LA UN NOR

Nor ce treci făr' de țintire!
Eu ca tine sunt străin;
Tu verși ploaie și mugire,
Eu vărs lacrimi și suspin.

Tu dorești întinsa mare
Dintru care te-ai născut;

Eu suspin cu nerăbdare
După țara ce-am pierdut.

Prin eterul cu flori d-aur
Tu ferice rătăcești,
Poți să verși al tău tezaur
Pe tărâmul ce dorești.

Eu în locuri tot străine
Număr anii ce grăbesc;
Nu pot face nici un bine,
Țării mele ce doresc.

De vei merge colo-n țară,
Spune celor ce-i vedea
Că-n durere crud,-amară
Se consumă viața mea.

Iar nu spune trista știre
Dragei mele, fraged crin,
Ei să-i spui că-n fericire
Viața-mi fuge, dulce, lin!

ÎN ȚĂRI STRĂINE ȘI-AU SCUTURAT

În țări străine și-au scuturat
Anii mei tineri florile june;
Ochii cu lacrimi d-amărăciune
Zilele toate le-au salutat!

În darn speranța viselor line
Mi-arată cupa cu dezmierdări,
Aceste roze de desfătări
Pălesc în umbra țării străine.

Sufletu-mi cade zdrobit de dor,
Și-a rănii plantă vindecătoare
Nu se va naște l-al vieții soare
Nici chiar în noaptea din viitor.

Viermele rupt-a la rădăcină
Floarea ce cade către pământ,
Și s-o renască pe-al ei mormânt
Nu mai e-n viață nici o lumină.

LEGENDE
SAU BASME NAȚIONALE
ÎN VERSURI

1858

ȘIR'TE MĂRGĂRITE

(Înșiră-te mărgăritare)

Mii de candele lucesc
La palatu-mpărătesc,
Căci să face clacă mare
Spre-a-nșira mărgăritare.
Dintre cei ce sunt veniți,
Alții nu-s mai străluciți,
Mai frumoși, mai răpitori
Ca doi tineri frățiori:
Părul lor în undă lină
'Noată dulce sub lumină
Ca pârâul fugător
Sub un soare lucitor.

Fiecine istorisește
Istoria ce dorește,
Iar când toți au savârșit,
Copilașii au vorbit:
— „Două june surioare,
Dulci ca razele de soare,
Pe sub lesele-nflorite
Torc mătăsuri aurite,
Șir'te mărgărite!"

Iar pe drumul lăturat
Trece fiul de-mpărat.

— „Doamne, fă-mă-a ta mireasă,
Fă-mă-a ta femeie-aleasă
Și-oi aduce ție-n dar
Vase cu mărgăritar!“

Asfel zice sora mare,
Cu trufie și-ngâmfare.

— „Fă-mă, doamne, nevestică,
Zice sora cea mai mică,
Și-ți voi face doi feciori,
C-ale părului meu flori!“

— „Tu să fii a mea mireasă...
Dulce, mândră-mpărătească!“
Nouă luni, de nouă ori
Străluciră printre nori,
Iar când fuse-a noua ori,
Doamna naște doi feciori

Cu cosițele-aurite...
Șir-te-mărgărite!
Și cu-atâta cât vorbea,
Mărgărelul se-nșirea.

Iară soră-sa cea mare
Cugetând spre răzbunare,
Aducând doi arăpei,
I-au ascuns în patul ei.

Iar pe-acei frumoși feciori,
Drăgălași ca două flori,

Îi îngroapă prin grădină,
Ling-o veştedă tulpină.

Din copiii bălăiori
Răsărit-au brădiori:
Dar când stelele voioase,
Flori din aer auroase,

Încunună coama serii,
Când sunt dulci şi limpezi cerii.
Cei doi brădiori ce cresc
Între dânşii-aşa vorbesc:

— „Dormi, tu, dulce frăţior?
Căci eu cerc un aspru dor
De maicuţa mult iubită
Ce se plânge părăsită."

— „Nu dorm, căci am auzit
Viersul maicăi mult dorit,
Ea ne cheamă plângătoare
Colea-n umeda-nchisoare."

VIERSUL MUMEI

„Lanţurile greu mă-ncing,
Ochii lăcrimând se sting:
Dar să văz pe copilaşi
Bălăiori şi drăgălaşi,
Stinge-s-ar a mea-ntristare
Într-o dulce sărutare!

Unde sunteți, dragii mei,
Plăpânziori și mititei?
Spuneți, mândre florioare,
Cin'vă scaldă-n lăcrimioare?
Cin'vă leagănă-n cântări?
Cin'v-adoarme-n sărutări?"

COPILAȘII

„Seara primaverii caldă
Cu dulci lacrime ne scaldă;
Austrul ne-adoarme lin
În duiosul lui suspin,
Iar a nopții stea tăcută
Cu dulci raze ne sărută.

Dar noi nu mai adormim
De când plânsul ți-auzim,
Maica noastră, nu mai plânge,
Plânsu-ți inima ne frânge!"

Sora mare-era mireasă
Dalbă, mândră-mpărăteasă.

Sora mare tot aude
Și cu-aceste gânduri crude:
— „Împărate, zise ea,
Dacă mâine n-ăi tăia
Cei doi brazi ce fruntea-nclină
Pe fereastra din grădină,
Casa ta voi părăsi
Și-n deșerturi voi fugi."

Doamna zice și pe loc
Brădiorii cad în foc;
Dar prin iarba cea-nflorită
Și de rouă poleită,
P-un tapet de ghiocei,
Iată c-au sărit scântei,
Și scânteile rouate
Și de soare sărutate
Se schimbară-n doi feciori
Drăgălași ca două flori.
— „Noi suntem cei doi feciori
Cu cosițele-aurite...
Șir'te mărgărite!"

Mărgărelul, cât vorbea,
Singur iute se-nșirea.

Iară când a fost numit
Cu măicuța ce-au vorbit,
Cele mărgăritărele
S-au schimbat în lăcrimele.

Împăratu-a cunoscut
Copilașii ce-au pierdut,
P-a lor maică doritoare
El o scoate din prinsoare.
Însă soața-i vinovată,
Între doi fugari lăsată,
În deșerturi a plecat...
Soarele s-a-mbucurat.

CĂPRIȚA DE AUR

În nori cinși cu roze și cu-aur curat
Se culcă ferice al vieții-mpărat.
Dar fiul de rege pe calu-i ce zboară
Gonește-o căpriță, plăpândă și ușoară,
        Cu cornii auriți.

Ea fuge-n pădure și cel ce-o preurmă,
Lăsându-și fugarul, pe jos o mai urmă
        Sub arbori frunziți.

Iar fiicele nopții pe lume cobor
Și-nvăluie toate cu pletele lor.

O slabă femeie cu seci oseminte,
Cu fețe zbârcite, păru lui nainte
        Și-așa i-a vorbit:

— „Te-nturnă,-mpărate, căci mândra căpriță
A fost mai nainte frumoasă domniță
        Cu păr aurit.

Un zmeu se răpise de chipu-i dorit,
Dar juna fecioară l-a disprețuit.

Atunci el îi schimbă popoarele sale
În arbori ce formă dumbrava din vale,
        Dumbrava de chin.

Domnița frumoasă cu plete leite
Se schimbă-n căpriță cu coarne-aurite,
        Frumoase străin!

Acum e căpriță cât ziua lucește
Și dulce fecioară cât noaptea domnește.

Acolo-i castelul în care petrece.
Dar câți o preurmă, sub paloșu-i rece
Ca spicul s-abat.

Streine, te-nturnă spre locuri mai bune!
Să mori când ești mândru, puternic și june
E mare păcat!"

— „Fii bună și-mi spune, ce pot ca să fac,
Turbatele-i gânduri în flori să prefac?"

— „Te du de găsește, sub plopul ce plânge,
Fugaru-i ce-adapă cu tânărul sânge
De fii de-mpărați!

El poate să-ți spuie misterele sale...
Dar tot e mai bine să pleci p-a ta cale,
Spre junii tăi frați!"

Ea zice. Streinul voios mulțumi.
Spre plopul ce plânge, prin noapte porni.

— „Tu, care-ntreci vântul prin marea-ți iutețe
Și-ntuneci lumina cu-a ta frumusețe,
Al soarelui fiu!
O, cal dalb, mă-nvață ce pot face doare
Să capăt amorul căpriței-fecioare,
Îmi spune, să știu!"
Dar calul nechează. Săpatele stânci
Revarsă prin noapte răsunete-adânci.

— „Ascultă, străine cu față mult albă!
Ea doarme cu mâna pe sabia-i dalbă
Și cu-ochii deschiși.

Acel ce-ar ajunge să-i dea sărutare
Când este-adormită, va face schimbare
În sorții închiși.

Dar ochii fecioarei lucesc înfocați
Și cei ce s-apropiu, se-ntorc spăimântați.
Tu du-te, sarută, și nu te-ndoiește,
Căci ochiu-i nu vede, deși strălucește,
Frumos călător.

Odată ce buza-ți de frunte-i v-atinge,
Magia fatală pe loc se va stinge
Ca visul de dor."

Străinul pătrunde prin vechiul castel.
A morții tăcere domnește prin el.
Iar steaua durerii, tăcută și plină,
Ieșind de sub neguri, revarsă lumină
Pe tristul palat.

Ici-colo prin curte zac oase-aruncate,
Zac oase de tineri ce-n nopți furtunate
Azil au cătat.

Pe patu-i molatic domnița dormea,
Cu sabia-n mână și cu ochii privea
Ca valuri de raze ce splendidul soare
Răsfrânge voioase p-a zilei ninsoare,
Ce parcă-o pătrund.

Cosițele-i late cădeau despletite
În valuri dulci d-aur, voios risipite
Pe sânu-i rotund.

Pe rozele buzei, ce pier și-nfloresc,
Cuvinte-ntrerupte, ca fluturi plutesc,
Pe fețele-i albe, cu sânge picate,
O rouă de lacrimi tăcută s-abate
În cursul umbrit.

Ca valul sub focul cerescului soare,
Sub mantia-i d-aur al său sân tresare
De vise răpit.

— „O, rară minune“, străinu-a strigat,
Văzând-o dormindă pe fragedu-i pat.

El pasă spre patu-i și cât naintează
Ai fetei ochi seamăn mai mult că veghează,
Mai mult vii se par.

Gurița-i se mișcă și va să vorbească:
— „Oh! nimeni în lume n-o să mai ghicească
Misterul amar!“

Străinul cu frică se pleacă pe pat
Și pune pe buze-i un lung sărutat.

Fecioara se scoală și zice-ntristat:
— „D-acuma magia va fi fărâmată,
Tu scapi viața mea,
Dar cine-mi va spune să fie mai bine?...“

Îi zice fecioara necată-n suspine —
Și dulce plângea.

— „D-ai fi tu ferice cu sufletul meu,
Trăiește, fecioară, căci el este-al tău.“

ZIORINA

Armia de țară de trei zile bate,
Arde și fărâmă străinii-n cetate.
Prin pulberea deasă vine-un cal ușor.
Astfel trece-un vultur învelit în nor.
Către domn se-ndreaptă... Cavalerul sare...
E Ziorina, fiica-i, dulce la cătare.

Ea ridică coifu-i; păru-i grațios,
Ca lung fluviu d-aur se revarsă-n jos,
Pe sub gene-i scântei două lăcrimele
Cum sub nori lumină două dalbe stele,
Și râuritoare, p-al ei chip senin,
Cad din roză-n roză și din crin în crin.
Bunul domn o mustră pentru ce să vie
Să-și expuie viața... Să se-nturne-o-nvie.
Rara-i frumusețe reunea, răpiți,
Împrejuru-i bravii cei mai străluciți.
Ea pricepe lesne cât era dorită.
Despre-a lor simțire grațios profită.
Smulge de la sânu-i o plăpândă floare
Umedă d-a sale line lăcrimioare
Și cu niște termeni dulci și răpitori
Ea vorbește-ntr-astfel către-adoratori:

— „Cine va purcede dup-această floare,
Udă de suspine și de lăcrimioare,
Îi voi da, pe viață și pe Dumnezeu,
Mâna și junețea sufletului meu!“
Zice, — aruncă floarea dincolo-n cetate,
Dincolo de șanțuri unde tunul bate.
Zece bravi s-aruncă după floarea sa
Și-ncă-o mie d-alții primilor urma.

Astfel ei intrară prin cetatea tare,
Astfel se-ncepuse falnica-i luare.

După multe zile, domnul generos
Șade cu Ziorina sub un cort luxos.
El întreabă bravii care din ei doare
Au cules pe șanțuri o frumoasă floare,
Ca să vie-ndată, fiica lui să-i dea.
Nimeni nu răspunde; nimeni nu venea.
Un bătrân acolo la vederi apare.
Merge spre domniță, zice cu-ntristare:
— „Iată-această floare — ce viteaz frumos
Dete pentru tine și-a murit voios!“
Dup-aceste vorbe, fata, gânditoare,
Cu-ale sale lacrimi scaldă-această floare.

STEFAN CEL TÂNĂR ȘI DOAMNĂ-SA

Ștefan stă la masă, zi de sărbătoare.
Doamna lângă dânsul șade gânditoare.
Genele-i noroase caută pe jos,
Iar pe mână-i pleacă capul ei frumos.

Umbrele durerii coper-a sa față,
Cum pe cerul splendid trece-un nor de ceață.

— „Astăzi, zice domnul, zece mii ucig.
Ordinele-s date... Furcile se-nfig!"
Doamna se-nfioară, fruntea-i se-numbrește.
În profunde gânduri mintea-i rătăcește.
— „Cât de dulce vinul râde-n cupa mea!
Doamne, pentru tine, tu cu mine bea!"

Domnul ia paharul și cu doamna-nchină.
Cupele răsună; fruntea lor lumină.
— „Doamne, multe rele faci p-acest pământ,
Multe prăzi și-ucideri fără de cuvânt..."
Zice. Domnu-aruncă cupa p-a sa față.
Sângele pe frunte-i râură și-ngheață.
Doamna-și șterge roua și cătând la cer:
— „Astăzi orice crime printr-o crimă pier!
Doamne! roagă cerul... Ești înveninat!"
Domnul sub durere-i cade săgetat.
Tremură, pălește... Viața-i mai apune
Și zdrobit de doru-i aste vorbe spune:
— Chiar pe soțu-ți tânăr ai înveninat!"
— „Zece mii, de moarte, moartea-ți a scăpat!"

DROMICHETE

Lisimac închină toată-oștirea sa
Ce-n tărâmul dacic soarta delăsa.
Și, bând apă, zice-necat de suspine:
— „Zei prea buni! Ce rele revărsați pe mine!

Dintr-un mare rege pe pământul meu,
În străine locuri astăzi rob sunt eu!“

Dacii, după datini, cer să-omoare prinșii;
Însă Dromichete vine printre dânșii
Și-astfel le vorbește: — „Dacii mei stimați,
De vom da noi morții p-ăști străini bărbați,
Frații lor veni-vor c-oaste mult mai mare
În pământul nostru pentru răzbunare.
Dacă, dimpotrivă, viața le-am cruța,
Amicie lungă ne vor conserva.“
Regele vorbește. Popolul consimte.
Regii se sărută, cu mândre cuvinte.
Dacii cheamă prinșii la splendide mese
Unde vase d-aur și bucate-alese,
Vinuri generoase pe meseni răpesc
Printr-un lux ce farmecă-ochiul omenesc.
Însă l-alte mese dacii-atunci s-așază
Și din vase simple, simplu ospătează.
Lisimac nu știe pentru ce cuvânt
Cu-ndoite moduri, două mese sânt.
Crede că barbarii vor să-i învenine.
Dromichet pricepe și cu vorbe line:
— „Nu luați aminte chipul cum mâncăm.
Noi cunoaștem luxul, dar nu-l practicăm.
El dă nevoințe cari-aduc în viață
Griji ce schimbă-n lacrimi orișice dulceață.
Cu simplicitatea, prin străine țări
Nu cătăm prin arme prăzi și răzbunări.
Însă de ne-alungă Dumnezei și țară,
Moartea pentru-aceste nu ne pare-amară.
Ne-apărăm cu suflet, devenim eroi,
Căci nevrând rău altor, nu-l vrem pentru noi!“

BĂTĂLIILE ROMÂNILOR

(Fapte istorice)

1859

ANA-DOAMNA

I

Sufletul lui Carol, regele maghiar,
De dorinți trufașe se îmbată-amar,
Dar cea mai fatală ce-a putut să fie
E ca să supuie dalba Românie.
Exaltat de dorul care l-a răpit,
Cheamă cavalerii și-astfel le-a vorbit:
— „Viețuiește-un popol dincolo-n Carpați,
Popol de mari fapte și de rari bărbați.
Astfel cum un arbor lângă casă crește
Și, crescând, lumina soarelui oprește,
Astfel astă-dată, pe al nostru sân,
Crește și va crește popolul român.
Să surpăm stejarul într-a lui junie
Și să spargem cuibul cel de bărbăție.
Să-njugăm la carul cel triumfător
Căpitanii ageri și pe domnul lor!
Să stingem, prin lanțuri și prin împilare,
Focul său de viață, de neatârnare,
Până să roșească d-a se mai gândi
Fericit și liber pe pământ a fi!...“
Astfel zice Carol, iar maghiarii-aprinși
Jură să zdrobească șoimii cei ne-nvinși.

II

Carol intră-n țară, asuprește foarte;
Unde calcă, lasă lacrimi, doliu, moarte!
Astfel se preface cel mai mândru loc.
Unde trece, arde un torent de foc.

III

Domnul și boierii șed în lata sală —
Toți bătrâni ce poartă părul alb cu fală.
În acele timpuri un boier român
Se stima pe atâta cât era bătrân,
Căci pe cât în vârstă el înaintase
În mai multe lupte încă se-nsemnase.
Solii de la Carol dau regala carte.
Despre cele scrise domnului fac parte:
„Dacă Severinul încă nu predai
Și vasal de astăzi mie nu te dai,
Cu oștire mare voi veni la tine
Să te pui în lanțuri pentru-a ta rușine!“
Iată cum răspunde domnul generos:
— „Ce dureri apasă sufletul frumos,
Cât, uitând cu totul regală mărire,
Se coboară astfel prin a lui gândire?
Inimile zboară către bucurie,
Dar mai iute încă zboară spre mânie;
Iar cel ce domnește popoli pe pământ,
Își lumină calea numai de cuvânt.
Un domn se mărește prin înțelepciune.
Patimile-n sânu-i vin din slăbiciune!
Orice domn se află patimii robit,
L-al măririi templu nu va fi primit.

Voi lua-n vedere toate câte-mi scrie;
Pân-atunci, voi mergeți, fiți-mi oaspeți mie,
În repaos fraged inimile dați
Și cât viața-i tristă, de puteți, uitați!"

IV

Cum se face noapte, domnul în tăcere
Cheamă cavalerii și consiliu cere:
— „Voi, boieri de țară! Ce vom face oare
Să nu pierdem pacea binefăcătoare?
Carol, sub pretexte, fără de cuvânt,
Cată să robească ăst frumos pământ!"
Unul dintre dânșii și acel mai june
Cu mărinimie aste vorbe spune:
— „Doamne! Două chipuri, două drumuri sânt...
Amândouă rele pentru-acest pământ...
Unul este lupta, pierdere făloasă;
Celalt este pacea, viață rușinoasă!
Însă pentru mine, d-ar fi să doresc,
Aș alege chipul cel mai vitejesc,
Căci mai dulce-mi pare moartea cu mărire
Decât cu rușine trista viețuire!"

— „Ale tale vorbe, Basarab a zis,
Îmi îmbată dulce sufletul închis.
Ele mă răsfață ca visări plăcute
De copilărie, de mulți ani pierdute,
Pe atunci când viața luce fără nor,
Ochiul fără lacrimi, gândul fără dor!
Zici că să ne batem, să pierim cu fală?
Oh! Vedeți ce dulce sufletul se-nșală!

Celor slabi în lume dat-a Dumnezeu
Mintea să se lupte cu tiranul rău.
Oastea ne lipsește și ne vor supune...
Să batem tiranii prin înțelepciune!
Să le dam ce cere, dar p-al lor cuvânt
C-or ieși îndată din acest pământ...
Mai târziu, cu timpul, oști mai mari vom strânge
Și-al lor jug cu fală și folos vom frânge!“
Astfel le vorbește domnul cel mintos.
Cei mai mulți suscris-au actul rușinos.

V

Ana, jună doamnă, printre dânșii vine,
Ca dorința dulce printre vise line.
Ea desface vălu-i: raze de mândrețe,
Prin flori de junie, îi lucesc pe fețe.
Căutatu-i dulce, dar umbrit de dor
Ca un foc de soare o vedem prin nor.
Zeul ce inspiră frageda junie
Cu frumoase gânduri de mărinimie,
Varsă-n fața-i dulce foc dumnezeiesc,
Iar în vorbă-i grații ce pe toți răpesc.

Iată cum vorbește: — „Mâna voastră scrie
Pentru țara voastră moarte și robie.
Însă mâna voastră nu s-a veștejit,
Inimile-n lacrimi nu vi s-au topit!
Nu! Căci peste toate mintea omenească
În faptele noastre trebui să domnească!
Dar sub vorba mintei, mândre domnitor,
Oamenii îmbracă slăbiciuinea lor!

Doamne! Voi, mai-marii capi ai țării noastre!
Căutați în fundul inimilor voastre
Cugetări și lacrimi pentru-acest pământ
Ca flori rătăcite pe un vechi mormânt!
Rupeți legătura care ne supune
Și prepară țării ani d-amărăciune."
Zice. Două lacrimi genele-i stropesc
Și ca roua lină p-al ei chip lucesc.

Sub aceste vorbe cu care-i răspunde,
Bucuria-i dulce domnul îi ascunde:
— „Tu, ce jos în lume fraged am iubit,
Suflete prea gingaș, mie prea dorit,
O, femeie rară! Dulcea ursitoare
Nu ți-a dat în parte griji apăsătoare,
Ci prin frumusețe și-ani desfătători,
Lacrimile noastre să le schimbi în flori.
Lasă-ne dar nouă grijile străine
Și petrece-n casă zile dulci și line!"

Timpuri de virtute și de fapte mari!
Suflete străbune, nobile și rari!
Ați trecut ca frunza ce de vânt răpită,
Lângă tristul arbor cade veștejită.
Dar stejarul mândru încă se-nvelește
Cu cununa-i verde care ne răpește.
Iar tu, Românie, totul ce dorești,
Tot ce perzi odată, nu mai dobândești!
Să cătăm în noaptea timpurilor stinse
Faptele sublime, numele ne-nvinse!
Căci tot ce mai poate, sub al nostru dor,
Să ne mai consoale, e lumina lor.

Astfel sub povara vârstei ce-l zdrobește,
Cu trecutu-i dulce, cel bătrân trăiește,
Și încins în lanțuri, robul cel străin
Anii libertății cântă dulce, lin.

VI

Într-o sală mare, cu lumini puține,
Intră căpitanii, nobilă junime.
Nu sunt de părerea sfatului domnesc:
Actul de-nchinare îl disprețuiesc.
Vor ca să lovească armia maghiară
Și să spele pata ce-ar pica pe țară.
La lumini de candeli ce se-ngân ușor,
Ana-doamna vine în mijlocul lor.
Ochii săi se lasă peste adunare,
Străbătuți de dalbă, nobilă-nfocare.
Păru-i spice d-aur din togă scăpând,
Sânu-i alb ca crinul îi sărută blând.
Generoasa doamnă astfel le vorbește:
— „Știți că totd-auna, cela ce domnește
Are mari răspunderi, mari împiedicări,
Și-n înțelepciune cată cugetări.
Domnu-nchină țara ca s-o mântuiască
D-armia străină ce va s-o robească.
Așteptând să vie timpul priicios.
Astfel, prin furtună un pilot mintos
Strânge pretutindeni vălurile sale
Și cu vijelia merge p-a lui cale.
Însă numai domnul e răspunzător
La străini de faptă-i; nu al său popor.

Să spălăm noi hula ce ne-apasă foarte,
Printr-o generoasă și frumoasă moarte!
Să lovim străinii, prin strâmtori adânci!...
Să-mbătăm de sânge vulturii din stânci!“

Astfel zice doamna. Căpitanii vor
Și toți jur să moară pentru țara lor.

VII

Oștile maghiare țara părăsesc.
Dar ieșind, pe cale pradă și robesc.
Prada și robia nu sunt rănitoare
Ca aceste vorbe crude, râzătoare:
„O, români, ascundeți armele-ostășești
Și-mbrăcați d-acuma rochii femeiești!
Ca acel ce vine să vă războiască,
A vă cere-n luptă, să nu se josească!“

VIII

Dar a lor trufie repede-a pierit.
Printre stânci românii, iată-i, au sosit!...
Săgețile pleacă, aerul străbate,
P-armia străină râură turbate...
Soarele pălește... Gemete adânci,
Surde, ne-nțelese trec din stânci în stânci.
Coiful se despică; inima slăbește;
Pe hârcile goale, sabia lovește;
Sângele se varsă pe sânge-nchegat...
Sufletele zboară... Cerul s-a-nnorat.
Caii nechezează și turbează foarte;
Oamenii se-mbată de sânge și moarte.

Mulți s-apuc la luptă și-n turbarea lor,
C-unghii și cu gura se fărâm, s-omor.

Astfel cum s-arată după vijelie
Arbori, flori și ierburi rupte pe câmpie,
Arme și cadaveri d-oameni și de cai,
În grămezi ici-colo stau zăcând pe plai.
Carol schimbă portu-i... Scapă cu rușine;
Dar puțini îl urmă, puțini fug cu sine.

Multe zile râul sânge-a revărsat
Și-ale lor cadavre le-au împrăștiat.
Multe nopți vulturul ce pe stâncă plânge,
S-a hrănit cu carne, s-a-mbătat de sânge!
Până-n timpii noștri, coifuri ostășești,
Paloșe și pinteni, prin stânci mai găsești.

IX

P-o măgură verde muzicile sună,
Căpitanii tineri cu respect s-adună
Lângă căpitanul june, înfocat,
Ce-ntr-această luptă mândru-a comandat.
Căpitanu-aruncă coifu-apăsător:
Părul p-al său umăr cade râzător.

CETATEA ALBĂ (AKERMAN)

Știți voi câte valuri se ridic pe mare
Când o vijelie suflă cu turbare?
Astfel sunt la număr mândrii musulmani
Ce-apără cetatea sclavă de mulți ani!

Într-un fluviu d-aur, soarele lucește
Și pe coifuri, arme, focu-i strălucește.
Ștefan stă sub cortu-i împletit cu fir;
Cetele Moldovei lângă el deșir.
Pasă dorobanii cei cu coapse late,
Cu sclipoase coifuri în argint lucrate.
Îi urmez panțirii ce pe cai în spume,
Ca ușoare vânturi, lunecă prin lume.
Călărașii țării pe vânoși fugari,
Îmbrăcați în zale ca bătrâni stejari.
Între toți curtenii pasă cu mândrețe,
În veșminte d-aur, cu frumoase fețe.
Apoi toporanii de securi armați
Și codrenii ageri și de toți stimați,
Ziși și pieptul țării, căci aveau chemare
S-apere Moldova de oștiri tătare.
După dânșii pasă sprinteni vânători
Renumiți în lupte ca săgetători.
Și tunarii țării toți în negre poarte,
Pestrițate-n roșu, crud simbol de moarte.
Mai veneau în urmă oști de mercenari,
Cei cu fruntea mică, ce se zic tătari.
Unguri lați în spete, cu mustăți stufoase,
Leși cu părul galben, cu cerbice groase,
Apoi tighinenii și-alți republicani
Pasă mai de laturi cu-ai lor căpitani.
Ei erau vasalii lui Ștefan cel Mare
Si veneau la luptă dup-a lui chemare.
Cetele române râur în câmpii
Ca râuri de ploaie după vijelii.

Cu Ștefan sub cortu-i capii toți s-adună
Ca să rânduiască lupta împreună.

Unul d-între dânșii vorba a luat:
— „Armia turcească crește ne-ncetat.
Dunărea tresare, geme sub povară
Și cu ne-ncetare varsă oști în țară.
Nu ar fi mai bine, mare domnitor,
Să-așteptăm să vie noul ajutor?“
Ștefan îi răspunde cu vorbire lină:
— „Oastea noastră-i bravă, chiar de-ar fi puțină.
Lupul singur numai, știți aceasta voi,
E d-ajuns să spargă turme mari de oi.
Focul după fumu-i nu poți socoti;
Sufletul cu trupul nu poți potrivi;
Bărbăția sfântă care ne mărește
Numărului mare locul împlinește.
Mulțimile-neacă numărul cel mic;
Sufletele însă mai mult le ridic.
Astfel vijelia fumul sparge-ndată,
Dar mai mult aprinde flacăra-i turbată!“
Dorobanii pleacă. Soarele din nor
Se răsfrânge splendid pe pieptarul lor.
Viile răsfrângeri ce-n metal se-ngână,
Turbură, orbește armia păgână.
Lăncile pe piepturi lunecă ușor
Sau răstoarnă bravii după caii lor.
Sabia în coifuri intră sau se frânge;
Armele lucioase se roșesc de sânge.

Sângele se varsă... Paloșul de fier
Se înfige-n carne până la mâner.
Caii calcă leșuri, se incruntă foarte,
Oamenii se-mbată de turbata moarte.
Turcii iau de fugă... pasă spre cetate.

Poarta se deschide oștii fărâmate.
Însă fugătorii, cu cei ce-i alung,
Cu spedele-n spate, totd-odată-ajung.

Cum pe fața mării, după o furtună,
Valuri lângă valuri luptă împreună,
Astfel în cetate prin adânci strâmtori,
Mestecați se luptă vinși și vingători.
Strigăte de-nvingeri, de plângeri durere
Se înalță în aer... Soarele repiere.

Pe o lată piață, printre fum și sânge,
Armia lui Ștefan mai ales se strânge.
Acolo-i seraiul. Pașa, cu puțini,
Apără haremul necat de creștini.
Ștefan își repede calul alb de spume,
Dintr-o gură-n alta trece mândru-i nume.
S-a luat seraiul. Sabie și foc,
Pradă și urgie fulger acest loc.

Cum prin vijelie sună felurite
Vânturile nopții, printre stânci trăsnite,
Ploile muginde, tunetele-adânci,
Râurile turburi ce cobor din stânci,
Astfel se înalță sunetele d-arme,
Strigătele d-oameni, crâncenele-alarme.
Locul de cadavre este semănat,
Sângele torente gâlgâie turbat.
Calul, la vederea leșurilor moarte,
Sforăie, răsaltă, se-nspăimântă foarte;
A derăpănării umbră l-a lovit...
Omul singur vede, pare fericit!

În derăpănare sufletu-i se-mbată.
În oroarea morții gloria sa cată.

O femeie turcă printre cete pasă...
Merge către Ștefan; în genunchi se lasă,
Își ridica vălul: ochii lăcrimați
D-o durere mare par împovărați.
Pe bălaia-i coamă flori apar voios
Cum lucește p-aur smalțul grațios
Și cum crinii tineri printre raze-albesc,
Prin buzele-i rumeni dinții strălucesc.
Astfel cum lumina soarelui văratic
Aurește fața lacului molatic,
Căutarea vie noată voluptos
În azuru-i dulce, candid, languros,
Sub albeața dulce după juna-i față
Râur delicate valuri de roșață,
Ca dorinți frumoase prin vis virginal,
Ca buchet de roze prin vas de cristal.

Ștefan, cu mirare, calul său oprește,
Crede-un vis ferice, care-l amăgește.
— „Cum în dalbe lupte tu ești curajos,
Doamne! după luptă, fii mărinimos!"
Ștefan se gândește. C-o mișcare face
Omul de s-alină, armele de tace.

ROVINA

Cu degetele d-aur, fragedele zori
Iar deschid spre lacrimi ochii muritori.
Dar sub cort cu cerge, tot cu fir mândrite,

Mircea stă cu capii armiei dorite.
Părul lui străluce ca fuiorul alb,
Scapă valuri late de sub coiful dalb.
Fața lui lumină de trăsuri frumoase,
Sub trăite zile grele, furtunoase,
El ridică fruntea făr-a suferi.
Vocea lui răsună fără-a osteni.

Domnul le vorbește. Soarele s-arată.
Dulcele repaos pe străini îmbată.
Ei sunt mulți la număr, dar înfemeiați.
Au venit la luptă de răpiri chemați
Și dorința pradei e căzută foarte,
Rar înalță omul pân'să-o cate-n moarte.
— „Pentru țara noastră însă noi murim!
În amoru-i tânăr inima mărim!
Cât n-or fi românii un popor de sclavi,
Demni de tot disprețul popolilor bravi,
Cât roși-vor încă jugul crud să poarte,
Cât a lor mărire or căta prin moarte,
N-o călca străinul într-acest pământ
Fără să găsească chiar al său mormânt.
Cel ce nu se luptă pentru-al țării bine
Nu merită viața decât spre rușine!
Dar va fi, din contra, martor Dumnezeu!
Inima îmi spune și român sunt eu!"
Zice, sună-n bucium. Sub alt cort el pasă.
Vede pe-a lui doamnă si-ntristată-o lasă.

Acolo se vede doamna și-a lui fiie
Dulce și frumoasă ca o bucurie,

Albă, purpurată, cu peri aurori
Semănați cu lacrimi, ale morții flori.
Pe gurița-i mică, fraged zmeurită,
Sărutarea pare încă adormită!
Iar pe fruntea-i trece umbra unui chin
Și pe braț i-o pleacă ca pe-un moale crin.
— „Fiica mea cea dulce! doamna-mumă spune,
Să-nălțăm la ceruri sfânta rugăciune!
De va pierde domnul lupta, viața sa,
În robie crudă noi ne vom pleca.
Dar robia noastră fi-va dezonoare,
Moartea cea mai aspră, mai degrădătoare…
Între două rele, moartea nu-i mai rea.
Pentru-al nostru suflet, roagă fiica mea!“
Strigăte de-nvingeri s-aud depărtat…
Paloșul pe fiică muma a-nălțat!
În amoru-i straniu doamna e sublimă.
Fiica, tremurândă, capul ei înclină…
Palidă, pierdută, lacrimi strălucesc
P-ale sale fețe… farmec îngeresc!
Altă știre vine… Paloșul coboară
Și sărută dulce juna-i fețioară.

Mircea cu românii pe străini a stins.
Moartea lor e crudă… Baiazid învins.

CAHUL

Stelele de aur prin eter luceau.
Turcii și moldavii printre flori dormeau.
Ionașcu trece noaptea în veghere;
Își adapă dulce sufletu-n durere,

Apoi zice-n sine: „Slabe muritor!
Nu-i destul că soarta te-a supus la dor,
Pentru ce chiar însuți îți urzești în lume
Altă suferință care te supune?
Viața și mărirea, fericiri lumești,
Vine-o zi în care tu le părăsești,
Iar a ta țărână viermilor e dată
Cât de dalbă fie fala ce te-mbată!“

Cheamă capii oștii și-astfel le-a vorbit:
— „Voi, cozaci ce-n lupte dalbe m-ați servit!
Voi, feciori din țară ce, venind în lume,
V-au scăldat cu lacrimi ale voastre mume,
A sosit momentul jugul să zdrobim…
Sau prin mândra moarte să ne nemurim!
Puțin timp în lume un erou trăiește,
Dar în scurta viață secoli viețuiește!
Căci de dulce falã trece cununat
Și, murind, în urmă-i nu va fi uitat.
Cel dintâi muri-voi pentru-al țării bine!
Cel dintâi lovi-voi cu-a mea călărime!“
Zice. Dar sub cortu-i iată a părut
Doamna lui maghiară, ca un vis plăcut.
Coama-i poleită de raze de soare,
P-albu-i sân revarsă valuri râzătoare.
Chipul ei cel palid prevestește-un rău.
Ce,-necat, se luptă cu sufletul său.
Însă cu mărire ea atunci vorbește,
Vorba-n dulci suspine i se răspândește:
— „Doamne, cu călării tu să nu te duci!
Capul lor pe aur te-a vândut la turci.
I-a lăsat să intre fără-mpotrivire

Și ți-a scris că-i numai o prea mică-oștire,
Când p-această țară se vărsau mereu.
Ești trădat de moarte, o, stăpânul meu!“
Astfel zice doamna. Lacrimi, dulci roșețe
Înecau atuncea palidele-i fețe...
Domnul către hatman caută mirat.
Iar acest din urmă pare turburat,
Tremură, pălește, temerea-și ascunde,
Apoi nalță glasul și-astfel îi răspunde:
— „Ale mele fapte par bănuitoare;
Dar, o, mândre doamne, nu sunt trădătoare.
Timpul vă va spune într-al meu favor.
Cel dintâi în luptă merge-voi să mor!“
Zice și se-nchnă. Domnul aprobează.
Acuzatul iese. Ochii îl urmează.
Cu-a lui călărime pleacă într-un zbor
Către turcii falnici... și se-nchină lor.

Domnul dă semnalul, buciumele sun.
În treizeci pătrate, bravii lui se pun.
Turcii pun în frunte cetele-nchinate,
Dar cu focuri crude le trăsnesc în spate.
Domnul dă un ordin către vânători
Ca să-ndrepte focul peste trădători.
Între două focuri, cu-a lui călărime,
Trădătorul hatman piere cu rușine.
Cu virtute rară moldovenii mor!
Turcii se-nspăimântă de nepăsul lor.
Cu-ai lor cai s-aruncă repezi pe pătrate
Ce ca stânci de piatră stau nestrămutate.
Desperați descalic, se târăsc pe mâini,
Mușcă de picioare pedeștrii români.

De trei ori moldavii turcii îmbrânciră,
Dar tătarii ageri ajutor sosiră.
Cum spumoase valuri ce pe mări pornesc,
Aflã vânt contrariu, stau, se zguduiesc,
Apoi iar se-nturnă repezi, spumegate,
Astfel se-nturnară cetele turbate.
Toți restrânși, p-ai noștri, repede cobor,
Îi strivesc prin număr și prin focul lor.
Calul și piciorul nu mai pot să calce
Decât pe cadaveri... Câmpu-n sânge zace.
Brațele-amorțite spedele scăpau.
Cei armați nu cată, nu știu unde dau.
O furtună crudă repede-a-nceput!...
Pulberea-i udată, tunurile-amut.
Domnul, cu durere, către-ai săi vorbește:
— „Omul și natura, tot ne părăsește.
Nu mai e scăpare, noi am fost tradați!...
Cel puțin muri-vom ca niște bărbați!
Și prin moartea noastră dalbă, vitejească,
S-arătăm ca neamul demn e să trăiască!
Lupta ce se pierde cu-acest chip sublim
Este-o biruință! Frații mei, murim!“
Zice și s-aruncă cu stindardu-n mână
Într-o mare ceată d-armie păgână.
Cei mai bravi îi urmă, iar pe calea lor
Turcii rânduri, rânduri cad zdrobiți și mor.

Noaptea pune termen într-a lor zdrobire.
Domnul se retrage cu puțină-oștire.
După niște șanțuri toți se grămădesc
Și se bat trei zile până flămânzesc.
Pașa lor propune lupta să încete,

Cu cuvânt ca viața, țara să respecte.
Pe coranul sacru jură șapte ori.
Ionașcu merge la apăsători.
Dar abia creștinii locul lor prădară
Și-ntre cai pe domnul, turcii îl legară.
Caii fără frâne zboară pe câmpii,
Fug ca două păsări printre vijelii.
O turbare crudă pe creștini conjoară.
După cum jurară, caută să moară:
Intru prin turcime, moartea căutând.
Pân'la cel din urmă s-abat omorând.

Stinsu-s-a lumina gloriei moldave!
Plângi, o, tristă țară, sufletele brave
Ce-au picat în luptă pentru-al tău amor!
Plângi cu plâns de moarte pe mormântul lor!
Râul peste vale cură sângerat;
Câmpul de torente de sânge-i scăldat,
Nu mai poate-nghite valul cel de sânge
Ce pe valuri negre necurmat se frânge.
Valea-i despoiată d-ale sale flori;
Păsările-oprit-au imnii răpitori,
Numai corbu-ntună cânturi întristate.
Vânturile nopții, printre tufe-uscate,
Prin mugiri duioase răsunau cu dor
Ca suspinul dulce sufletelor lor.
Sabia străină trece peste țară;
Pentru fiii țării viața-i o povară!
Cei bătrâni cu lacrimi roagă pe cei juni
Să le curme viața; și demnele mumi
Pe feciori îndeamnă la rezbel să sară,
Își fărâmă pieptul, arătând să moară.

O, străini ce-n țară dulce v-ați umbrit,
Nu-i destul că soarbeți sângele-i dorit,
Dar purtați în țară alți străini c-urgie.
Oh! blestemul nostru peste voi sa fie!
Să n-aveți în viață țară să doriți!
Peste fața lumii să vă răspândiți!
Să cădeți sub lanțuri barbare, străine,
Și de soarta voastră să n-aveți rușine!
Iar voi, fii de țară, voi, ce vă lasați
Ca să v-amăgească străinii-nsetați,
Ce vă soarbe hrana, traiul și junie,
De trei ori blestemul peste voi să fie!

SOLII LUI ȚEPEȘ LA MOHAMET

Mohamet ascultă, iar trimisu-i spune:
— „Tu dorești, prin arme, țara a supune,
Robi a ne reduce? Sufletu-ți fugos
Numai prin batalii poate fi voios.

Sunetul de arme, gemetele-amare
Popolilor lumii ce-i încarci de heare,
Singure împacă sufletu-ți turbat.
Astfel fiul stâncii seamăna-n păcat,
Numai când prin noapte, printre vijelie,
Apa, vântul, norii urlă cu urgie!
Dar gândit-ai oare dacă poți să ții
Sub a ta putere țările ce-mbii?
Căci aceste locuri de când sunt sub soare
Au sorbit torente d-armii și popoare.
Împărate mândre! pe cât te mărești,

Tot p-atât te fărâmi, tot p-atât slăbești.
Pe cel mai nalt arbor crivățul abate!
Un stejar a crește cearcă greutate.
În mulți ani se face, dar într-un minut
Vijelia bate, arboru-a căzut.
Vei putea tu ține sub a ta putere
Toate aste locuri fără-ngreuiere?
Pasărea protege puii mititei
Câți pot să-nvelească aripile ei;

Dar pe câți aripa-i mică nu-nvelește
Sunt lăsați furtunii, uliu-i răpește.
Candela răvarsă razele-i de foc
Ce pătrund în umbră până la un loc;
Dar trecând de cercu-i noaptea deasă-ascunde
Negrele-i mistere; raza-i n-o pătrunde.
Aste țări stropite de sânge de bravi,
Rugin lesne lanțul popolilor sclavi!

Vrei a trece râul ce te ține-n cale,
Făr'să cerci nainte valurile sale?
Dar aceste valuri, de mai multe ori,
Au plecat trufia multor călători!

Astăzi poți învinge, căci ai mare-armie;
Dar ce-ți sigurează stabilă domnie?
Poți să ții în țară câte cete sânt?
Poți să șezi chiar însuți într-acest pământ?
Nu! Tu treieri lumea fără încetare.
Țara noastră-i mică, sufletul tău mare.
Mâine te vei duce cu oștirea ta:
Mâine din robie ne vom deștepta.

Vrând să pleci sub jugu-ți aste țări creștine,
Tu ne-arunci în sânul limbilor vecine!
Mare împărate! Trage-te d-aici
Și ne recunoaște drepturile-antici!

Numai prin aceasta poate ca să fie,
Între turci și țară, pace, omenie.
Pace, omenie nu vor fi, nu sânt
Între robi și tirani, jos p-acest pământ!“

Și-mpăratul zice: — „Noi, cu arma-n mână
Nu putem învinge nația română.
Drepturile țării să le respectăm,
Ca-n străine brațe să n-o aruncăm!“

FECIOARA DE LA PRUT

Bogdan întâlnește în dumbrava lată,
Rătăcind sub arbori, un bătrân c-o fată.
Cel bătrân pe capu-i poartă păr d-argint.
Sub trei răni deschise umblă suferind.
Fata pare-n doru-i ca o sărbătoare
Ce străluce-n umbra grijii trecătoare.
Valuri dulci de purpur neacă-ai feței crini,
Ochii-i de durere și de plâns sunt plini.
Părul ei cel galben albu-i sân sărută
Și-astfel sărutându-l, fața-i împrumută.

— „Doamne! Țara piere... Bine ai venit!“
Zice... Dar sub doru-i cade... a murit.
Fiie-sa-l susține... Doru-i nu vorbește,
În torent de lacrimi nu se răspândește,

Dar cu suflet mare astfel a vorbit:
— „Mi-au ucis tătarii mândrul meu iubit!
Astăzi, iată, piere chiar al meu părinte!
Peste toată țara seamănă morminte!
Dar voi nu combateți, nu sunteți români!
Aruncați mai bine armele din mâini!“

Zice. Dar tătarii p-acolo-nnorară.
Domnul va să fugă prin păduri de țară.
Fata smulge arcul unui luptător
Și-n tătari s-aruncă cu sufletu-n dor.

La această faptă ei se rușinară
Și-nturnând toți caii, spre tătari plecară.
Iar tătarul fuge. Domnul stă mirat:
Nu-nțelege fuga cum s-a întâmplat.

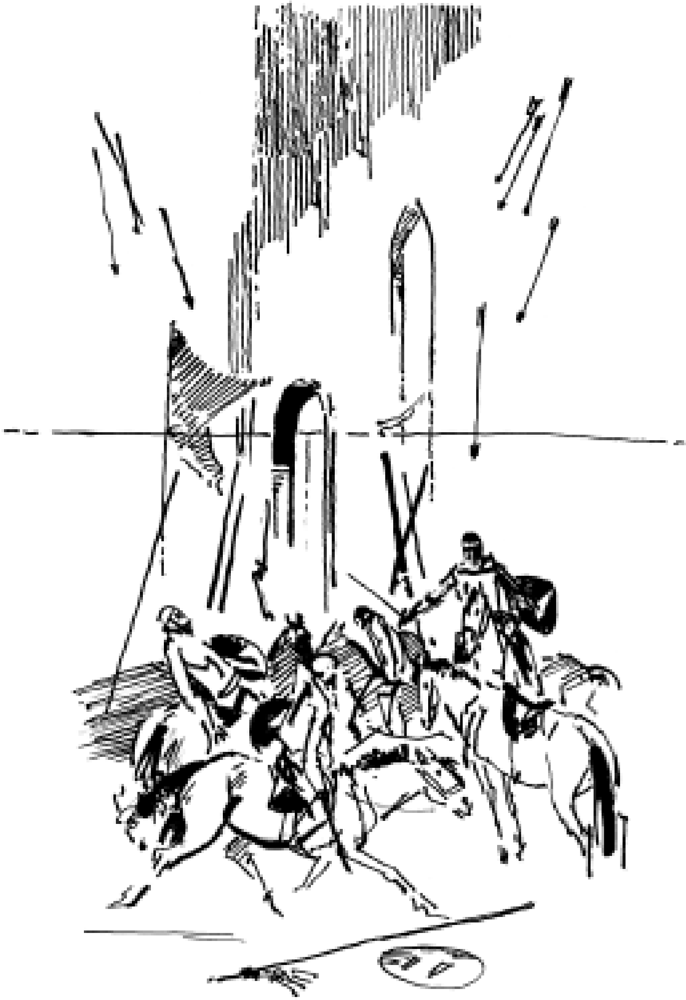
O fecioară blondă către dânsul pare
Și-i aruncă capul hanului cel mare.

BĂTĂLIA DE LA VARNA

Generalii pasă sub un cort creștin
Unde-n cursul nopții lung consiliu țin.
Acolo se vede regele Lehiei,
Huniad, eroul țării Unguriei,
Mari prelați ai papii, tineri cavaleri,
Vlad al României cu mai mulți boieri,
Căci creștinii popoli din vecinătate,
Îndemnați de papa, turcii vor a bate.

Ladislav acolo cel întâi vorbește:
— „Reușita dalbă mie îmi zâmbește,
Dar doresc să-mi spuneți dacă-mpărtășiți
Dulcile-mi speranțe, consilieri iubiți!
Căci credința vie trebui' să domnească
În orice-ntreprinde mintea omenească.
Cele mai deșarte lucruri care sânt
Ea le-nviețuiește jos p-acest pământ.
Ea ne poartă-n viață, cum lumina dulce
Printre căi ascunse pașii ne conduce.
Ea bucură viața, cum dulcile flori
Împletesc cununa cea de sărbători!"

Huniad ia vorba: — „Preamărețe sire!
Capul meu răspunde despre reușire!
Sufletele noastre nu s-au îndoit
Și credința dulce le-a dumnezeit.
Nimene nu poate dimpotrivă-a zice
Dintre generalii ce se află aice!"
Astfel zice bravul. Toți se bucurau.
Domnul și boierii singuri ascultau.
Regele întreabă: — „Doamne, ce durere
Inima-ți înclină astfel spre tăcere?"
Vlad atunci răspunde celor adunați:
— „Eu sunt de părere luptă să nu dați!
După multe păsuri și cercare vană,
Mi-este cunoscută spada musulmană.
Voi duceți în luptă prea puțini ostași;
La vânat sultanul duce-atâți arcași.
Dar s-aveți oștire mult mai numeroasă,
Iarna ce sosește nu e priincioasă.
Sire, preoți, nobili! Astăzi, m-ascultați!
Ar fi mult mai bine să vă înturnați

Și la primăvară, cu mari oști creștine,
Să-ncepeți războiul pentru-al lumii bine."

Regele răspunde: — „Noi vom fi puțini,
Dar avem speranța pusă în creștini.
Grecii, oști alese nouă ne-mprumută.
Flota genoveză credem că ne-ajută."

Vlad răspunde încă regelui așa:
— „Între greci credința nu puteți lăsa.
Grecii sunt slabi foarte ca să nu vă-nșale!
Robi ai fericirii cei materiale,
Genovezii încă nu se cumpănesc
Între fala dalbă și-aurul turcesc.
Să nu cereți fapte nobile, mărite,
Limbilor ce-s date speculei josite!
Inimile voastre cată generos;
Dar tot ce-i din inimi poate fi frumos?
Inima ce simte fără-nțelepciune,
Simte dimpotriva lucrurilor bune!"

Huniad se scoală, strigă contra sa.
Cu focoasă vorbă ce vorbește-așa:
— „Ungurul nu fuge dinaintea morții!
Tu, română doamne, ții pe dreptul Porții.
Tu trădezi creștinii, cuvântând așa!"
Cu virtute-antică domnul asculta.

Lupta se decide. Vlad, l-a lui plecare,
Regelui Lehiei zice cu-ntristare:
— „Dacă soarta, sire, mintea ți-a-nvelit,
Ca să te zdrobească, fie ce-ai voit!

Plec; dar las cu tine ceata românească,
Fiul meu să-ți serve și să te dorească.
Îți mai las, o, sire, doi pagi credincioși
Și doi cai ca vântul ageri și fugoși!"
Și-arătându-i caii, îi mai zice: „Sire!
Iată-a ta scăpare la nefericire!"

Turcii dau năvală, sparg, ucid amar.
Furia lor n-are pace, nici hotar.
Astfel într-o turmă lupii când coboară,
Fără de repaos, sparg, fărâm, omoară.

Huniad cu mândra ceată de români
Cade printre dânșii… vin la piepturi, mâini,
Intră pân'la corturi unde-n pace lină
Amurat răsfață fruntea lui senină.
Se spăimântă… fuge… însă, rușinat,
Se înturnă; cade pe creștini, turbat.
Intră-n niște cete… De departe vede
Regele cel tânăr… Calul său repede…
Îl rănește-n frunte… Regele-a căzut…
Un spahiu retează capul său plăcut.
Armia creștină fuge spăimântată.
Huniad el însuși, viața-n fugă cată.
Preoții ce-l urmă, rechem dureros
Vorbele-nțelepte domnului mintos:
— „Inima ce simte fără-nțelepciune,
Simte dimpotriva lucrurilor bune!"

DOUĂ LUPTE

I

Luna se înalță palidă și plină,
Varsă peste taberi râuri de lumină.
Somnul dulce plană pe combătători.
Miriade păsări ciripesc prin flori.
Apele le-ngână; caii-n nerăbdare
Varsă-n sânul nopții lungă nechezare.
Ionașcu singur e neliniștit.
Ochii săi se-nturnă către răsărit,
Apoi dă semnalul... Bravii săi s-adună...
Pleacă să combată duși de blonda lună.
Se duceau moldavii bărbătați de dor,
Ca setoase păsări ce la râuri zbor.

II

Zorile se varsă. Pașa se trezește;
Cheamă capii oștii și-astfel le vorbește:
— „Voi, credința noastră, voi, preanobili fii;
Ieniceri de frunte, voi, siimeni, spahii!
Vă puneți sub arme! Trâmbițele sune!
Vulturii și corbii turme să s-adune!
Soarele pălească pe umbrosul cer!
Armia intre-n cărnuri până la mâner!
Calul să turbeze în frâul ce-l strânge!
Din dușmani să muște și să-noate-n sânge!
Cum o vijelie risipește-un nor,
Spulberați îndată rândurile lor!
Sabia să cază peste ei c-urgie!
Viața lor și-averea ale voastre fie!“

Astfel zice pașa. Toți se pun la rând.
Semiluna-n aer plană fluturând.
Dar pe altă parte Ionașcu vine,
Pune spre bătaie cetele creștine.
Intră printre rânduri pe un cal nebun
Ce varsă pe nasuri flacără și fum.
Aurele leagăn coama-i jucătoare;
Coiful său lucește, coperit de soare;
Maiestatea luce p-al său chip umbrit
Și, privind ostașii, astfel le-a vorbit:
— „Turcii calcă țara, cată s-o robească...
Dar nu-i încă ruptă spada vitejească!
Inima Moldovei încă n-a slăbit:
Sângele prin brațe-i nu a putrezit.
Cei străini nu calcă țara vitejească
Sabie și moarte fără să-ntâlnească.
Aste multe cete ce ne înconjor,
Pot să scalde țara cu sângele lor!
Încă-o datorie! încă-o luptă nouă!
Biruința dalbă ne surâde nouă,
Căci această țară nu e scrisă-n cer
Printre țări robite ce prin secoli pier!
Astfel zise domnul. Toți se-nverșunesc.
Ambele-avangarde iute se lovesc.

Armele-otomane cad și se făramă
P-ale noastre coifuri, zale, piepți d-aramă.
Astfel cum s-arată p-o hârtie-aprinsă
Ce-n cenușe trece pân-a nu fi stinsă,
Scânteioase raze ce lucesc și mor,
Ne-ncetat pier turcii sub armele lor.

Hatmanul Sfircioschi sparge totd-odată,
La Tighina, altă numeroasă-armată...
Treizeci de stindarde domnul saluta
Și, privind trimisul sângerat, zicea:
— „Fii iertat, o sânge! de vei naște-odată,
Patrie română, mare, lăudată."

—◆—

MIHAI ÎN TRANSILVANIA

Batori Andrea, domnul de Ardeal,
Lui Mihai îi scrie: „Credincios vasal,
Să te scoli cu fiii-ți și să vii la mine
Ca să capeți pace, grație și bine!"

Iar Mihai răspunde: "Fac precum tu vrei.
Voi veni la tine cu toți fiii mei!"
Zice și purcede cu oștiri de țară,
Hotărât să-nvingă sau măreț să piară.

Ca născânzii fluturi ce rup vălul lor
Și p-aripiori d-aur ies, se cerc în zbor,
Zorile fărâmă valurile-umbroase
Și se vărs în aer dulci și auroase.

Dar Mihai vorbește: — „Jugul cel de dor
Spartu-s-a sub brațul cel triumfător;
Dar creștinii popoli din această țară
Mai amare lanțuri astăzi ne prepară.
Astăzi vingătorii din Călugăreni
Au ajuns să fie sclavi la ungureni.
Eu urăsc în viață orice tiranie,
Ori de ce natură, ori de unde vie!

Vie de la cela ce se zice rău,
Ce ne pleacă fruntea sub paloșul său;
Vie de la cela ce din amăgire
Ne vorbește nouă despre fericire!
Ea degrabă astfel sufletu-omenesc,
Cât să fie liberi oamenii roșesc.
Azi o zi frumoasă pentru noi lucește.
Sub aceste arme lumea vă privește!
Umbrele străbune din mormântul lor
Vă surâde dulce într-un sfânt amor.
Zilele ascunse în viitorime
Vă-mpletesc cunune, fragede, sublime;
Țara vă admiră... Juni, bătrâni, femei,
Pentru voi se roagă, o, vitejii mei.
Junele fecioare, inimi delicate,
Pentru voi răvarsă lacrime curate.
Printr-o dalbă luptă, azi vă străluciți!
Meritați amorul țării ce doriți.
Nu luați aminte vorbele de fală
Și cu care înșiși ungurii se-nșală!
Sub aceste vorbe de deșertăciune
Ăst popor ascunde trista-i slăbiciune.
Astfel cum pe fața celor care mor
Mincinoase roze râură ușor."
Zice, dă semnalul. Trumbetele sun';
Tabăra se mișcă... Cetele s-adun.
Avangarda noastră spre vrăjmași pornește.
Cum pe căi pierdute cel ce rătăcește
Află-un râu, s-oprește și cu gândul său
Măsură puterea-i cu fatalul rău,
Apoi cu tărie se aruncă-n valuri,
Îndreptându-și mersul dincolo, la maluri,

Astfel și românii pe unguri văzând,
Stau, a lor putere măsură în gând,
Apoi cu virtute către ei coboară,
Hotărâți să-nvingă sau, de nu, să moară.

Rândul se rărește. Fâlfâiesc stindarde,
Strălucesc la soare săbii, alebarde;
Dar stindarde, arme s-amestec, s-unesc;
Armele se nalță, fulgeră, lovesc.
Aerul răsună de strigări turbate,
Deturnări de arme, vaiete cruntate.
Duruiri de care, tropote de cai
Ce cu vierșunare se cobor pe plai.
Pedestrimea noastră un minut se frânge.
Dar Mihai sosește... Pe fugari restrânge.

— „O, viteji! Ce faceți? Unde mergeți voi?
Nu-i p-acolo drumul dalbilor eroi!
Calea ce luat-ați la fricoși convine,
Merge la robie, merge la rușine!
Iată calea voastră, printre neamici.
Câți sunt bravi, să vie, să-i vedem aici!
Cei fricoși să fugă, precum se dezbină
Rușinea d-onoare, umbra de lumină!“

Vorbele lui cheamă pe ostași la loc
Și le-aprinde sânul de eroic foc.
Domnul țării însuși merge-n fruntea lor,
Cu sabia-n mână, mai zicând cu dor:
— „Mergeți, dați de știre la părinții voștri,
Că pe când din luptă au fugit ai noștri,
Mihai prin mulțime moartea căuta!“

Aste mândre vorbe mai mult îi mișca,
Cum un fulger splendid ne-ncetat lovește
Pe bizara-i cale lucruri ce-ntâlnește,
Fără să s-oprească după ce-a lovit,
Astfel domnul nostru trece neprivit,
Sparge tot ce poate pe fatala-i cale,
Fără să-și oprească pasurile sale.

Ungurii pierdură semeția lor;
Cel fugar atacă pe cel vingător.

Pe sinistra cale ce Mihai își face,
Șire de cadaveri-n lac de sânge zace.
Au turbat românii! Ungurii slăbesc...
Ale nopții umbre lupta învelesc.
Valea-i coperită d-arme fărâmate,
De cadavre d-oameni rupte, dezmembrate.
Colo mortul zace peste cel rănit
Și învingătorul peste biruit.
Caii ce-nainte, ca vânturi turbate
Străbăteau vârtejul furiei turbate,
Abătuți de moarte zac înțărânați,
Lângă cavalerii morți sau fărâmați.

Șoapta se mărește, apoi scade, piere.
Fremet de turbare, plângeri de durere,
Gemete profunde, crude văitări
Ce se schimbă, leșin, prin lungi suspinări.
Peste tot se-nalță, cresc și scad de tot
Și tăcerea tristă cade peste tot.
Armele de luptă ce la mândru soare
Fermecau vederea prin a lor splendoare,

Pline sunt de sânge cu colb închegat;
Ochiul nu le vede decât întristat.

Cardinalul fuge cu puțini flăcăi;
Iar în fugă piere, junghiat de-ai săi.

DOMNUL IONAȘCU

Ionașcu-adună capii la senat.
Cu durere-n suflet el a cuvântat:
— „Poarta cere darea d-astăzi îndoită;
Dar Moldova noastră cade mai zdrobită;
Însă nu-i acesta lucrul cel mai rău;
Dar cu asta țara pierde dreptul său.
Drepturile sale sunt tot ce-i rămâne,
Sunt tot viitorul țărilor române.
Toată fața țării fiilor moldavi
E stropită nobil cu sânge de bravi.
Cum au fost părinții, fiii n-au să fie?
Și-au uscat ei oare sufletu-n sclavie?
Voi, fruntașii țării, ce sub arme-albiți,
Din trecuta fală, dulce vă hrăniți.
Preoți, sfinți apostoli de creștinătate,
Nobilați durerea țării ce s-abate!
Misia cerească cum o să-mpliniți,
Când creștinii popoli vor cădea robiți?
Tu, junime vie și mărinimoasă,
Tu, ce-n orice locuri inima-ți frumoasă
Râură mari gânduri printre muritori,
Cum o primăvară varsă dalbe flori,

Vei vedea tu oare cetele străine
Fărâmând cu moarte țările creștine,
Fără sa se rupă sufletu-ți de dor,
Fără să se-nalțe brațu-ți vingător?“
Astfel zice domnul mândru-aplaudat.
Sufletul lui Ștefan pe toți s-a vărsat.
Domnul cu poporul jură ca să piară,
Pe tărâmul luptei, pentru sfânta țară.

COPĂCENII

I

Plângi, frumoasă țară, lacrime de sânge!
Plângi, precum durerea ne-ncetat se plânge,
Căci amărăciunea ce te-a-nconjurat
Sufletul tău fraged crud a fărâmat!
Fiii tăi cei vitregi fost-au pentru tine
Mai amari ca vârful sabiei străine!
Ei te dară sclavă la tiranii tăi —
Tu bătuși trei secoli pe nemicii răi;
Dar putuși învinge dalba tinerețe
Ce simțeau spre fiii-ți plini de frumusețe?
Le lăsași tu capul cel încununat.
Ei ți-au smuls cununa, la străini a dat.
Îi lăsași să joace cu-armele sublime
Ș-ai tăi fii le dară hordelor străine.
Plângi, ș-ascunde plânsul, să nu dezvelești
Rușinoasa faptă celor ce iubești.

II

Intră prin Moldova mii de turci, tătari,
Domnul cu muntenii și făloși maghiari.
Domnul României scrie lui Dumbravă:
„Nu venim a bate țara noastră bravă,
Ci să scoatem domnul cel nelegiuit
Ce-naintea Porții s-a disprețuit.
Vin'de te închină domnului ce vine,
Cărui toată țara să-i dorească bine."

III

Falnicul Dumbravă pe boieri chema
Și citind scrisoarea le vorbește-așa:
— „Iată-acum cu totul țara sub sclavie!
Dar ce-mi face viața și mai crudă mie
E să văz românul astăzi trădător
Aducând străinii contra țării lor!
Câți din voi au încă sufletele pline
De mărirea veche, vie după mine!"

IV

Soarele se-naltă sub un cer senin.
Peste patru taberi varsă raze lin.
Dar sub cort, la masă, cei mai mari s-adună...
Muzicile joacă, cupele răsună.
Acolo se vede pentru prima ori
Domni români să-nchine pentru-apăsători,
Căci din timpu-acela suflete-njosite
Apăreau pe tronul țării strălucite.

Oastea lui Dumbravă peste câmp senin
Vine către corturi... Ambii domni închin!
Vine, dar lovește pe convivi la masă.
Domnii, cu teroare, mese, corturi lasă.
Ionașcu vine. Din trei părți de loc
El lovește turcii și-i trăsnește-n foc.
Apoi cade p-unguri, fărâmă c-urgie,
Cei mai mulți, de moarte, scapă prin robie.

LUAREA HOTINULUI

I

Serascherul vede cetele moldave,
Oștile muntene, tinere și brave.
Dar a lor splendoare turbură mai rău
Fala musulmană și sufletul său.
El tânjeste domnii pentru ce să vie
În cuprinsul luptei cu puțină-armie.
Petricei răspunde pentru-ai lui moldavi:
— „Sunt puțini la număr, însă toți sunt bravi."
Pașa se mânie, c-un hanger lovește
Domnul peste față - fruntea lui roșește.

II

Pe dorminda frunte vechiului Hotin
Luna plină varsă valuri d-aur lin.
Dar sub cortu-i mândru serascherul cheamă
Capii ordii sale și le cere seamă.
Pe lucioase stofe pașii s-așezau;
Numai domnii noștri pe picioare stau.

Serascheru-arată planurile sale.
Pașii toți se-nchină și găsesc cu cale.
Apoi cere vorba domnilor români
Și-astfel le vorbește: — „Ce tăceți, voi, câini?“
Domnul României astfel îi răspunde:
— „Umbrele științei până-a nu pătrunde
Este nevoință garde să-nșirați,
Căci în somn molatic turcii toți sunt dați.“
Pașa se mânie și mânia-i crește,
Cu măciuca d-aur el pe domn lovește.
Ambii domni atuncea cortu-au părăsit;
Dorul ce-i pătruride gândul le-a mărit.

Petricei vorbește mândrelor armate:
— „Țările române sunt azi înherate.
Cela care-aude hulă și-ntristare
Și mai pleacă fruntea, suflet nobil n-are.
Sufletu-i merită să fie-umilit
Și decât rușinea mult mai înjosit.“
Zice. Căpitanii jură răzbunare.
La poloni, românii trec cu mic, cu mare.

III

Leșii se coboară, turcii se trezesc.
Armele răsună, văile mugesc.
Petricei deschide porțile pe dată.
Leșii intră,-atacă, lupta-i verșunată.
Zorile revarsă peste luptători,
Peste morți, pe sânge, luminoase flori.
Petricei, în frunte, p-al său cal răzbește.
Vede seraschierul... capul îi răpește.

VORNICUL DUMITRU

Pașa din Silistra cu Hatif unit
Vor s-apuce țara cu oștiri d-elit.
Vornicul Dumitru înainte iese
Cu treizeci de turnuri și cu oști alese.
Pune-n care tunuri învelite-n lemn
Și le duce-n taberi sub al păcii semn.
Scrie că le duce birul de la țară.
Pașii le primiră și se bucurară.
Dar când aste care printre turci intrau,
Oștile române mai pe jos veneau.
Lăzile se farâm. Tunurile pline
Fulgeră d-odată cetele străine.
Turcii se-nspăimântă și se risipesc,
Iar românii ageri, ager îi cosesc.

MIHAI LA VIDIN

Domnul merge-n frunte luminat mereu
De lumina dalbă sufletului său.
Nimeni nu mai poate domnului să urme.
Căpitanii roagă pasul să-și înturne.
Câțiva turci văzându-l repede-l atacă.
Mândrele lui arme furia-i împacă.
Unul dintre dânșii care mai trăiește
Își ridică lancea. Domnul se sfiește.
El apucă lancea cu-ambele lui mâini
Așteptând s-ajungă bravii lui români.
Amândoi cu mâna cruda lance țin.
Turcii către dânșii cu turbare vin.

Dar ca două valuri pe mări furtunoase
Iată vin Buzeștii cu săbiile scoase.
Ei ucig străinul și pe domn îl scap
Și toți trei s-aruncă în al oștii cap.

COROBA

Într-a nopții pace ei sărbătoresc
Până când în aer stelele albesc.
Dar atunci în sala cea de sărbătoare
Coperit de rane un ostaș apare:
— „Hanul cu tătarii vin p-acest pământ
Și îl schimbă-n doliu și în trist mormânt!“

Astfel zice bravul și sub răni s-abate.
Domnul îl sarută și cu bunătate
Zice: — „Mergi d-alină nobilul tău chin
P-al meu pat molatic în repaos lin!“

Danțul urmă cursu-i: muzicile sună.
Ștefănică-vodă dănțuie c-o jună.
— „Dulce copiliță! Ștefan îi zicea,
Vrei să-ți dau coroana și cu viața mea?“
— „De voiești, o, doamne, dulce să-mi fii mie,
Lasă desfătarea, mergi la bătălie!“

Domnul stă pe gânduri, pare rușinat.
Cheamă căpitanii... Toți a-ncălecat.
Zboară la Coroba, pe tătari lovește,
Îi fărâmă crâncen și pe mulți robește.
D-acolo se-nturnă către mândra sa
Și cu-a lui coroană îi dă mâna sa.

LUPTA ÎNTRE ROMÂNI

Ștefănică-vodă intră-n Românie.
Radul, domnul țării, cum aude-i scrie:
„Fiul meu cel tânăr, ce păs furtunos
Turburat-a oare sufletu-ți frumos,
Cât să tacă glasul sângelui frăției
Și să calci cu moarte fiii României?
Șerpii între dânșii încă nu s-omor,
Nu-nvenin cu moarte cei din neamul lor.
Pentru ce românii, fii ai ceeași mume,
Mult mai rău ca șerpii face-vor în lume?
Bărbăția-i mândră când un crud străin
Poartă în sânul țarii moarte, pradă, chin,
Căci atunci pe popol dalba-i rază luce
Ș-ale sale bunuri le revarsă dulce!
Astăzi șase popoli țara ne-mpresor,
Către noi cu moarte și robie vor!...
Numai prin unire vom scăpa de soartă,
Iar prin dezbinare țara noastră-i moartă.
Dar tu vrei prin arme ca să ne fărami
Și, zdrobindu-ți frații, servi ai tăi tirani.“
Astfel Radul scrie vorbe dulci și line.
P-a lui față cură lacrime divine.
Apoi merge-n cortul domnului bătrân
Care îi deschide sânul de român.

SIRETUL

I

„Viața, orice bunuri într-această lume
Dăm cu fericire pentru-al țării nume.
Toate sunt plăpânde pe acest pământ;
Numai bărbăția trece de mormânt.
Bărbăția noastră pe străin încântă...
Limbile vecine bine ne cuvântă.
La numele nostru toți se-nturnă blând
Și privesc românul de mărire-arzând.
Din vrăjmașul sânge, cu-armele sublime
Scris-am dreptul țării în viitorime.
Iată ce ne face voioși să luptăm,
Pentru țara noastră zilele să dăm."
Astfel este cântul celor care mor
Și vestește fala sufletelor lor.

II

Leahul strică pacea și prin țări robește.
Rareș cheamă capii și-astfel le vorbește:
— „Scris-am prin solie răilor străini
Să nu calce pacea, dulce la creștini...
Iată cum soliră: Pacea nu-i călcată,
Numai mintea voastră este turburată.
Aste vorbe-s bune pentru staturi mari,
Între două nații libere și tari...
Nu pot să le zică o vasală țară
Ce de-atâtea oare am supus la heară."
La aceste vorbe toți se inimau;
Toți spre răzbunare brațul își armau.

III

Pe Siret la vale Petru Rareș pasă.
Capii leși cu toții stau fălos la masă.
Siguri de izbândă, împletesc cu flori
Cupele de aur printre sărbători.
Ați văzut lăcuste ce-n noroase droaie
Se strecor în aer ca un nor de ploaie,
Ce-și precurmă zborul și cobor din nori
Unde văd o vale cu frumoase flori,
Apoi fără veste, crude și flămânde,
Mistuiesc îndată plantele plăpânde,
Ierburile-amare care le displac,
Coadele tăioase ce căzute zac?
Astfel și moldavii trec, s-opresc d-odată,
Sparge a Lehiei tabără armată.

GLUBAVII

I

Ce îți folosește, scumpă Românie,
Dulcea-ți frumusețe, rara-ți bogăție,
Anii tinereții ce te înconjor,
Când tu ești robită, sfântul meu amor!
Vai! aceste bunuri, țara mea creștină...
Servă să răpească inima străină
Și să facă doru-ți mai nesuferit,
Cugetând la fiii-ți ce s-au risipit!
Fruntea ta se-nclină ca o dulce floare
Ce se veștejește fără foc de soare,

Dar nu ești ursită ca să veștejești,
Țara mea cea dulce, fără să trăiești...
Vin-întâi la viață... Fiii tăi s-adună...
Armăsarul strigă... Armele răsună...
Spulberă cu moarte pe apăsători...
Cinge-ți înc-o dată fruntea ta cu flori!

II

Țara n-are capăt... Mulți ambițioși
Se certau pe tronul vechilor strămoși.
Dar sultanul face pașalâc din țară
Și trimite-oștire turcă și tătară.
Câți aveau în inimi sânge românesc,
La pierirea țării uită ce doresc.
Cei mai mari ai țării strig în adunare:
— „Astăzi se fărâmă sfânta neatârnare
Ce părinții noștri, printre timpi de dor,
Le-au păstrat prin lupte, cu sângele lor.
D-astăzi tot românul va trăi-n sclavie
Și va trece viața fără bucurie.
Plânge-va sub lanțuri palid ș-abătut
Și străin în locul unde s-a născut.
Peste tronul țării suflete mârșave
Vor domni spre hula națiunii sclave.
Dar decât o viață veștedă d-amar,
Plină de-njosire fără de hotar,
Pentru nobili inimi moartea-i mai dorită,
Moartea cu mărire celor bravi iubită.
S-apărăm prin arme țara ce dorim
Și cu-a noastră viață noi s-o-nviețuim!“

Astfel strig d-odată fiii cei de țară
Și domnind pe Radu toți făloși s-armară.

La Glubavi devale turcii sunt trăsniți
Și s-abat ca frunza câmpilor cosiți.

CLEJANII

Cinci columni de flăcări coperite-n fum,
Din cinci părți de lume peste țări detun.
Turcii și tătarii cad amar pe țară
Ca turbate râuri după ploi de vară.
Sunetele d-arme, tropote de cai,
Uruiri de care trec în jos pe plai.
Strigăte de fală, plângeri de durere,
De la cel ce-nvinge, de la cel ce piere,
Peste fața țării repede cobor,
Dintr-un munte într-altul leșină și mor.
Unde calcă turcii tot s-atristă foarte,
Totul ia culoarea de mormânt, de moarte.
Pe bărbați înțeapă... Junele fecioare
Cu-anii lor cei fragezi pierd a lor onoare.
Mumele cu corpul coper pruncii lor
Și-n această luptă cu durere mor.

Radu cheamă capii ș-astfel le vorbește:
— „Mehmet-bei c-oștire țara ne robește,
Dar cât al meu sânge nu va putrezi,
Fruntea-mi în sclavie nu voi umili.
Lanțu-ncinge corpul când inima cade,
Când nu mai roșește ca să se degrade!

Cel ce poartă jugul e de lanțuri demn:
Al oricărei crime lanțul e un semn.
Dar a noastră țară pe viitorime
N-are să roșească d-a noastră rușine.
Cel ce geme-n lanțuri, martor Dumnezeu!
Nu-i din fiii țării, nu-i din neamul meu!“
Căpitanii jură cu solemnitate
Viața lor să deie pentru libertate.
Cetele române se re-mbărbătesc,
Cu-arme și tărie pe străini trăsnesc.
Sângele se varsă... C-orice lovitură
Naște-un val de sânge ce pe sânge cură,
Albele turbane pică, se desfac...
Pe pământ, în rânduri, musulmanii zac.
Sunetul trompetei nu le dă mișcare.
Caii fără frâne-i calcă sub picioare;
Câți se pun să fugă nu scap de mormânt,
Fug ca nori de ploaie fulgerați de vânt,
Strălucitul soare scutură de ceață
Pletele-i lungi d-aur, luminoasa-i fața,
Cum flăcăul tânăr scutură ușor
Părul lui cel galben și râurător.

ȚUȚORA

Către domnul Petru tânăra sa fată
Într-o zi purcede tristă, dolorată.
Își ridică vălul cu aur țesut.
Ca o auroră chipu-i a părut.
Ochii-umbriți de gene râur lacrimi line,
Râură tezauri de grații divine.

Vorba-i ca murmura aurei ușori
Printre rozioare, delicate flori.
Părul ei ce noaptea fața-i împrumută
În ridente bucle sânul ei sărută.

— „O, mărețe doamne, fii ascultător.
Au venit cazacii, prad, robesc, omor.
Fii cu bunăvoie pentru-această țară!
Scoală-te și sparge ceata lor barbară!"
— „Fiică, nu deschide sânu-ți frăgior
Grijilor ce farâm omul pieritor.
Inima fecioarei sub dureri s-abate
Ca sfioasa floare prin furtuni turbate.
Cel ce-ți dete viața ție ți-a lăsat
Lumea cu dulci raze, unde necurmat
Grijile-ncunună cugetele line
Cu florile d-aur viselor senine.
Te îmbată dulce de cerești visări
Și ne lasă nou negrele vegheri!"
— „Dar când omul uită drepturile-i sfinte,
Nu-i iertat femeii să-i aducă-aminte?"

Zice: ochii pleacă dulci și lăcrimați,
Domnul îi sărută perii săi curați
Și cu dalbe lacrimi: — „O, preadulce fiie!
Îi vorbește domnul; Voia ta să fie!"

De trei ori din ceruri rumenele zori
Au deschis spre lacrimi ochii muritori.
Dar a treia dată lupta se precumă.
Inamicul fuge și moldavii-i urmă.
Taie și fărâmă pe cazaci cu dor,
Prinde în robie pe hatmanul lor.

CORNUL LUI SAS

I

Încetează, țară dulce și iubită,
A spera mai bună, mai frumoasă-ursită,
Pe cât timp în viață nu vei căuta,
În trufașe lupte, fericirea ta!
Lanțu-ncinge numai brațe nearmate,
Slabe de robie și de lașitate.
Dar a ta ursită, o, patria mea,
A pieri-n uitare, scrisă nu era!
Misia-ți în lume fuse glorioasă...
Pentru ce pleci capul, țara mea frumoasă?
Este încă timpul; moartea n-a cuprins
Tot sufletu-ți nobil de durere stins.
În a vieții carte, zile de putere
Poți să afli încă, țară de durere!
Scaldă al tău suflet în al vieții foc,
Între popoli liberi ia-ți măreṭul loc!

II

Oștile polone pe Cornul lui Sas,
Cu trufie mare tăbărând, au mas,
D-acolo Potoski domnului dă știre:
„Noi avem pe țară drept de moștenire,
Câștigat prin moartea vechilor eroi.
În pământu-acesta noi suntem la noi!“
Astfel scrie leahul îngâmfat de falǎ
Și-n plăceri molatici inima-și înșeală.
Astfel scrie leahul; dar acest popor
Nu plecase încă inima sub dor.

Domnul se ridică cu a lui oștime
Și, lovind, zdrobește oștile străine.

Armia polonă laurii-a pierdut.
Unii leși s-aruncă și se-neacă-n Prut;
Alții scap prin fugă ș-alții prin robie.
Iar moldavii taie... strig cu ironie:
„Ce luați d-a fuga, strănepoți d-eroi,
În pământu-acesta nu sunteți la voi!“

Șase mii, în luptă, din poloni picară;
Pe Potoski-l duce coperit de fiare.

PETRU ȘCHIOPUL

Petre strânge capii cei mai renumiți
Și cu dor le zice: — „Frații mei doriți!
Alte dări străine Poarta-mi cere mie;
Calcă dreptul țării și ne dă-n robie.
Noi n-avem putere să ne-mpotrivim,
Înarmați cu chipul după cum dorim,
Căci e stinsă țara, cetele-s pierite
Prin atâtea lupte lungi și strălucite.
Dar eu nu voi încă țara-mi să robesc
Și d-acum nainte tronul părăsesc!“
Au răspuns boierii: — „Domnul ce-a să vie.
Asculta-va turcii, măcar cine fie.
Noi vom pune banii pentru țara ta,
Numai de la tronu-ți nu te depărta!“
Petre le răspunde: — „Mulți au ca să fie,
Cu-njosite datini, demni fii de sclavie,

Pentru care fala și-al țării amor
Nu le mai înalță sufletele lor,
Care-nclină capul numai să trăiască,
Care-și vând chiar țara numai să domnească.
Însă pe domnie țara nu-mi vând eu,
Nu ucid eu pacea sufletului meu!“
Astfel zice domnul. Toți se întristară.
Petru lasă tronul, avuție, țară.

GHERGHIȚA

Pe o vale-ntinsă, luna de prin nori
Varsă valuri d-aur peste luptători.
Unii-n somnul dulce sufletele lasă,
Alții-nșeală timpul bând voioși la masă,
Alții-nfrână caii, spăl armele lor
Sau revarsă-n noapte doine dulci de dor.

Dar Vlăduță-vodă stă sub cort și spune
Vorbe de mirare doamnei sale june:
— „Fiecine cată tronul domnitor
Și străinu-i face mână d-ajutor.
Poate că să-nvingem armia maghiară,
Însă vom aduce pacea dulce-n țară?
Noi neavând putere, turcii-ntărâtăm
Și cu chipu-acesta tara o trădăm!“

Zice... Cum un șarpe ce, călcat, se-nalță,
Doamna, turburoasă, capul său realță.
Arde-n frumusețe, viață și mânie,
Ca un arc în ceruri printre vijelie!...

Ochii-i plini de lacrimi și langor ceresc,
Într-un râu de patimi se re-nviețuiesc:
— „Când al nostru suflet înrobit se-nchină,
Orice cuget nobil ni se pare crimă.
Forța sufletească, foc dumnezeiesc,
Să nu se măsoare pe lut omenesc!
Vulturii ce-atacă tauri cu turbare
Măsură curajul cu-a lor turmă mare?
Tu-ți ascunzi cu-aceasta slăbiciunea ta;
Moartea nu se cade spaima ție a-ți da!
Cela ce de moarte se codește foarte,
Poartă-n al său suflet semn amar de moarte.
Astfel muritorul ce-anii grei insult,
La numirea morții tremură mai mult.
Să dorească viața robul ce roșește,
Când să fie liber inima-i gândește!
Cei bravi nu vor viața când pe muritori
Ea nu varsă dulce drăgălașe zori!
Fenixul, se zice, când îmbătrânește,
Se-nconjoară-n flăcări și se-ntinerește.
Astfel nasc românii chiar prin moartea lor,
Căci ei sunt din neamul celor ce nu mor.“

Zice. Cerul nopții luce sub lumină.
De discursul doamnei, domnul se-ndivină.
Dă semnal de luptă… bate pe maghiar
Și cu moarte-l sparge până la hotar.

CONSILIUL SECRET

La senat s-adună capii cei mai bravi,
Soli germani, soli unguri, deputați moldavi,
Preoți venerabili cu păstorul mare,
Nobilă junime plină de-nfocare.
Dar Mihai cu fața nobilată-n dor,
Cel întâi se scoală și le zice lor:
— „Astăzi turcii calcă drepturile sfinte,
Schimbă viața-n moarte, țările-n morminte.
D-astăzi peste fața dalbelor câmpii
Pe ruine-nalță splendide geamii.
Câmpul schimbă fața și se-mbracă-n doliu;
După dânșii urmă flăcări, moarte, spoliu.
Prin altare sfinte vasele zdrobesc;
Intră prin familii, pe copii turcesc;
Mume și fecioare rușinos insultă;
De nici o putere barbarii n-ascultă.
Suflete-njosite ce-n lume trăiesc
Ca să rușineze neamul omenesc,
În această țară calea lor arată
Și de dorul țării fierbântat se-mbată.
Neamul nostru piere; dar ce e mai rău,
Cade cu rușine pe mormântul său!
D-astăzi înainte numai cu arma-n mână
Va scăpa de moarte patria română.
Între viața sclavă ș-un mormânt fălos
Nu-întârzie-un suflet nobil, generos.
Astfel totdauna țara liberară
Vechi eroi ce-n falǎ se glorificară.
Inima lor mare să vieze-n noi!
Să pierim sub arme ca străbunii-eroi!“

Astfel zice domnul. Un boier răspunde:
— „Dorul țării noastre sufletu-mi pătrunde.
Vorbele-ți sunt mândre, dulce mă răpesc
Din amare gânduri unde rătăcesc!
Dar, înalte doamne! mult ar fi mai bine
Să-mblânzim pe heară prin cuvinte line.
Țara-i obosită ca un trist mormânt,
Aur, arme, brațe, doamne, nu mai sânt.
Apărarea noastră, cât de dalbă fie,
Ar scorni pe țară zile lungi d-urgie.
Inimile noastre zboară călduros
Peste-al bărbăției zid alunecos,
Dar înțelepciunea caută-a ne duce
Prin furtuni turbate către țelul dulce."
Zice. Dar eroul astfel a vorbit:
— „Înțeleaptă-mi pare vorba ce-ai grăit,
Dar de-nțelepciunea robului ce-n fiare
Tremură să piarză zilele-i amare.
Poate-al țării tale nobil, sfânt amor
A putut să-ți facă gând îndoitor?
Este-nchisă calea pacea dulce-a cere.
Turcii pleacă fruntea numai la putere;
În lumina minții orbi sunt ochii lor;
Singuri își prepară negru venitor.
Frica d-a ne pierde pare slab prepus.
Nimeni cu-arma-n mână țara n-a supus.
Ne-nvoirea noastră, setea de domnie
Inimilor sclave datu-ne-a-n sclavie.
Frații de Moldova, dalbi, leali eroi,
Gintele vecine vor veni cu noi.
Dar de-am fi chiar singuri, încă-ar fi mai bine
Să murim cu fală decât cu rușine!"

Capul legii noastre cere-a cuvânta.
Flacără divină luce-n fața sa:
— „Legea ni se calcă, țara se robește
Ș-armia română tot mai viețuiește."
Zice și realță brațu său în sus,
Arătând pe cruce chipul lui Isus:
— „Crist muri pe cruce pentru-umanitate
Și prin moarte dete lumii libertate.
Nu-i creștin acela ce nu știe-a da,
Pentru-al țării bine, pacea, viața sa!
Dincolo de moarte radios străluce
Soarele măririi eroilor, dulce.
Ochii-nțelepciunii, cei de moarte plini,
Nu pot să pătrunză dulcile-i lumini.
Astfel este omul ce-njosirea-abate:
Tremură să moară pentru libertate.
Dar poporul nostru, nobil, generos,
Rupe cu-a lui viață lanțul rușinos."
Astfel le vorbește. Domnul oaste strânge,
Luptă mare-ncepe, pe barbari înfrânge.

ȘERBĂNEȘTI

I

Când vedea-vom încă un erou român!..
Secolii se scură… fiarele rămân…
Nici o zi n-aduce a țării mărire;
Viața noastră trece fără strălucire.
La gândiri de fală, sufletul, căzut,
Tremură ca sclavul ce s-a abătut.

Jugul pentru dânsul s-a făcut un bine.
Viața în robie nu mai e rușine!
Și cu toate astea, o, pământ iubit,
La mai mândre zile tu ai fost ursit.
Dacă poți tu încă să mai simți, o, țară,
Cânturi de mari fapte ce te-ncununară
Și să verși tu încă lacrimi de mândrie,
Iată-un cântec încă, tristă Românie.

II

P-un gonaci în spume, Manta cel bătrân
Trece sub vedere corpul său român.
Peste barba-i albă, pletele-argintoase,
Razele de soare scânteiesc voioase.
Apoi generalul, mândru d-ai lui ani,
Zice-aceste vorbe către căpitani:
— „Sabia străină pleacă frunți plecate;
Când inima-i slabă, brațele-s legate.
Mulți roșeau în viață mândru-a mai gândi
În străbuna țară fericiți a fi;
Căci robia lungă sufletu-njosește
Tot atât cât corpul dureros zdrobește!
Cât sub arme dalbe popolul a stat,
Chiar la zile rele fost-a respectat.
Numai cu-arma-n mână d-azi românu-n lume
Va putea fi liber și fălos în nume.
Vulturul cel mândru căruia s-a smuls
Aripile, zace de dureri pătruns,
Dar când crește aripa-i, își apucă zborul,
Sparge cu mândrie vânturile, norul.
Astfel și românul astăzi rearmat,
Locul său în lume liber și-a luat.“

Cum în vijelie frunza cea stricată
Zace pe sub arbori tristă, răsturnată,
Se dobor străinii peste câmpul lat.
Mustafa dă fuga de puțini urmat.

MUSTAFA-PAȘA

Soarele-apusese. Lupta tot urma;
Dar împinși, românii, spatele-nturna.
Iar Mihai Viteazul la ai săi cuvântă:
— „Un român de moarte nu se înspăimântă.
Ce vor face oare slabele femei,
Dacă voi dați dosul, o, vitejii mei."
Zice și soldații, rușinați, se-nturnă...
Domnul pasă-n frunte; toți cu fală-l urmă.
Vede comandantul Mustafa-pașa,
Prin bravură cată lupt-a precurma.
Chiar ca semizeii din antichitate,
El îl cheamă-n luptă și fălos combate.
Oștile-n mirare privesc și s-adun.
Caii lor resaltă, armele răsun.
Se fărâm pe zale far' să verse sânge.
Domnul schimbă-ndată spada-i ce se frânge.
Pașa trage-atuncea paloșul tăios.
Fierul sparge zaua domnului frumos.
Pașa se doboară sub o lovitură
Și cu viața pierde sângele pe gură.
Turcii cu dezordin repede s-avânt.
Cei mai mulți dintr-înșii aflu-al lor mormânt.

CĂLUGĂRENII

I

În umbrosul spațiu se revarsă zori.
Turcii dorm p-o coastă însmălțată-n flori.
Dar oștenii noștri și cu domnul june
Către cer înălță sfântă rugăciune.
Domnul cheamă capii și-astfel le-a vorbit:
— „Voi, cu care-n viață crud am suferit,
V-aduceți aminte vechea vitejie!
Umbrele străbune, astăzi cu mândrie
Vă privesc sub arme p-ăst fălos pământ.
Azi mărirea veche iese din mormânt.
Nu vă fie teamă despre-a lor mulțime,
Ce de vitejie fuge cu rușine!
Astfel cum un arbor crește mai frumos
Când abați din ramuri cele de prisos,
Astfel și poporul pentru-a fi ferice
Trebuie să facă dalbe sacrifice.
Astăzi toată lumea către cer se-nchină
Să triumfe mândru cauza creștină.
Dacă vom învinge pe apăsători,
Dorurile țării s-or preface-n flori,
Soarele măriei va luci d-aice
Peste venitorul patriei ferice.
Dacă ne vor bate, d-astăzi pe pământ
N-om avea scăpare nici chiar în mormânt.
Limbile străine, cu disprețuire
Pe români numi-vor în nefericire.
Următorii noștri, abătuți de dor,
Vor roși de viața părinților lor.

Însă vom învinge... Cu săbiile-n mână
N-a supus străinul patria română.
Ceea ce nu speră, nu-i demn să merite
Fructele speranței cele dobândite."
Zice. Toți de fală seamănă-mbătați.
Domnul trece podul cu puțini armați.
Patru pași de frunte cearcă să-i poprească,
Dar românii treier armia turcească.
Astfel mândrii vulturi către vânturi zboară,
Despicând curentul care-i împresoară.
Precum două râuri peste câmpul lat
Se-ntâlnesc adesea pe comunul pat,
Astfel se-mpreună, râură, se frânge
Al ambelor armii spumegosul sânge.
Ei pătrund la corturi... Într-a lor iuțime
Se înturnă. Tunul bate cu asprime.
Pe tot frontul oștii lupta s-a întins;
Peste tot turbarea sufletele-a-ncins.
Inima română însă nu răcește:
Dorul biruinței o însuflețeste.
Turci mai mulți s-adună... prin români fac cale.
Oastea noastră pierde tunurile sale.
Ca torent ce cură după vijelii.
Află bariere peste lungi câmpii,
Își oprește cursul, geme, se lățește,
Apoi cum abate lanțul ce-l oprește.
Fuge peste luncă, gros spumând, turbat,
Urlă, greu îneacă câmpul depărtat.
Astfel otomanii se revărs nainte,
Oripeunde calcă, seamănă morminte,
De creștine corpuri luncile-s velite;
Brățele sunt rupte ș-armele zdrobite.

Însă pretutindeni bravii ce s-abat,
Sprijină cu pieptul vântul cel turbat.
Dar Mihai așteaptă corpu-ajutător...
Va veni-nainte de pierirea lor?
Soarele-i aproape sceptrul a-și depune.
Domnul îngenunche, face rugăciune:
— „Doamne, ce-ești în ceruri, blând, ascultător,
Fii cu bunătate pentru-al tău popor.
Iar de cere soarta prada sa cu-asprime,
Cruță astă țară și lovește-n mine!“

II

Ajutorul vine!... Domnu-a-ncălecat...
Smulge o secure de la un soldat.
Cum un vultur cade peste păsărele,
Le fărâmă-n gheare și-aripile-i grele,
Astfel cade domnul peste-un corp osman.
Vede de departe pașa Caraiman,
Ce cu cel mai tare cere a combate.
Sabia-i lucește... mulți creștini abate.
Între alte prade vede trei copii,
Frați d-aceleași sânge, juni frumoși și vii.
Fiecare-n luptă pe păgân îl cheamă
Și combat cu dânsul fără nici o teamă.
Însă tineri încă, junii frățiori
Sub a lui secure cad ca trei dulci flori.
Caraiman cu calul peste dânșii pasă,
Dar Mihai sosește, vede crudul pașă:
— „Nu-i curaj cu pruncii a te măsura.
D-ești voinic, cu mine vin-a te lupta!“
Astfel zice domnul și spre pașa zboară.

Pașa ține-n dreapta sabia-i ușoară,
Iar în mâna stângă ține steagul sfânt
Ce se desfășoară legănat de vânt.
Caii lor în salturi zboară și s-opresc.
Armele, lovite, scântei și lucesc.
Lupta este scurtă. Sub o lovitură
Pașa cade, varsă sângele pe gură.
Dar Mihai răpește steagul cel vestit
Și l-ai săi se-nturnă fără-a fi rănit.
Când se-nalță-un suflet mai presus de lut,
Temerile morții rușinos amut.
Sabia română scânteie p-aramă.
Kirali din tunuri pe nemici sfăramă.
Avangarda turcă fuge rușinos,
Calcă p-ienicerii ce combat fălos.
Cei mai mulți dintr-înșii către pod s-adună,
Se strivesc, pierd șartul; arma noastră-i tună.
Iar în amețeală singuri se-ntr-omor,
Se strivesc sub arme și sub caii lor.
Mulți, de crudă spaimă, se aruncă-n apă,
Însă nici acolo zilele nu-și scapă;
Apa mocirloasă îi reține-n fund;
Câți silesc să scape, încă se cufund.
Agonia-i crudă; moartea-i rușinoasă.
Plini de tină-noată-n unda mocirloasă...
Trei mari pași s-aruncă și prin apă mor.
Chiar Sinan vizirul cearcă soarta lor.
Un spahiu îl scapă, dar pe coasta lată
Armia turcească fuge sfărâmată.
Astfel se zărește peste-un moșoroi,
Alergând furnice după repezi ploi.

O, Sinan! trufia-ți ce se face oare?
S-a topit cu roua sub al zilei soare!
Oștile-ți făloase repede-au pierit
Ca florile d-aur dintr-un vis dorit!

Cum în capul turmei taurul purcede,
Domnul înaintea cetelor se vede.
Calul din ardoare-i pare-nflăcărat,
Sângele din spada-i cură ne-ncetat.
Hasan-pașa ține încă-n apărare.
Astfel prin furtună vechiul trunchi apare
Înfruntând cu pieptul vântul furios,
Dintre pomișorii care cad pe jos.
Domnu-nvită pașa piept la piept să vie,
Dar Hasan dă dosul prins d-a lui urgie.
Sângele desfundă lutul cel uscat.
De turbane, d-arme câmpul e-ncărcat.
Leșurile rânduri zac în lac de sânge...
Corbu-n nerăbdare de plăcere plânge.
Noaptea scapă restul turcilor învinși.
Ei s-ascund prin tufe de spaimă cuprinși.

BĂTĂLIA PE GHEAȚĂ

Mihai, domnul țării, de soldați urmat,
Trece prin Turcia Danubiu-nghețat.
Turcii mulți pe gheață repede s-adună;
Lupta-ncepe crudă ș-armele răsună;
Nechezarea-ngână strigătu-omenesc;
Înghețate vânturi suflă și mugesc;
Crivățul cu neaua bate turcii-n față;

Mâinile lor p-arme se lipesc, îngheață;
Caii fără cârmă fug oriunde vor,
Poartă cu dezordin cavalerii lor…
Arma nu mai poate să reverse sânge;
Ei se mușc cu dinții, unul p-altul strânge.
Valuri de ninsoare râură din cer;
Gheața se cufundă; luptătorii pier
Și-n urgia crudă toți dispută foarte
Locul de bătaie, patul lor de moarte.
Către-aceasta turcii se răresc amar.
Cei mai mulți sub gheață repede dispar,
Iar Mihai cu bravii trece mai nainte
Și Rusciucul schimbă-n doliu și morminte.

MOVILA LUI RĂZVAN

Fiii de Moldova într-o zi s-adun
Ș-ale țării rele astfel le expun:
— „Ungurii cu leșii se dispută iară
Cine-a pune domnii în această țară.
Fiii țării noastre încă n-au murit
Ș-a lor țară, drepturi d-astăzi s-au robit.
Leahul cere țara ca o moștenire;
Ungurul trimite pe Răzvan c-oștire;
Numai noi, moldavii, încă n-am vorbit!
Dar când moldoveanul va fi înjosit
Cât să nu roșască de a sa rușine,
Încă-o să-mi aleagă pe tirani mai bine!
Însuși noi acuma domnul să numim
Și cu arma-n mână ca bravi să murim!
Astfel strigă țara suspinând sub silă

Și alege-ndată domnu-i pre Movilă.
Apoi către unguri domnul a solit:
„Drepturile țării ce le-ați nimicit
Sunt a ei avere, viață, onoare, nume
Și cu-al nostru sânge le-am păstrat în lume.
Vă duceți din țară sau vă aruncați
Masca creștinească ce pe frunți purtați,
Căci creștini în vorbe, faptele vi-s rele...
Hearele păgâne nu-s atât de grele!
Ne siliți cu turcii armele s-unim
Și poloni, și unguri să vă nimicim!“
Cu oștiri de țară domnul a plecat
Ș-a-ntâlnit pe unguri la Areni la sat.
Domnul îngenuche, face rugăciune,
Apoi dă semnalul muzicii să sune.
Lupta este aspră; fieru-n cărni se frânge,
Câmpul se îneacă într-un lac de sânge.
Ungurii se pleacă, seamănă învinși.
Moldovenii-i urmă de turbare-aprinși.
Ungurii iau fuga, moldavii-i gonesc,
Îi omoară, îi prinde sau îi risipesc.

BRAHA CĂPITANUL

Noi te lăsăm, o, patrie,
O, țară de suspine!
Vom trece viața-n lacrime,
Înstrăinați de tine!

Sub greutatea lanțului
Al nostru braț s-abate;

Prin mărăcini picioarele
Se-mlădiu sângerate.

Și când ne las puterile,
Când inima slăbește,
Sub lovitura biciului
Virtutea noastră crește.

Dar dorurile corpului
Uităm cu toții-ndată
Când umbra dulce-a patriei
Prin lacrimi ni s-arată.

Astfel cânt moldavii de tătari robiți,
Astfel cânt pe cale abătuți, zdrobiți.
Întâlniră cete ruse și române
Ce-au scăpat din spada hoardelor păgâne.
Dar moldavii cată robii-a libera...
Capu-oștirii ruse le vorbește-așa:
— „De-ți lovi tătarii după cum vă place,
Are să se strice noua noastră pace."
— „Cum nu ne vom bate, doamne, când zărim
În robie soațe, fiice ce dorim?"
Astfel strig românii și pe lângă dânșii
Ordele turbate văd trecând cu prinșii.
Braha stă, privește... O femeie trece
Cu picioare goale, noată-n huma rece,
Cu vesminte rupte, perii revărsați,
Brațele sub lanțuri, ochii-i lăcrimați.
Tinerica prinsă către dânsul cată.
Strigă cu durere, cade leșinată.
Braha recunoaște pe soția sa.

Își cheamă vitejii, p-al sau cal zbura.
Sare peste rânduri, fărâmă ș-ucide.
Rușii nu cutează calea-i a închide.
Apoi dă năvală și fărâmă amar,
Pân' la cea din urmă viață de tătar.
Liberă toți prinșii și p-a lui consoartă
O primește-n brațe; însă, vai! e moartă!...

MĂRIREA LUI MIHAI

I

Din trei țări române, cei mai mari s-adună
Și cu trei coroane pe Mihai cunună.
La prea mândre mese căpitanii-nchin
Pentru sănătatea regelui creștin.
Dulcile speranțe ce pe toți conjoară
Împletesc cu roze timpul care zboară.
Mâna verginală, fragedă ca crin,
Atrăgea din harpe sunetul divin,
Iar accentul vocii cei armonioase
Se-ntuna cu-aceste vorbe grațioase:
„Tu, reunire splendidă,
De minte, de tărie,
D-amor; cerească glorie!
Sublimă armonie!
Ce-n coama dalbă-a zorilor
Verși valuri auroase
Și pe gurița verginei
Pui roze grațioase,
Unește d-astăzi țările

C-o singură cunună!
Protege-a noastră patrie
Și domnul ce-o rejună!
Ascultă rugăciunile-i,
Vezi lacrimile-i line
Ce zbor cu fumul florilor,
Prin spațiu, către tine!“
Astfel cântă hora junelor vergine.
Dar Mihai revarsă lacrime divine.

II

Domnul trece noaptea singur în veghere.
Inima-i răpită fuge spre durere,
Până somnul dulce cu-aripa-i d-eben
Vine de-i îmbată sufletul său demn.
Printre vise vede o fantasmă dulce.
Fața-i ca lumina florilor străluce,
Ca torent sub soare râură-ai săi peri;
Ochii-i plini de lacrimi seamăn rupți din ceri.
Vălu-i alb ca crinul grațios se-ndoaie,
Brâu-i strălucește c-arcul cel de ploaie.
Ea vorbește... — „Cerul binevoitor
Preursește țării splendid viitor;
Însă tu pieri-vei fără bucurie,
Cei străini preda-vor țările c-urgie,
Ce prin ani de chinuri să vă curățiți:
Suferința-naltă popolii robiți:
Fierul vechi prin flăcări astfel tinerește.“
Zice și dispare... Domnul se trezește.

PETRU ȘI ASAN

Împăratul Anghel șade în palat,
De mai-marii țării mândru-nconjurat.
Printre capii oștii intră doi străini,
Doi români din Mezii, mândri ca doi crini!
— „Împărate-doamne! la-ne în oștire,
Dar ne lasă-a noastră veche moștenire!"
— „Nu voi pune-n oaste doi români barbari.
De vă place lupta, mergeți la bulgari!"
— „Împărate doamne! Nu se cade ție
Astfel de mustrare cu-astfel de mânie!"
Anghel trage-o palmă fratelui primar.
El înclină capul, însă geme-amar.

P-o măgură neagră cei doi frați s-adună;
Jură să nu moară fără de răzbună...

După-a lor chemare, mezii și bulgarii
Se cobor din munte sub cei frați primari.
Sate și ținuturi celor doi se-nchină.
Tremură, pălește fala bizantină.
Anghel pasă însă spre răsculători.
Cei doi frați vorbiră către luptători:
— „Până când românul capul o să plece
Umilit sub jugul tiraniei grece?
Cela ce dă viața, printr-un magic vis
Îngerul său dulce nouă a trimis
Și ne-a zis: purcedeți cu îndemânare
Și vă bateți mândru pentru neatârnare!
Domnul tuturora astfel a voit.
Nu sunteți poporul Domnului iubit?

Grecii, prin mândrie și prin necredință,
A pierdut amorul de la providință.
Domnul ne trimite în acest război...
Credeți întru Dânsul și va fi cu voi."

Astfel ei vorbiră către luptători.
Și atacă p-Anghel prin adânci strâmtori.
Cum din munți se varsă, urlă cu urgie,
Undele de ploaie după vijelie,
Se cobor românii spre vrăjmași în văi...
Anghel pierde lupta și soldații săi
Și abia c-o sută de viteji, prin apă
Roșie de sânge, împăratul scapă.

LEGENDE NOI
cu note
din cronicile românilor
1862

MÂNIA LUI ȘTEFAN

Ștefan al Moldovei la Vaslui sosește.
Cheamă pe miniștri, astfel le vorbește:
— „Morți erați în viață și v-am înviat!
Cu a țării cârmă cinste vi s-a dat.
Să vă fac plăcerea fără mărginire,
Am lipsit pe rude de a mea iubire,
Am jertfit prieteni și ostașii mei
Ce-au lucrat cu țara la mărirea ei;
. . . .
. . . .
Numai să domnească pacea p-ăst pământ
Și să pot a zice: pentru toți domn sânt!
. . . .
. . . .
La mărinimia care am avut
Pentru toți, răspundeți, ce fel ați făcut?
Voi primirăți cârma ca să o slăbiți!
Apărați coroana ca s-o umiliți!
Ca să cază domnul, ați voit să piară
Cu neatârnarea-i sfânta noastră țară.
Ați cătat mărirea, cinstea să-i luați,
La străini hulită s-o îngenucheați!...
Căci a ei mărire dată-n al meu nume,
Mici și fără merit vă făcea în lume.
Neputând să mergeți unde suntem noi,
Au voit să cază domnul pân’ la voi.

Dar Ștefan cel Mare încă viețuiește!...
O, arcași! îmi spuneți, țara ce dorește?“
„Moarte!“ strig-arcașii... Sălile răsun...
Trei miniștri mândri capul lor răpun.

APRODUL PURICE

S-aprinsese-n luptă Hroiot cel tiran.
Când s-abate calul marelui Ștefan,
Purice-i oferă calul său îndată.
Domnul nu ajunge scara ridicată.
— „Doamne! Moviliță mă voi face eu,
Ca să poți să-ncaleci după gâtul meu!
Zice și se pleacă. Ștefan, fără muncă,
Prin mijlocu-acesta pe fugar s-aruncă.
— „Purice, sărace! De voi câștiga,
În movilă-naltă eu te voi schimba.
Omul este mare, nu prin al său nume,
Naștere, avere, ci prin fapte bune;
Faptele sunt nobili, nu țărâna sa
Ce deopotrivă viermii-o vor mânca.
. . . .
Și acum, Movilă, aidi a ne lupta!
Căci urmașii noștri nu ne-or semăna!
Mulți români chiar astăzi la străini aleargă
Și prin ei așteaptă țara ca să meargă.
Și cum vrei ca viața la ei a afla,
Când tu nu o afli în inima ta!
Cel străin nu-ți face niciodată bine
Fără să câștige drepturi peste tine.

Nu zic c-o să piară neamul românesc;
Dar sunt timpi în care popolii slăbesc;
Cum sunt ani în care pomul ce rodește
Nu dă nici o roadă, deși înflorește.
Popolii se pleacă când mai-marii lor
În descurajare cu inima mor!...
Când sunt robi ei înșiși l-a lor slăbiciune,
Cum vor face liber un popor în lume?
Popolul acela este ca sfârșit,
Este cel din urmă: e la robi robit.
Căci întotd-auna un popor se face
Mare ori nemernic, celor mari cum place.
Și să știi, aproade, că vor trece ani
Până să mai vie Dragoși și Ștefani!"
Zice, pleacă, învinge. Hroiot se umilă.
Purice aprodul s-a făcut Movilă.

COPILUL DIN CASĂ

Trage cu săgeata scutierul mare;
Unde-atinge face poarta de intrare.
Un copil din casă apoi a venit,
Turla se clădește unde a lovit.
Domnul Ștefan trage: unde-atinge, face
Biserica Putnei ce-ntre dealuri zace.
Alt copil din casă a-ntrecut pe domn,
A atins în dealul ce-l chemau Sion.
Însă domnul Ștefan zice cu asprime:
— „Un copil din casă m-a rămas pe mine!
Umilit de dânsul, domn nu mai pot fi;
Ori eu las domnia, sau el va muri!"

Un bătrân îi zice: — „Domnii din vechime
Ar fi dat lui cinste, căci a tras mai bine.
Doamne al Moldovei, tu l-ai pizmuit,
Domnul până la șerbu-i azi s-a coborât!
Dacă dai tu morții cei cu hărnicie,
Cu acei nemernici ce-ar putea să fie?
Vrei sa fii domn mare printre cei mai tari?
Pe supuși-înainte fă-i să fie mari!
Farul cât de luciu, focul lui dispare,
Dacă nu se pune p-o nălțime mare.
La o curte unde meritu-i gonit,
Moartea și căderea scara i-au suit.
Dacă prin războaie domnul este tare,
Numai prin dreptate va ajunge mare."

Ștefan se gândește, apoi a vorbit:
— „O, bătrân cu minte, bine ai grăit!
Să se ierte dară cel copil din casă
Și de azi să șează la domnească masă.

Mulți vrăjmași au domnii, însă cel mai rău
Este chiar mânia sufletului său."

PETRU RAREȘ

Rareș l-ai săi zice: — „Marele sultan
A jurat să nu-mi dea tronul moldovan
Până nu va trece de trei ori călare
Peste mine... Spuneți, asta cum vă pare?"
Un bătrân îi zice: — „N-a jurat deloc;
Va să te-umilească cu acest mijloc".

— „Să mă umilească? Asta nu mă-amână...
Mâine-oi fi în țară și cu arma-n mână!"
— „Mâine-i fi în țară, cel bătrân i-a spus;
Însă nu sub arme, ci ca domn supus.
La străini domnia cela ce o cere
Dă dovezi că n-are viață și putere.
Tu ai fost odată domn neatârnat,
Căci ai fost de fiară pus și apărat.
Azi te pune turcul; azi nu mai domnești.
Dintre toți românii singur tu rob ești.
Nu poți să fii altfel fără de trădare;
Și ea nu e arma sufletului mare.
De-i primi domnia c-umilința ta,
Iară c-umilință tu o vei lăsa.
Mulți au zis ca tine pân' la tron să vie;
Ș-apoi toți căzură sub a lui robie;
Tronul are lanțu-i ce-i mai greu de spart
Decât cel ce domnii la supuși împart.
Unul e de aur, celalt de-acioaie;
Unu-abate trupul, celalt gândul moaie.
Rareș, dacă astfel domnu-i umilit,
Ce va fi poporul? Oare ai gândit?
Ori mai jos ca tine el o să coboare,
Ori tu vei ajunge l-ale lui picioare.
Nu primi domnia și rămâi supus,
Dar cu suflet mândru și cu fruntea sus."

Rareș nu ascultă. Merge domn în țară,
Și domnia-i scurtă, viața-i e amară.

BARNOSCHI-DOMNUL

O, săracă țară! Turcii cei mai răi
Judecă și-omoară domnii mari ai tăi!
Încă azi Barnoschi, domn cu nume mare,
La serai purcede între turci călare!
Sala e întinsă; sfatul numeros,
Chiar sultanu-ascultă prin cafas umbros.
— „Iată omul!“ zice satrazanul mare.
Toți privesc la dânsul prinși de admirare.
— „E-nțeles cu leșii țara să predea,
Astă carte spune împotriva sea.“
— „Cer să se ucigă el și toți ai săi!“
A mai zis vezirul marilor călăi.
Dar mufti răspunde: — „Capul dacă piere,
Gloatele reintră în a lor tăcere.“
— „Moară! strigă pașii — este osândit!“

— „Voi mă dați la moarte, domnul a vorbit.
Voi muri cu falǎ, cum românul moare
Pentru țara sfântă! Nu-s român eu oare?
Nu voi să mă apăr, căci nu voi să dau
Turcilor în țară drepturi ce ei n-au.
Dreptul vă lipsește... Patria română
N-a învins-o nimeni cu armele-n mână!
Ea plătește vouă să o apărăți;
Nu ca să o spargeți, nu să-o-ngenuncheați.
Mândri de puterea cea materială,
Peste țară drepturi vă luați cu falǎ.
Dar acea putere fără de cuvânt
E ca vasul mândru părăsit la vânt.

Dumnezeu răpește sfânta cugetare
Popolilor barbari supuși la pierzare."
— „Moarte!" strigă pașii. Domnul jos pe piață,
Cu virtute rară, pierde a lui viață.
Dar când cade capul, calul său ce-l port
Nechează, tresare, apoi cade mort...
Turcii se-nspăimântă. Ei și-aduc aminte
Ale lui Barnoschi agere cuvinte.

MIHAI ȘI UCIGĂTORUL

În cetatea Clujul, într-un vechi palat,
Stă Mihai Viteazul rege coronat.
Ungurii, românii, sașii i se-nchină:
Dacia revarsă vechea sa lumină,
Dar atunci s-aduce capul lui Andrei *
Ce fugind din luptă fu ucis d-ai săi.
Ucigașul pare: crima îl mândrește;
Lauda mulțimii încă o mărește.
Capul se expune. Domnul, gânditor,
Cu aceste vorbe varsă al său dor:

— „Crima când se face chiar spre-al nostru bine,
Ea rămâne crimă, merită asprime,
Cela ce o iartă este vinovat
Pe cât cel ce-o face este degradat.

* Cardinalul Andrei Batori (n. a.).

Cela ce în umbră pe vrăjmaș omoară.
Dumnezeu și omul insultând, coboară.
Piară ucigașul! Voi înmormântați
Pe acest om mare și onoare-i dați!"

Ucigașul piere. Și cu pompă mare
Batori primește sfânta mormântare.

REFERINŢE ISTORICO-LITERARE

Între cele mai plăcute produceri ale literaturii române sunt şi vor rămâne poeziile dlui Şerbănescu. De la cele dintâi încercări ale dlui Bolintineanu, care se deosebeau prin aceeaşi însuşire, nu cunoaştem poezii a căror limbă să fi produs auzului aceeaşi plăcere ca poeziile citatului autor...

Titu MAIORESCU, Critice, *Editura* Hyperion, *Chişinău, 1990, p. 114.*

... Versurile sale (ale lui Dimitrie Bolintineanu, — nota alc.) patriotice şi eroice corespundeau aşa de bine necesităţilor sufleteşti ale contemporanilor săi!

Garabet Ibrăileanu, Pagini alese, *vol. II, Editura de stat pentru literatură şi artă, Bucureşti, 1957, p. 18.*

Legendele *au trezit un interes extraordinar prin patriotismul lor focos şi prin strania lor muzică. Bolintineanu rămâne şi azi un poet fragmentar remarcabil, şi o bună operă de izolare dă o colecţie surprinzătoare de instantanee poetice. El este întâiul versificator român cu intuiţia valorii acustice a cuvântului, care caută cuvântul pentru ceea ce sugerează dincolo de marginile lui noţionale şi face din vers o singură arie. Bolintineanu e auditiv şi mecanic şi asta duce mai aproape de poezia modernă. El are un fonetism studiat care traduce ideea poetică direct, fără asociaţiuni. Vestitele versuri*

Un orologiu sună noaptea jumătate.
În castel în poartă oare cine bate?

sunt, dacă alungăm nedreapta deciziune cu care au fost stigmatizate, foarte bune versuri. Sincoparea cuvântului orologiu, *spre a suna mai rotacizant, terminaţiile metronomice* tate—bate, *întrebarea obosită ce*

indică neaşteptarea nici unui element turburător, dau rândurilor un ce *horcăit, cavernos, o cadenţă de maşinărie, care însă vine din fonetismul psihic, nu din ritmica exterioară a stihurilor. De aci va învăţa Eminescu să analizeze subconştientul. În afară de simţul acustic, Bolintineanu posedă plastica dinamică, însuşirea de a strânge într-o linie răsucită toată virtualitatea unei mişcări. Tăiate, unele versuri apar ca nişte momente în perpetuă desfăşurare cu capetele infinite. Ba chiar virtutea de căpetenie face a fi aceea de a izola un gest sau un obiect pe o pagină albă, ca într-un studiu pregătitor de pictor, făcându-l etern, inexplicabil.*

G. CĂLINESCU, Istoria literaturii române de la origini până în prezent. *Editura* Minerva, *Bucureşti, 1986, p.238.*

Legendele istorice, *cele mai cunoscute scrieri ale lui Bolintineanu, consacră balada istorică şi, o dată cu ea, numele lui Bolintineanu în literatura noastră. Succesul lor în epocă a fost imens, iar după moartea poetului, până astăzi, Bolintineanu a fost cunoscut ca autor în primul rând al legendelor, din care unele, tipărite des prin manuale, sunt larg cunoscute şi, însoţite de melodie* (Muma lui Ştefan cel Mare, Cea de pe urmă noapte a lui Mihai cel Mare)*, au devenit nişte cântece aproape populare. Ele au în genere caracterul unor balade inspirate din istoria naţională, preamărind lupta poporului de-a lungul veacurilor pentru apărarea libertăţii. Multe din legendele scrise în prima perioadă a activităţii lui Bolintineanu au ca punct de plecare* O samă de cuvinte *ale lui Neculce. Mai târziu, în culegerile* Bătăliile românilor *(1859) şi* Legende noi *(1862), poetul va recurge la cronici, nu numai cele vechi (Ureche, Costin, Neculce), ci şi la izvoare mai noi (Şincai, Kogălniceanu, Laurian etc.)... În centrul legendelor sunt figuri de eroi, de obicei voievozi, intraţi adânc în conştiinţa poporului ca luptători împotriva cotropitorilor otomani. Cele mai multe se referă la Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrân. Atenţia poetului e îndreptată nu atât spre descrierea luptelor, cât spre consemnarea la eroi, în versuri patetice, a unor gesturi şi atitudini exemplare prin semnificaţia lor patriotică, de natură să trezească la contemporani sentimentul demnităţii naţionale, ideea luptei pentru libertate. Eroii legendelor lui Bolintineanu sunt toţi patrioţi şi-şi exprimă dragostea de ţară în cuvântări pline de sentinţe şi maxime mobilizatoare, cu aluzii la contemporaneitatea scriitorului. Cuvântările iau aspectul unor lungi tirade, acoperind spaţiul întregii poezii,*

reducând la minimum substanţa propriu-zis epică. Un atare procedeu tehnic caracterizează în genere legendele, conferindu-le un pronunţat caracter liric. El e determinat de scopul agitatoric pe care autorul, luptător patriot, îl urmărea în mod conştient în scrierile sale, într-o epocă — perioada premergătoare anului 1849, ca şi cea a Unirii, — de mare entuziasm pentru emanciparea naţională şi socială.

Istoria literaturii române, *vol. II. Editura Academiei, Bucureşti, 1968, p. 547-548.*

Cele mai cunoscute poezii ale lui Bolintineanu sunt Legende sau basme naţionale în versuri *(1858). Inspirate din istoria naţională, legendele au ca punct de plecare culegerea lui Neculce* O samă de cuvinte (Daniil Sihastrul, Muma lui Ştefan cel Mare *etc.), sau cronicile lui G. Ureche, Miron Costin. (Legendele din volumele* Bătăliile românilor, *1859, şi* Legende noi, *1862, sunt inspirate din cronicile publicate de Şincai, Kogălniceanu, Laurian.) Scriitorul evocă episoade istorice dramatice, care pun în lumină virtuţi eroice şi atitudini de mândrie naţională. Eroii legendelor — domnitori, comandanţi militari sau simpli oameni din popor — sunt personalităţi cu însuşiri excepţionale de bravură şi sacrificiu pentru cauza obştească, devenind astfel eroi romantici, care răspund avântului generos al scriitorilor progresişti de la 1848.*

Bolintineanu, de multe ori prolix, captiv al unui neînfrânat flux verbal, a obţinut însă efecte surprinzătoare prin acele formulări sentenţioase, memorabile, care s-au transmis peste timp, circulând desprinse de contextul şi de numele autorului („Viitor de aur ţara noastră are / Şi prevăd prin secoli a ei înălţare", „Cei ce poartă jugul şi-a trăi mai vor / Merită să-l poarte spre ruşinea lor", „Unde tronul poartă uri şi răzbunări / Moartea se aşază p-ale sale scări").

Poetul a intuit, pare-se, mai mult decât oricare scriitor al epocii, valoarea sugestivă a cuvântului pentru a evoca mişcarea şi universul auditiv...

Înrudite ca tematică cu legendele istorice, poemele de respiraţie mai largă ale lui Bolintineanu Sorin sau Tăierea boierilor la Târgovişte, Andrei sau Căderea Nicopolei *şi* Conrad, *deşi reuşite numai parţial, sunt compuneri interesante în genul meditaţiei filozofice şi etice, influenţate vizibil de poemele lui Byron.*

În cel de-al treilea ciclu, Basme, din ansamblul de Poezii *editat în 1865, poetul abordează motive folclorice pe care le tratează într-o manieră ro-*

mantică specifică, dându-le o culoare tenebroasă, uneori macabră, alteori grotescă. Balada fantastică Mihnea şi baba*, în care strofele se rostogolesc în ritmul dezlănţuit al unei cavalcade, e, în acest sens, o admirabilă reuşită artistică („Mihnea încalecă, calul său tropotă, / Fuge ca vântul; / Sună pădurile, fâşie frunzele, / Geme pământul; / Fug legioanele, zbor cucuvelele, / Luna dispare; / Cerul se-ntunecă, munţii se clatină, — / Mihnea tresare").*

Ciclurile Florile Bosforului *şi* Macedonele, *din acelaşi volum, ilustrează înclinaţia poetului spre exoticul oriental. În decor de serai, cu flori luxuriante, cu giamii şi caice, se petrec nocturne idile melodramatice, cu odalisce frumoase, roabe răpite sau sultane plictisite. Nu lipsesc cuvintele turceşti, cu sonorităţi bizare, menite să dea culoare: halaica, hanima, namaz, numele exotice Almelanir, Biulbiul, Ispahan, Mehrube, Candili, Dilruban.*

Antologică rămâne San-Marina, *poezie a transhumanţei păstoreşti, plină de graţie, pastelistică şi idilică, într-o viziune etnografică, în care intră desigur nostalgia „macedoneană" a autorului. Ritmul este incantatoriu şi sugestiv, într-o tehnică a cadenţelor şi repetiţiilor neîntrecută în epocă („San-Marina astăzi are / Sărbătoare de păstori, / O serbare / De plecare / La Vardar, ce cură-n mare, / Alergând pe pat de flori. / Se întinde masă dalbă / Pe un plai lângă cătun, / Cu smântână / De la stână / Şi cu fagi de miere albă / Şi cu vin de la Zeitun...").*

Bolintineanu a scris de asemenea poezie satirică, viguroasă ca ton, dar prozaică, uneori de simplă cronică rimată (deşi ciclurile sunt intitulate fastidios: Nemesis, Menadele, Eumenidele)*, o încercare de epopee, neterminată,* Traianiada *(1868).*

*Romanele lui Bolintineanu (*Manoil, *1855;* Elena, *1862) poartă semnul pionieratului în acest gen literar, având o construcţie convenţională şi eroi lipsiţi de consistenţă epică. Ele interesează totuşi nu numai ca experiment literar, ci şi pentru notele de observaţie şi critică socială, izvorâte din tendinţa scriitorului de a propaga idealul emancipării naţionale şi sociale...*

George IVAŞCU, Istoria literaturii române, *vol. I, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1969, p. 463-465.*

... Un prilej de meditaţie, dar şi de înfrigurată şi contradictorie opţiune, de atracţie şi de respingere, de entuziasm grav şi de hilaritate, ni-l oferă recitirea operei poetice a lui Dimitrie Bolintineanu — poet aşezat în istoria

ţării cum nu se poate mai rău şi mai nedrept, tocmai când limba vorbită nu era nici unitară, dar nici neunitară, când jalea ţării îşi ştersese totuşi un ochi de lacrimi, dar îl avea pe celălalt înceţoşat. Bolintineanu, minunatul şi tristul de El, născut cu mult după tiparul de lemn al diaconului Coresi, cel plin de har şi aură de pionier, dar înainte ca plumbul literelor de tipar să fie la îndemâna oricui prin ieftinire, Bolintineanu cel trăind imediat în aerul marelui Văcărescu Ienăchiţă, dătătorul legii principale şi groase pe care toată suflarea poeziei culte trebuia s-o urmeze ca să poată exista într-adevăr („Creşterea limbii româneşti şi-a Patriei cinstire"), Bolintineanu cel trăind însă înaintea formulării naturale şi nuanţate a testimoniului văcăreştean împlinit de Eminescu, Dimitrie Bolintineanu, cel fără norocul de a rescrie cu propria sa mână Mioriţa, *cum şansa, iar nu mai marele talent, îl hărăzise pe Alecsandri — prin aceasta, şi poate nu numai prin aceasta — nemuririi...*

Nu-l putem considera în acest context (să zicem, în contextul Mioriţei *şi al lui* Toma Alimoş*) pe Dimitrie Bolintineanu ca precursor (şi nu numai pe el). Ne întrebăm atunci cu o reală îndreptăţire, de ce revenim asupra versurilor lui, de ce în ciuda pasagiilor rizibile (nu puţine) îl ţinem totuşi îmbrăţişat în sensibilitatea noastră modernă aspră şi dură, încercată nu numai de o experienţă istorică tragică, dar şi izolată de trauma unor comunicări de valori mult uşurate de secol, şi nu întotdeauna favorabile vechilor ierarhii zugrăvite?*

În ce rezidă forţa misterioasă şi cercetată de îngeri a poeziei lui Dimitrie Bolintineanu, ce monezi de aur a bătut el cu bătaia inimii lui, că până în zilelele noastre sensibile au vad şi cheltuială? Care sunt pricinile ce ne determină pe noi cei care, cercetându-l pe Rainer Maria Rilke îndureraţi de emoţie şi de comprehensiune virginală, sau în târziul dimineţii începute de cu seară îl aţipim sub tâmplă pe Bacovia răscolitorul, şi totuşi ne reîntoarcem din când în când, cu aprigă înfrigurată curiozitate, asupra vechilor scriituri ale lui Dimitrie Bolintineanu? (...)

În cazul lui Bolintnineanu, căci el ne preocupă acum şi ne stârneşte toate aceste gânduri şi comparaţii, prezenţa lui în contemporaneitate trebuieşte explicată cu mult mai nuanţat.

Bolintineanu avea un Ideal (ca şi Heliade Rădulescu, cel care întâiul l-a salutat în scris, rămânându-i lui Mihai Eminescu să-i fie printre ultimii contemporani care au adaos un epitet de aur la nobilul ideal al poetului) — ideal mai puţin vindicativ, mai mult preventiv — cu exemple imediate

de traumă istorică, dar şi cu intuiţia caracterului ciclic al acestor posibile traume. El nu a exprimat nici durerea naţională, şi nici visul ţării, deşi a fost un dureros şi un visător.

Un „nu ştiu ce" anume, în poezia lui, semnifică îngrijorarea, un fel de îngrijorare, aparte, din când în când împăcată cu sine, din când în când visătoare.

Structura poeziilor lui, catastrofică uneori, dar alteori isteaţă până la proverb, ne lasă noţiuni de neuitat, în moştenire. (...)

A fost ceva monoton şi de caracter în tot destinul lui Bolintineanu, o ţinută ireproşabilă şi nespectaculară, un romantism şi o dragoste de ţară mai frumoasă, o nechivernisire care plânge până toceşte piatra cu lacrima lui, dar plânge ascuns, plânge în somn, de îndată ce se simte privit, începe brusc să-ţi surâdă încurajator.

Nichita STĂNESCU, Carte de recitire, *Ed.* Cartea românească, *Bucureşti, 1972, p. 91-97.*

Pentru Dimitrie Bolintineanu, „naţiunea este poporul", incluzând în structura acesteia, în componenţa sa factori cum sunt: toate clasele sociale „care trăiesc sub aceleaşi legi", limba, datinile, precum şi „tărâmul", înţelegând prin aceasta teritoriul constituit istoriceşte. Se poate remarca prezenţa în cadrul acestei definiţii atât a componentelor de factură materială, cât şi a celor spirituale.

În optica patriotului muntean, una dintre trăsăturile definitorii, primordiale ale unei naţiuni o constituie independenţa şi suveranitatea sa, pe care autorul le sintetizează în dreptul naţiunii „de a se guverna precum ea voieşte". Un al doilea drept sacru al naţiunii, strâns legat de primul şi tocmai ca o întărire a ideii de independenţă şi suveranitate, este considerat dreptul „de a se păstra" în înţelesul de conservare a fiinţei, a integrităţii teritoriale, a intereselor naţionale. D. Bolintineanu, aducând această idee ca valoare de postulat, menţionează expres că „o naţiune are dreptul de a respinge prin putere orice agresiune nedreaptă de afară". Un alt drept inalienabil, sacru, în cadrul exercitării nestingherite a independenţei şi suveranităţii naţionale este considerat de autor „acela al dezvoltării libere a tuturor facultăţilor sale", adică a potenţialului său creator în domeniul producţiei materiale şi spirituale, care laolaltă să-i afirme şi să-i valideze capacitatea şi persoanlitatea în concertul celorlalte naţiuni.

Din opera filozofică şi social-politică a lui D. Bolintineanu în problema naţiunii se degajă ca trăsătură dominantă spriritul său patriotic, referinţele sale cu privire la ideea de patrie şi sentimentul patriotic, la limba naţională, literatura şi istoria naţională, cunoaşterea şi venerarea trecutului istoric, pe care le consideră elemente constitutive, componente indispensabile ale conştiinţei naţionale. În lucrarea Cartea poporului român. Cugetări filozofice şi politice cu privire la starea actuală a României, *care avea să apară la finele deceniului al şaptelea, Bolintineanu exprimă patetic, testamentar, idei şi îndemnuri de o semnificaţie deosebită până în timpurile noastre, menite a asigura vigoarea şi a afirma personalitatea unei naţiuni. „O naţiune, scria acesta, trebuie să facă sacrificii pentru interesele generale, să iubească limba, literatura, istoria sa, să onoare trecutul, să lucreze pentru viitor“.*

C. Gh. MARINESCU, Al. TĂNASE. Conştiinţa naţională şi valorile Patriei, *Ed.* Junimea, *Iaşi, 1982, p. 57-58.*

Prin zonele rezistente ale liricii sale, Bolintineanu anunţă, mai abitir decât contemporanii săi mai înzestraţi, modernitatea poeziei româneşti.

Z. ORNEA, Interpretări, *Editura* Eminescu, *Bucureşti, 1988, p. 185.*

... Meridional prin sorginte şi imaginaţie, Bolintineanu a adus în literatura noastră Orientul mirific şi senzualitatea, laurii solari, clima blândă şi roză. Când viziunile lui se epuizează, când arborescenţele fanteziei sale se topesc şi când formele graţioase şi fragile îngăduie substanţei lirice să transpară, poetul se dezvăluie în plenitudinea sa. Descoperi atunci în Bolintineanu nu numai un premergător al lui Eminescu, dar mai cu seamă un precursor al lui Macedonsky...

I. NEGOIŢESCU, Istoria literaturii române, *Editura* Minerva, *Bucureşti, 1991, p. 73.*

Dacă am gândi poezia exclusiv ca un verb muzicalizat, Bolintineanu, cu ropotitoarea lui baladă trubadurească; Eminescu, prin magica armonie transcendentă; Coşbuc stilizând, cum preclasicii dansurile vechi, o horă tutelară, ca într-un Codex Cajoni al poeziei; Goga cu monodia lui liturgică; Ion Barbu, cu timbrul criptic de cristale senzuale repercutându-se molatic în oglinzi descântate; Bacovia, cu disonanţele exasperate scrâşnind într-o

romanţă a dezolării provinciale (ca o pavană cântată la caterincă); iar acum, la urmă, poetul „necuvintelor", cu joaca lui de-a cuvântul total, făcut să evolueze ca o emanaţie nemijlocită a fiinţei — ei sunt dintre cei care au cristalizat, din rumorile cosmopolite sau din melosul mioritic, tonalităţi care rămân proprietatea exclusivă a limbii poetice româneşti. Nu-i putem contesta lui Bolintineanu un loc legitim în această companie ilustră.

Gabriela OMĂT, Postfaţă *la cartea: Dimitrie Bolintineanu,* Legende istorice, *Editura* Minerva, *Bucureşti, 1991, p. 155.*

Înzestrarea specială a lui Bolintineanu, vizibilă în legende, dar mai ales în basme, constă ... în tehnica muzicală a versului său, capabil să imită onomatopeic armoniile naturii sau să exprime ritmic emoţiile, pe cele mai variate registre. Poetul e un mare alcătuitor de blesteme în metru amfibrahic ("Să-ţi arză plămânii de-o sete adâncă/ Şi apă, tirane, să nu poţi să bei"), un autor neîntrecut de pasaje simfonice...

Prin astfel de însuşiri Bolintineanu s-a impus în literatura română ca un poet foarte personal, uşor de recunoscut în imitaţii, ca un adevărat şef de şcoală.

Al. PIRU, Istoria literaturii române, *Editura Grai şi suflet — Cultura Naţională, Bucureşti, 1994, p. 57-58.*